

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Petr R. Adamec

**Císař Karel I. Rakouský – umění spjaté s jeho osobou
a jeho vztah k zemím Koruny české**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Milan M. Buben, Ph.D.

Praha 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 14. 6. 2020

Petr R. Adamec

Bibliografická citace

Císař Karel I. Rakouský – umění spjaté s jeho osobou a jeho vztah k zemím Koruny české

[rukopis]: bakalářská práce / Petr R. Adamec; vedoucí práce: PhDr. Milan M. Buben, Ph.D. -- Praha, 2019. 182 s.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je náš zatím poslední panovník, blahoslavený císař a král Karel I. z Arcidomu rakouského. Práce mapuje umělecké počiny spjaté s císařovou osobou. Zabývá se řády a vyznamenáními, které založil, popisují se v ní poštovní známky a mince, na nichž je zobrazen. Rovněž se zaměřuje na Karlovy portréty, korunovační ražby a pamětní medaile spjaté s jeho osobou a srovnává je s korunovačními a jubilejními ražbami spjatými s osobami císaře Františka Josefa I., císaře Německé říše Viléma II. a krále anglického Jiřího V. Práce je doplněna stručným Karlovým životopisem.

Klíčová slova

Karel I., monarchie, první světová válka, Habsburg–Lothringen, faleristika, numismatika, filatelie, drobná plastika.

Abstract

The theme of this bachelor thesis is our for the time being last king Blessed Charles I the Emperor of Austria. The work describes artworks linked to the Emperor. It deals with orders, decorations and medals he established. It gives an account of the postage stamps and the coins where he is portrayed. It also focuses on Charles' portraits, coronation mintages and memory medals connected with his Imperial and Royal Majesty and compares them with selected coronation and jubilee mintages of the Emperor Franz Joseph I of Austria, Wilhelm II, Germany Emperor, and George V, the King of the United

Kingdom. The bachelor thesis is also supplemented by a brief biography of Charles.

Keywords

Charles I. of Austria, monarchy, World War I, Habsburg–Lothringen, phaleristics, numismatics, philately, petite sculpture.

Počet znaků (včetně mezer): 272 947

Poděkování

Tímto bych zde rád poděkoval PhDr. Milanu M. Bubnovi, Ph.D., že se ujal vedení mé práce. Rovněž tak za čas, který mi věnoval při konzultacích. Taktéž bych zde chtěl poděkovat rodině, za všemožnou podporu. Svému otci za zapůjčení některých titulů.

Obsah

Úvod.....	15
Přehled literatury a pramenů	17
1. Úvod k životopisu arcivévody a pozdějšího císaře Karla I.....	19
1.1. Arcivévoda Karel, budoucí následník trůnu.....	19
1.2. Výchova mladého arcivévody	21
1.3. Vzdělání mladého arcivévody Karla	22
1.4. Studium na Schottengymnasiu 1899–1903	24
1.5. Pobyt a studium v Praze 1906–1908	25
1.6. Následník trůnu	28
2. Císařem	30
2.1. Uherská korunovace a důvod, proč se konala tak záhy	33
2.2. Mírové snahy.....	34
2.3. Reformní úsilí císaře Karla I.	39
2.4. Vyhnanství	40
2.5. Jak informovala vybraná periodika v Republice československé o smrti císaře Karla I.	47
2.6. Kaple zasvěcená Blahoslavenému Karlu I. Rakouskému v Branišově–Branschau	49
3. Řády, medaile a vyznamenání	50
3.1. Kříž Františka Josefa.....	50
3.2. Pamětní odznak na císaře a krále Františka Josefa I.	51
3.3. Karlův vojenský kříž (Karl Truppenkreutz).....	52
3.4. Uherský rytířský řád Zlaté ostruhy	53
3.5. Medaile za statečnost (Tapferkeitsmedaille).....	54
3.6. Medaile za zranění	55
3.7. Vojenská záslužná medaile (Militärverdienstmedaille, Signum laudis)	55
3.8. Civilní záslužná medaile	56
3.9. Řád Karla I.	57
4. Mince s portrétem císaře Karla I.....	58
4.1. Nevydaná mince 20 korun	58
4.2. Zkušební ražba 5 korun	59
4.3. Zkušební ražba 20 korun	60
4.4. Nevydaná mince 20 korun	60
4.5. Pamětní mince doby současné	61
4.6. Zlatá pamětní mince 1000 šilinků	61
4.7. Pamětní stříbrná mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn	62
4.8. Zlatá půluncová mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn	63
5. Výběr ražeb spjatých s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem I.	64
5.1. Plaketa arcivévoda Karel na lovu.....	65
5.2. Oberösterr-Lander-Handwerker-Austellung, Linz 1909.....	65
5.3. Kärtner Landeshandwerker Ausstellung in Klagenfurt 1911	66
5.4. Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913.....	67
5.5. Pamětní medaile k Německo České zemské výstavě v Komotau /Chomutov/ roku 1913	68

5.6. Medaile s portréty J.V. císaře Františka Josefa a následníka trůnu arcivévody Karla.....	68
5.7. Medaile Arcivévoda Karel František Josef, Válečná medaile.....	69
5.8. Medaile Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI.....	70
5.9. Válečná plaketa 1916 HEERES FRONT · /·ERZHERZOG· /·1916·	70
5.10. Pamětní medaile k zahájení Jihotyrolské ofenzivy 15. V. 1916.....	71
5.11. Svatební plaketa arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911	72
5.12. Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911	73
5.13. Novoroční plaketa k roku 1912	73
5.14. Pamětní medaile k narození arcivévody Františka Josefa Otty.....	74
5.15. Plaketa Následník trůnu arcivévoda Karel František Josef	75
5.16. Plaketa k převzetí císařského trůnu	76
5.17. Velká pamětní medaile na uherskou korunovaci.....	77
5.18. Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci	78
5.19. Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity.....	79
5.20. Oválná plaketa k uherské korunovaci.....	79
5.21. Pamětní medaile na uherskou korunovaci	80
5.22. Pamětní medaile k 50 rokům střelecké školy 1868–1918	81
5.23. Velká pamětní medaile k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského	82
5.24. Pamětní medaile na císaře Karla I.	83
6. Vybrané ražby spjaté s císařem Františkem Josefem I.	83
6.1. Medaile k nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn	84
6.2. Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu.....	84
6.3. František Josef I. a Alžběta Bavorská	85
6.4. Ferdinand I. (V.). Velký žeton ke korunovaci na uherského krále 28. 9. 1830 v Pozsony.	86
6.5. Uherská pamětní mince na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně	86
6.6. Jubilejní medaile k 40. letům vlády.....	87
6.7. Jubilejní medaile k 50letům vlády.....	88
6.8. Pamětní medaile k založení České akademie císaře Františka Josefa I. pro vědu slovesnost a umění	88
7. Vybrané ražby spjaté s císařem Vilémem II.	89
7.1. Pamětní medaile k nástupu vlády	89
7.2. Bronzová pamětní medaile k nástupu vlády	90
7.3. Stříbrná pamětní medaile na stříbrnou svatbu	91
7.4. Pamětní medaile na stříbrnou svatbu.....	92
7.5. Velká pamětní stříbrná medaile na stříbrnou svatbu	93
7.6. Postříbřená pamětní bronzová medaile na stříbrnou svatbu	93
7.7. Stříbrná jubilejní medaile k 25 letům vlády 1888–1913	95
8. Vybrané ražby spjaté s králem Jiřím V.	95
8.1. Korunovační medaile olověná	95
8.2. Korunovační bronzová medaile.....	96

8.3. Velká bronzová korunovační medaile.....	98
8.4. Pamětní medaile na indickou korunovaci	99
8.5. Jubilejní medaile k 25 letům vlády	100
8.6. Jubilejní medaile k 25 letům vlády	100
9. Komparace	101
9.1. Císař František Josef I. a císař Karel I.	102
9.2. Císař Vilém II. a císař Karel I.	107
9.3. Král Jiří V. a císař Karel I.	110
10. Vybrané portréty arcivévody a císaře Karla I.	114
10.1. Portrét arcivévody Karla Františka Josefa	114
10.2. Arcivévoda Karel František Josef v uniformě rytmistra	114
10.3. Skupinový portrét Císař Karel císařovna Zita arcivévoda Otto	115
10.4. Portrét císaře Karla I.	115
10.5. Portrét císaře Karla I. v gala uniformě polního maršála	116
11. Úvod k portrétům císaře Karla na známkách.....	117
11.1. Výplatní známky	118
11.2. Bosna a Hercegovina.....	118
11.3. Polní pošta.....	119
11.4. Pamětní známky k týdnu císaře Karla, císař a císařovna. / Gedenkmarken zur Kaiser–Karl Woche. Kaiser und Kaiserin	120
11.5. Shrnutí k uvedeným známkám.....	121
Závěr	123
Seznam pramenů a literatury	131
Přílohy.....	137
Obrazová příloha.....	137
Seznam vyobrazení	173

Úvod

Téma své práce jsem zvolil záměrně, a to především z přesvědčení, ale i z důvodu, že jsem se chtěl s životem i s uměleckými předměty spjatými s císařem Karlem blíže seznámit.

Cílem mé práce není sestavit přesný a obsáhlý Karlův životopis, nýbrž zmapovat a později zpracovat umělecké předměty spjaté s jeho osobou. Především jsou to korunovační i jinak tematicky zaměřené ražby.

V první části své práce se věnuji stručnému životopisu arcivévodky a pozdějšího císaře Karla I. s přihlédnutím k jeho výchově a vzdělání, část je věnována i Karlovým reformním a mírovým snahám a životu císaře Karla po rozpadu Podunajské monarchie. Karlův pozitivní vztah k Zemím koruny české je známý. Za jeden z důvodů považuji jeho pobyt v Praze a studium s tím spjaté.

Hlavním cílem práce je shromáždit a katalogově zpracovat umělecké předměty spjaté s Karlovou osobou. Protože se jedná i tak o téma obsáhlé, zaměřil jsem se nejprve na rády a vyznamenání převzaté, ale i nově založené císařem Karlem. Jejich výčet je doplněn i jedním novodobým řádem. Rovněž se zde popisují mince s císařovým portrétem, které se měly dostat za jeho vlády do oběhu. Jedné z nich bylo dopřáno v nedávné době nového omezeného nákladu, určeného předně pro sběratele. Stěžejní částí práce jsou shromážděné ražby spjaté s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem, které jsou doplněné i vybranými ražbami novodobými, na čemž je možno poukázat i na stále živý Karlův odkaz.

Aby bylo se shromážděným materiálem možné dále pracovat, je důkladně formálně popsán a katalogově zpracován.

V práci jsou rovněž shromážděny, formálně popsány a katalogově zpracovány vybrané ražby spjaté s císaři Františkem Josefem I, Vilémem II. a králem Jiřím V. V následné komparaci se pokusím poukázat na společné motivy, rozdíly nebo analogie v zobrazení uvedených monarchů.

Část korunovačních ražeb spjatých s císařem Karlem je zpracována v literatuře. Já jsem se rozhodl skrze bádání převážně v aukčních katalozích tento seznam rozšířit i o ražby jinak tematicky zaměřené a následně tento materiál zpracovat.

V práci jsou rovněž zastoupeny vybrané Karlovy portréty od prvního z roku 1888 po příklady akademické malby oficiálních portrétů.

Téměř na závěr práce se věnuji mé milé filatelii. Zde jsou popsány a shromážděny poštovní známky s portréty císaře Karla I.

Přehled literatury a pramenů

Literatura mnou uvedená v seznamu práce je všeobecně známá a proto myslím, že ji není třeba sáhodlouze představovat. Dovolím si zde poznámku, že by bylo vhodné v budoucnu zpracovat komplexnější knihu věnující se právě císaři Karlovi. Za možný podklad by mohla posloužit kniha Françoise Fejtö *Rekviem za mrtvou říši*. Jejímž autorem je historik, kterého si nesmírně vážím. Ten zasazuje zánik Podunajské monarchie do velice obsáhlého a hutného historického kontextu, který většina z ostatních uvedených titulů postrádá a nereflektuje. Většina dosavadních prací věnovaná císaři Karlovi je především historicky zaměřená. Já, jakožto budoucí kunsthistorik jsem se rozhodl toto téma uchopit z uměleckého pohledu a ve své práci poukázat a následně zpracovat vybraná umělecká díla spjatá s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem. To, že jsem si vytyčil úkol v celku obtížný, jsem pochopil záhy, přesto jsem se ho pokusil zpracovat dle svých možností a schopností. Většina mnou uvedených autorů v seznamu literatury se k osobě císaře Karla I. staví veskrze pozitivně, v některých případech až nekriticky. Některé knihy uvedené v seznamu literatury, ke své škodě i ke škodě čtenáře, postrádají poznámkový aparát, jiné zas nevycházejí z vhodných pramenů. Do použité literatury jsem také zahrnul několik autorů, kteří jsou k osobě císaře Karla I. velmi kritičtí. Velice cenným pramenem z konce třicátých let pro mne byla kniha Maxe Dachauera s názvem *Das Ende Österreichs. Aus der k. u. k. Monarchie ins Dritte Reich*. Tato kniha se k vládě císaře Karla staví velice kriticky.

K životu císaře Karla byly z hlediska informací pro mne nejzajímavější díla Ericha Feigla a Karla svobodného pána von Werkmann.

Pro část své práce věnující se smrti císaře Karla jsem rovněž použil Německo a Česko jazyčná periodika.

Primárními zdroji části práce věnující se řádům a vyznamenáním, které byly založeny nebo převzaty císařem Karlem, byly knihy Ivana Koláčného a Františka Lobkowicze, doplněné internetovým zdrojem.

Hlavním zdrojem pro část práce věnující se dobovým mincím, na kterých je vyobrazen Karlův portrét, je spis Jaroslava Moravce, který je doplněn podklady z aukčních katalogů z internetu.

Ve stěžejní části své práce se věnující ražbám spjatým s císařem Karlem I. Zde byla nejprve zdrojem kniha Emila Nováka *Korunovace a korunovační ražby v habsburské monarchii*, konkrétně její V. díl. Tento základ jsem posléze rozšířil o četné další ražby

uvedené v aukčních katalozích uveřejněných na internetu. Shromážděný materiál jsem posléze formálně popsal a katalogově zpracoval, aby s ním bylo možno dále pracovat. Stejně jsem postupoval s uvedenými ražbami spjatými s císaři Františkem Josefem I. a Vilémem II. i králem Jiřím V.

Následně jsem se pokusil o komparaci vybraných ražeb spjatých s císařem Karlem a vybranými ražbami spjatými s výše uvedenými monarchy. Na základě komparace je pak možné poukázat na společné nebo naopak rozdílné užití motivy.

Primárním zdrojem k části práce věnující se Karlovým portrétům na poštovních známkách jsou dva katalogy poštovních známek; jeden z roku 1936, druhý z roku 1978 a kniha Klementa Ptačovského.

1. Úvod k životopisu arcivévody a pozdějšího císaře Karla I.

Stručný životopis arcivévody a pozdějšího císaře Karla I. jsem rozdělil do dvou hlavních částí. Část první s výše uvedeným názvem se věnuje výchově, vzdělání, studiu na gymnasiu i na universitě a některým událostem z doby Karlova života předtím, než se stal císařem a naším králem.

Myslím, že především při pražském studiu, ale i při vojenské službě v Království českém se formovala Karlova osobnost. A skrze své vysokoškolské pedagogy byla Karlovi vštěpena láska k Českému království.

Druhá hlavní část se věnuje Karlovu životu od té doby, co se stal naším císařem. Jsou zde opět zmíněny některé Karlovy počiny, které se váží k době jeho vlády. Na závěr Karlova životopisu je zařazena podkapitola, která se stručně věnuje jedné z kaplí, která je blahoslavenému Karlovi zasvěcená.

1.1. Arcivévoda Karel, budoucí následník trůnu

Arcivévoda Karel přišel na svět na zámku Perssenbeug an der Donau 27. VIII. 1887.¹ Jeho rodiči byli arcivévoda Otto, synovec panujícího císaře Františka Josefa I., a Marie Josefa, princezna Saská. Porod byl pro matku arcivévody Karla velice těžký, takže stěží vyvázla životem.² Novorozený arcivévoda byl pokřtěn v zámeckém sále, který byl před obřadem přetvořen na kapli, doktorem Mathiasem Binderem biskupem ze St. Pölen.³ Malý arcivévoda při křtu dostal sedm jmen Carl Franz Joseph Ludwig Hubert Georg Maria. Jeho křestním kmotrem byl císařův bratr a Karlův děd arcivévoda Karel Ludvík.⁴

V době, kdy arcivévoda Karel přišel na svět, se nepředpokládalo, že by se mohl stát příštím panovníkem, neboť v nástupnictví před ním byl nejprve korunní princ Rudolf, syn císaře Františka Josefa I., po něm by následovali Rudolfovi případní mužští potomci. Po Rudolfovi byl, v pořadí druhý, císařův mladší bratr arcivévoda Karel Ludvík. U něj se však nepředpokládalo, že by o trůn usiloval, a proto byl považován

¹ ČORNEJOVÁ/RAK/VLNAS 2012, 234.

² DEMMERLEOVÁ 2006, 30.

³ GALANDAUER 1998, 9.

⁴ SMOLLE 1917, 11.

za následníka trůnu jeho tehdy 26 letý starší syn z druhého manželství František Ferdinand,⁵ přestože se jeho otec arcivévoda Karel Ludvík nevzdal nástupnictví ve prospěch svého prvorozeného syna.⁶ Pakliže by arcivévoda František Ferdinand neměl mužských potomků, tak by nástupnictví přešlo na arcivévodu Ottu, otce pozdějšího císaře Karla I. Skrze vyšší moc se arcivévoda Karel, poté co za podivných okolností roku 1889 zemřel následník trůnu korunní princ Rudolf a Karlův strýc František Ferdinand uzavřel roku 1900 morganatický sňatek s Žofií, hraběnkou Chotkovou, stal v pořadí třetím následníkem trůnu.

Přestože mezi rodiči arcivévody Karla nepanovala shoda, ať již kvůli naprosto protichůdným povahám manželů, nebo kvůli životnímu stylu arcivévody Otty, tak na vzdělání prvorozeného syna Karla panovala shoda naprostá. Karlův otec arcivévoda Otto si v té době byl již plně vědom vážnosti své nemoci a zodpovědnosti za budoucí osud svého syna. Proto se rozhodl, společně se svou chotí Marií Josefou rozvrhnout jakým směrem se má budoucí život arcivévody Karla ubírat, aby byl připraven na úkol, kterého se bude muset v budoucnu zhostit. A to být panovníkem mnohonárodnostního státu.⁷ Po smrti svého otce arcivévody Otty se arcivévoda Karel stává v pořadí druhým následníkem trůnu, po svém strýci Františku Ferdinandovi. Rovněž bývá vyslovena spekulace, že by se v pozdější době František Ferdinand znovu oženil s rovnorodou nevěstou a s ní by snad později měl potomky s právem následnictví.⁸ Avšak takováto velice smělá spekulace je nanejvýše pochybná, neboť František Ferdinand si tento morganatický sňatek z lásky k hraběnce Chotkové dokázal prosadit přes odpor dvora, rodiny i samotného císaře Františka Josefa I.⁹ Císař František Josef I. dal svému synovci rok času na zvážení svého plánovaného sňatku.¹⁰ Protože byl František Ferdinand pevně rozhodnut a ostatně, ženil se z lásky, tak jeho strýc k tomuto nerovnorodému sňatku svolil pouze za podmínky, že se následník trůnu arcivévoda František Ferdinand vzdá práva následnictví pro mužské potomky vzešlé z manželství s Žofií hraběnkou Chotkovou, což František Ferdinand 20. června 1900 učinil.¹¹

⁵ SÉVILLIA 2010, 10.

⁶ LANGSTEIN 1930, 11.

⁷ O tom, jak by měly Karlovy přípravy probíhat, nás informují dva dopisy uveřejněné v knize Ericha Feigla: *Kaiser Karl I*, 18-20. Je zde nastíněna Karlova výchova, dvě varianty měst, kde by arcivévoda mohl být jak v garnisoně tak studovat, předměty, které budou důležité pro jeho budoucí panování i to, že by se Karel měl seznámit s naší infanterií, která jak arcivévoda Otto poznamenává, je nejdůležitějším elementem armády etc.

⁸ UNTERREINER 2018, 7.

⁹ GALANDAUER/BRUNER–DVOŘÁK 1994, 12.

¹⁰ GALANDAUER/BRUNER–DVOŘÁK 1994, 10.

¹¹ PEJŘIMOVSKÝ 2012, 31; GALANDAUER 2000, 19.

1.2. Výchova mladého arcivévody

Na arcivévodu Karla měla vliv v dětství nejvíce jeho zbožná matka Marie Josefa; jeho otec arcivévoda Otto netrávil příliš mnoho času s rodinou, ať už kvůli vojenské službě nebo kvůli jeho rušnému společenskému, a především milostnému životu.¹² U autorky Katrin Unterreiner je vysloveno tvrzení, že se arcivévodovi Karlovi dostalo nedostatečné výchovy, což měl zapříčinit jeho strýc.¹³ Jak nápadně se tato slova podobají doslovu knihy Bedřicha Hlaváče František Josef I.: „*Nedostatečné vzdělání a nepostačitelnou míru výchovy pro výjimečný úřad, osudem mu přidělený.*“,¹⁴ jedná se o naprosto mylné nebo spíše záměrně mystifikované tvrzení. Vystává zde otázka, jaké vychování a později, jaké vzdělání by mělo být dostačující k tomu, aby se skrze ně pozdější císař Karel I. stal úspěšným panovníkem. S péčí o malého arcivévodu Karla pomáhaly jeho matce chůvy Anna Stumpf a Marie Grünwald, které později vystřídala Kateřina Janáčková.¹⁵ Na Karlově výchově se také podílela guvernanka irského původu slečna Casey Bride. Ta naučila malého arcivévodu Karla hovořit a psát v anglickém jazyce.¹⁶ Rovněž tak je třeba zmínit, že se na Karlově výchově podílela řada duchovních, kupříkladu vídeňský světící biskup Marschall,¹⁷ dříve blízký přítel arcivévody Františka Ferdinanda, který měl na starost výuku náboženství. Dále pak také pozdější salzburský biskup Sigismund Waitz¹⁸ a dominikán Norbert Gegerle, který se o Karlovi vyjádřil takto: „*Povahou byl velice skromné, pravdomluvné, svědomité a nanejvýš zbožné dítě. Skromnost byla jeho velmi nápadným charakterovým rysem i v pozdějším životě. Nikdy jsem jej neviděl rozzuřeného, svévolného, panovačného, hádavého nebo nesmiřitelného. Snadno se dal získat pro dobro. Bylo mu zcela cizí lhát nebo se uchýlovat k lživým výmluvám...*“¹⁹

Domácí vyučování měl na starost doktor Josef Holzlechner,²⁰ který byl vybrán přímo Karlovým otcem arcivévodou Ottou.²¹ Když arcivévoda Karel dovršil sedmého roku, byl mu přidělen za vychovatele Georg hrabě Wallis-Carighmain,²² ten měl Karlovu

¹² HAMMANOVÁ 1996, 216.

¹³ UNTERREINER 2018, 8.

¹⁴ HLAVÁČ 1933, 679.

¹⁵ MÁDROVÁ 2014, 139.

¹⁶ DEMMERLEOVÁ 2006, 30.

¹⁷ SMOLLE 1917, 21.

¹⁸ MÁDROVÁ 2014, 140.

¹⁹ DEMMERLEOVÁ 2006, 31.

²⁰ TÖTSCHINGER 2013, 124.

²¹ DEMMERLEOVÁ 2006, 32.

²² SMOLLE 1917, 22.

výchovu na starost do Karlova dvacátého roku. Později, mezi léty 1902–1905, ještě Emmerich Freiherr von Mattencloit,²³ ten mimo jiné vyučoval arcivévodu Karla jezdecktví. Hrabě Wallis-Carighmain měl již předtím na starost výchovu synů arcivévodů Karla Ludvíka, a to Františka Ferdinanda a Karlova otce arcivévodu Ottu.²⁴ Hrabě Wallis-Carighmain měl údajně Karlovi usnadňovat a zpříjemňovat život a celkově ve všem držet Karla stranou. V pozadí toho všeho měl být Karlův strýc František Ferdinand, který tím měl sledovat pozdější Karlovo nahrazení v nástupnictví jedním ze svých synů.²⁵ Tím by se však zpronevěřil svému stavu a slovu, které dal svému strýci císaři Františku Josefovi I., k čemuž by se pochopitelně hrdý a čestný arcivévoda František Ferdinand nesnížil. Hrabě Wallis-Carighmain naproti tomu vedl svého svěřence k železné disciplíně,²⁶ což muselo být zajisté pro slabého chlapce velmi krušné, ale díky tomu se arcivévoda Karel zocelil.

Velkou předností Karlova vychovatele Georga hraběte Wallis, svobodného pána von Carighmain, byla jeho jazyková vybavenost. Plynně hovořil a psal německy, maďarsky, česky, francouzsky, rovněž také ovládal anglický a ruský jazyk, byť méně než dříve zmíněné.²⁷

Vychovatel hrabě Wallis-Carighmain byl při výchově mladého arcivévodů velmi důsledný. Karel vstával o šesté hodině ranní, poté následovala studená koupel, ranní modlitba, snídaně, dopolední studium, odpolední studium a sport²⁸. Tedy se o žádném usnadňování života nebo nedostatečné výchově, kterou měl údajně zajišťovat již zmíněný Karlův vychovatel hrabě Wallis, pro mladého arcivévodu Karla nedá hovořit.

1.3. Vzdělání mladého arcivévodů Karla

O vzdělání arcivévodů Karla doposud kolují četné mýty. Do současné doby přetrvává tvrzení, že Karlovo vzdělání nebylo dostatečné, či že Karel byl notně průměrným studentem. Jedná se o klišé, která, tak jako u Karlova velikého předka císaře Leopolda I., stále přetrvávají a v průběhu let se opět vynořují.²⁹ Rovněž císařův přítel Karl Freiherr von Werkmann zde vypouští mylnou informaci: „*Byl vzdělaný právě jako*

²³ MÁDROVÁ 2014, 140.

²⁴ IBIDEM.

²⁵ UNTERREINER 2018, 8.

²⁶ SÉVILLIA 2010, 11.

²⁷ MÁDROVÁ 2014, 139.

²⁸ SÉVILLIA 2010, 11.

²⁹ UNTERREINER 2018, 8; REZEK/DOLENSKÝ/KOSINA 1924, 415.

arcivévoda tehdejší doby.“³⁰ Tuto informaci vzápětí doplňuje slovy, že navštěvoval reálné gymnasium a byl posluchačem na universitě. Z toho vyplývá, skutečnost, že autor s tehdejším vzděláním arcivévodů rakouských nebyl seznámen, neboť arcivévoda Karel byl prvním z Arcidomu, kdo navštěvoval veřejné gymnasium a zrovna tak i universitu. Autorka Katrin Unterreiner zmiňuje, že arcivévoda Karel neměl v otci oporu k dosažení dobrého vzdělání.³¹ Tedy zcela pomíjí dva dopisy zveřejněné v knize *Kaiser Karl*, kterou sepsal Erich Feigel, oba jsou adresovány Karlovu vychovateli hraběti Wallis-Carighmain.³² Zde je nastíněno jak a kam by se měla ubírat Karlova budoucnost. Arcivévoda Karel František Josef byl prvním členem Arcidomu rakouského, který studoval na veřejné škole, a to na prestižním Schottengymnasiu ve Vídni, na kterém mimo jiné později studoval i současný panující kníže Liechtensteinský, Johannes Adam Ferdinand Alois Josef Maria Marco d'Aviano Pius von und zu Liechtenstein. Arcivévoda Karel byl mezi spolužáky oblíbený a učiteli vnímaný jako pozorný a chápavý žák. Později v letech 1906–1908 arcivévoda Karel studoval na Německé i České Karlo-Ferdinandově universitě, kam však vzhledem k vyhocenému nacionalismu na obou universitách nedocházel, nýbrž profesori docházeli za ním do jeho apartmánu na Pražském hradě. Jak píše profesor Goll ve svém článku v periodiku *Venkov*: „*Arcikníže Karel František Josef se nestal v pravém smyslu studujícím universit pražských, nebyl na nich zapsán, a přece lze říci, že byl jejich žákem. Byla to jakási extence pro něho zvláště zřízená...extence mají nebo měly by míti podle svého prvotního určení směr a rás popularisační, ...náš žák smím-li tak o něm říci, přinášel však s sebou přípravu a vzdělání, jaké mívají studující přicházející ze školy střední na školu vysokou.*“³³ S tvrzením profesora Golla se dá pochopitelně polemizovat a tvrdit, že je k arcivévodovi a jeho vzdělání nekritický, protože pochopitelně, jako asi každému pedagogovi, by mu lichotilo, že jeho žákem je budoucí císař. Avšak vzhledem k jeho pedagogické praxi měl možnost srovnání, jaké znalosti mají běžní universitní posluchači a jaké má arcivévoda Karel.

³⁰ WERKMANN, Freiherr von 1923, 109.

³¹ UNTERREINER 2018, 7.

³² FEIGEL 1990, 18–20.

³³ GOLL 1916, In: *Venkov*, 26.listopadu 1916. nedělní vydání, číslo 283.

1.4. Studium na Schottengymnasiu 1899–1903

Nejprve bděli nad vzděláním arcivévody Karla domácí učitelé, poté byl na přání svých rodičů přihlášen na prestižní Skotské gymnasium, spravované řádem benediktinů.³⁴ Skutečnost, že mladý arcivévoda Karel navštěvoval toto gymnasium, není náhodná, neboť to bylo výslovné přání Karlova otce arcivévody Otty.³⁵ Karlův otec arcivévoda Otto měl mnohé nectnosti, avšak na výchově a vzdělání svých synů se se svou chotí shodovali, neboť to považovali za velice podstatné. Tedy tvrzení, že arcivévoda Otto neprosazoval pro svého syna Karla dostatečné vzdělání,³⁶ je naprosto neopodstatněné a celkově se snaží pokřivit pohled na arcivévodu Ottu. Na základě úspěšného složení přijímací zkoušky, kdy Karel příjemně překvapil pedagogy svými znalosti zeměpisu a historie vzhledem ke svému věku,³⁷ arcivévoda Karel započal své gymnasijní studium roku 1889.³⁸ Leo Smolle, autor Karlova životopisu, uvádí datum 3. X. 1901, což se však vztahuje ke Karlovu nástupu na vyšší gymnasium. Arcivévoda Karel navštěvoval školu jako veřejný student, účastnil se však pouze hodiny fyziky a přírodopisu, oba tyto předměty vyučoval dr. Stephan Fellner.³⁹ Z reprodukce Karlova vysvědčení v knize Gerharda Tötschingera se dovídáme, jaké známky mladý arcivévoda po složení zkoušky látky nižšího gymnasia obdržel. Karel složil zkoušku ze sedmi předmětů, z nichž byly tři jazyky, z latinského a řeckého dostal hodnocení lobenswert, tedy chvalitebně a rovněž tak z matematiky,⁴⁰ lépe si arcivévoda Karel vedl ve svém mateřském jazyku němčině, ve spojeném předmětu zeměpis a dějepis, přírodopise tak i fyzice, zde dostal hodnocení vörszüglich, tedy výborně.⁴¹ Jazyky arcivévodu Karla vyučoval Dr. Paulus Lieger, geografii a dějiny Dr Albert Hübl a matematiku, přírodopis a fyziku již zmíněný Stephan Fellner.⁴² Po úspěšném složení zkoušek, kde prokázal své znalosti, nastoupil arcivévoda Karel na vyšší gymnasium, které navštěvoval ve školních letech 1901/1902 a 1902/1903, do školy však docházel pouze na praktické/experimentální předměty přírodopis, fyzika, chemie.⁴³ Karel však své středoškolské vzdělání nezavršil maturitní zkouškou, neboť císař František Josef I.

³⁴ IBIDEM.

³⁵ FEIGEL 1990, 20.

³⁶ UNTERREINER 2018, 7.

³⁷ SMOLLE, 1917, 26.

³⁸ SÉVILLIA 2012, 17.

³⁹ SMOLLE, 1917, 26.

⁴⁰ TÖTSCHINGER 2010, 125.

⁴¹ IBIDEM.

⁴² IBIDEM.

⁴³ MÁDROVÁ 2014, 141.

nepokládal za vhodné, aby se jeho prasynovec a budoucí císař poměřoval s kýmkoli v nabytých znalostech.⁴⁴ Arcivévoda Karel v té době rovněž cestuje se svým vychovatelem po zemích monarchie, navštěvují Francii a Alsasko–Lotrinsko, anektované Německou říší.⁴⁵ Mezi léty 1904–5 pobýval arcivévoda Karel ve městě Brixen, kde se seznámil a spřátelil s Arthurem, hrabětem Polzer–Hoditz, který se později stane ředitelem Karlova kabinetu.⁴⁶

1.5. Pobyť a studium v Praze 1906–1908

Malý arcivévoda Karel poprvé do hlavního města Českého království zavítal roku 1891,⁴⁷ kdy zde jeho otec arcivévoda Otto sloužil, tak jako i v jiných městech monarchie, v té době v garnizoně.⁴⁸ Rodina arcivévody Otty v té době pobývala v apartmánech Pražského hradu, tak jako předtím císař Ferdinand I. po své abdikaci roku 1848, nebo korunní princ Rudolf, případně arcivévoda František Ferdinand. Arcivévoda Karel, kterému v té době byly čtyři roky, vnímal hlavní město Českého království nejspíše tak, jako jiná města monarchie, kde byl jeho otec arcivévoda Otto v garnizoně, asi jen s tím rozdílem, že pražský byt byl, na rozdíl od těch předchozích, notně prostornější.⁴⁹ Poté, co arcivévoda Karel ukončil své studium na vyšším gymnasiu a věnoval se vojenskému řemeslu, mu jeho rodiče společně vybrali město, kde by mohl zároveň studovat a byla by zde i vojenská posádka. Karlův otec proto zvažoval buď Innsbruck, nebo Prahu, obě tato města nabízela jak studium na universitě, tak vojenskou posádku. Výhodou Prahy, která je zřejmá z toho, že ta je hlavním městem království, je dle Karlova otce to, že by se zde mohl cvičit ve společenském životě a pořádat malé hostiny.⁵⁰ Innsbruck by byl výhodnější z hlediska vojenského, neboť zde sídlí slavný císařský regiment, jemuž velí arcivévoda Eugen a sám Karel má Tyroly rád.⁵¹ Arcivévoda Otto rovněž poznamenává, že na výběr posádky je ještě dost času.⁵²

⁴⁴ SÉVILLIA 2012, 18.

⁴⁵ SÉVILLIA 2010, 13.

⁴⁶ IBIDEM.

⁴⁷ GALANDAUER 1998, 15

⁴⁸ Garnissona je ve vojenském slangu **vojenská posádka**, případně její sídlo. HELLER Jiří 1954: Kapesní slovník cizích slov, 139.

⁴⁹ GALANDAUER 1998, 15.

⁵⁰ FEIGL 1990, 19.

⁵¹ IBIDEM.

⁵² IBIDEM.

Původně se zvažovala možnost, že by arcivévoda Karel docházel na některé přednášky na Německou i Českou universitu osobně.⁵³ A to z důvodu, že země byla historicky vícenárodnostní, a takto by byl spravedlivý k oběma nejpočetnějším národnostem v království. Avšak tuto možnost kvůli vyostřeným nacionálním konfliktům na obou pražských universitách nakonec Karlův poručník následník trůnu arcivévoda František Ferdinand velice prozřetelně zamítl. Karlovi učitelé tedy přicházeli za ním do jeho tehdejšího bytu na Pražském hradě a vyučovali ho na místě. Úkolem sestavit Karlův učební plán a k tomu vybrat vhodné pedagogy byl pověřen historik Antonín Rezek.⁵⁴

Karlův učební plán byl v hlavních rysech schválen samotným císařem Františkem Josefem I.⁵⁵ Detailně byl zpracován členem panské sněmovny, dvorním radou profesorem Emilem Ottem.⁵⁶ Ten byl schválen Karlovým poručníkem arcivévodou následníkem Františkem Ferdinandem.⁵⁷

O Karlově pražském pobytu a studiu nás informuje přímo jeho velký učitel historik profesor Jaroslav Goll ve svém článku v periodiku Venkov.⁵⁸ Krom vzdělání vojenského, kterému se Karlovi dostávalo jinde, Karlův učební plán týkající se právního vzdělání vypracoval profesor české filosofické fakulty Emil Ott, ten měl na starost přednášení církevního práva a jeho historie.⁵⁹ Sám Jaroslav Goll tento svěřený úkol, tj. být zodpovědný za vzdělání mladého následníka, považuje za velice čestný a důležitý, který je spravedlivě rozdělen mezi německé a české pedagogy.⁶⁰ Vždyť jakého vznešenějšího studenta než budoucího císaře mohli vyučovat, z tohoto hlediska se muselo jednat o vrchol jejich pedagogické kariery. Dalšími pedagogy byli profesor české právnické fakulty Albín Bráf, ten arcivévodovi přednášel národní hospodářství a finanční vědu a pražští němečtí profesori Ulbrich, ten Karla vyučoval v právu ústavním a profesor Pfaff., ten měl na starost výuku práva civilního.⁶¹ Pedagogové české univerzity byli velice potěšeni tím, že s arcivévodou Karlem mohli komunikovat

⁵³ GALANDAUER 1998, 27.

⁵⁴ IBIDEM.

⁵⁵ Národní listy, středa 22. listopadu 1916, večerní vydání.

⁵⁶ IBIDEM.

⁵⁷ IBIDEM.

⁵⁸ GOLL 1916, In: Venkov, Z pobytu arcivévody Karla Františka Josefa v Praze 1906-1908, nedělní vydání ze dne 26. listopadu 1916, číslo 283.

⁵⁹ IBIDEM.

⁶⁰ GOLL 1916, In: Venkov, Z pobytu arcivévody Karla Františka Josefa v Praze 1906-1908, nedělní vydání ze dne 26. listopadu 1916, číslo 283.

⁶¹ IBIDEM.

ve svém mateřském jazyku, kterýžto arcivévoda plyně ovládal.⁶² Přednášky však pochopitelně probíhaly v jazyku německém.⁶³ Dále arcivévodu Karla vyučovali dva profesori z filosofických fakult. Z fakulty německé profesor Schmid, ten měl na starost výuku kunsthistorie a autor článku dvorní rada profesor dr. Jaroslav Goll, ten vyučoval obecné dějiny, dějiny Podunajské monarchie a dějiny Českého království.⁶⁴

Profesor Goll rovněž zmiňuje, že Karlovo dosavadní středoškolské vzdělání bylo takové, jaké se očekává u nastupujícího studenta na školu vysokou.⁶⁵ Z čehož se dá vyvodit, že měl arcivévoda Karel velice solidní základy. Protože se přednášky konaly v Karlově pracovně na Královském hradě, tak měly charakter seminární, výklad přecházel často do dialogu. S profesorem Bráfem navštěvoval arcivévoda Karel průmyslové továrny a banky, profesor Goll pak sám vzpomíná na procházku s arcivévodou po Starém městě.⁶⁶

Článek uveřejněný v Národních listech s názvem: Nový císař a král. Exkurse s profesorem Bráfem konkretizuje na návštěvu Zemské banky a z průmyslových závodů zmiňuje smíchovský podnik barona Ringhofferu.⁶⁷

V prvním roce studia byl Karlovým poručníkem jeho strýc následník trůnu arcivévoda František Ferdinand, ten se o Karlovy studijní výsledky živě zajímal, jak zmiňuje profesor Goll, od profesora Otta si nechal čas od času zasílat podrobné zprávy o synovcových studijních výsledcích.⁶⁸ Arcivévoda následník byl také jednou přítomen výkladu profesora Golla v Karlově pracovně, který se týkal historie změn v prvním století na balkánském poloostrově,⁶⁹ arcivévoda František Ferdinand, jak zmiňuje profesor Goll, projevil zájem o počátky bulharských dějin, jimž již zmíněný profesor Goll věnoval obsírný výklad. Historické přednášky profesora Golla v prvním roce Karlova studia probíhaly tři hodiny v jednom dnu a v roce následujícím to byly hodiny dvě.⁷⁰ Profesor Goll připravoval pro každou přednášku něco po způsobu časové osy,

⁶² IBIDEM.

⁶³ MÁDROVÁ 2010, 151, viz poznámka: 486 *Deutsche Zeitung Bohemia* 89, 22. 11. 1916, č. 324, 14.

⁶⁴ GOLL 1916 In: VENKOV, Z pobytu arcivévody Karla Františka Josefa v Praze 1906-1908, nedělní vydání ze dne 26. listopadu 1916, číslo 283.

⁶⁵ IBIDEM.

⁶⁶ IBIDEM.

⁶⁷ Nový císař a král In: Národní listy, středa 22. listopadu 1916, večerní vydání.

⁶⁸ GOLL 1916 In: VENKOV, Z pobytu arcivévody Karla Františka Josefa v Praze 1906-1908, nedělní vydání ze dne 26. listopadu 1916, číslo 283.

⁶⁹ IBIDEM.

⁷⁰ IBIDEM.

v tomto elaborátu byly vypsány heslovitě jednotlivé události s příslušnými letopočty a odkazy na příslušné historické mapy, které profesor Goll při výkladu používal.⁷¹

Arcivévoda Karel se nevěnoval při pražském pobytu pochopitelně jen studiu, nýbrž také bruslení a jeho oblíbené jízdě na bicyklu. Rovněž se také účastnil honů, kupříkladu na panství barona Ringhoffera ve Štíříně a Kamenici u Kostelce.⁷²

V průběhu roku 1908 však přednášky často odpadaly, vzhledem ke Karlovým společenským a reprezentačním povinnostem a profesori tedy nemohli celou plánovanou látku odpřednášet.⁷³ Toto vzdělání poskytlo arcivévodovi pevný základ pro dobu jeho vlády. Co však Karlovi vzdělání dát nemohlo, byla potřebná praxe, rovněž tak arcivévoda byl držen stranou dvora, a tudíž neměl žádné politické zkušenosti.⁷⁴

1.6. Následník trůnu

Po zavraždění Arcivévody Františka Ferdinanda a jeho choti byl arcivévoda Karel stále upozadřovaný. Vzhledem k vysokému císařovu věku bylo na Karlovi, aby se věnoval reprezentativním úkolům, Karel se věnoval audiencím inspekcím kasáren a vojenských cvičení, jeho choť arcivévodkyně Zita pak navštěvovala nemocnice a lazarety.⁷⁵ V srpnu roku 1914 byl arcivévoda Karel v hodnosti plukovníka převelen do Haliče k vrchnímu velení armády, kde byl dle některých pouze přítomen, aniž by se zapojoval.⁷⁶ Arcivévoda Karel zde však neměl téměř žádné pravomoci, a jeho funkce byla spíše reprezentativní, později na svou žádost byl ustanoven za styčného důstojníka mezi císařem a armádou.⁷⁷ Zde se měl možnost setkat s tím, s jakou zvlášť zde vrchní velitelství armády terorizovalo své okolí.⁷⁸ Během následujícího roku a půl, kdy arcivévoda navštívil většinu front, měl možnost se seznámit se skutečným stavem armády.⁷⁹ V polovině července roku 1915 Karlovy cesty na fronty skončily, arcivévoda Karel byl tehdy povýšen na generálmajora a kontradmirála. V té době mu

⁷¹ IBIDEM.

⁷² Nový císař a král In: Národní listy, středa 22. listopadu 1916, večerní vydání.

⁷³ MÁDROVÁ 2010, 155.

⁷⁴ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 75.

⁷⁵ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 79.

⁷⁶ UNTERREINER 2018, 11.

⁷⁷ PEJŘIMOVSKÝ 2012, 35.

⁷⁸ GALANDAUER/HONZÍK 1986, 307.

⁷⁹ ČORNEJOVÁ/RAK/VLNAS 1995, 235.

bylo umožněno se blíže seznámit s politickými a správně technickými rozhodnutími, avšak Karel sám na nich neměl nižádných pravomocí.

Poté, co Italské království vyhlásilo Podunajské monarchii válku, byl arcivévoda Karel 16. 3. 1916 v hodnosti podmaršálka převelen na italská bojiště k nově vzniklému XX. armádnímu sboru.⁸⁰ V tomto sboru byl zastoupen rovněž převážně český 21. pluk z Čáslavi, nenachází se o něm zmínka, že by byl jakkoliv méněcenný či nespolehlivý oproti plukům ostatním.⁸¹ Zde se arcivévoda seznámil s Karlem von Werkmann, který zde byl rovněž přítomen jakožto důstojník sborového velitelství.⁸² Pod Karlovým vedením dosáhl jeho XX. Sbor značných územních zisků, avšak nepřekročil strategicky významné hory před severoitalskou rovinou. Po strašlivé Brusilovově ofenzivě byl arcivévoda Karel převelen na východ. Z toho důvodu se musela z dobytých italských území vojska stáhnout, aby se zkrátil front, a jednotky, které mohly být postrádány, byly převeleny zpět do Haliče.⁸³ Na Italské frontě se arcivévoda Karel osvědčil jakožto schopný velitel, avšak proto, že mu na životech vojáků záleželo, tak je neposílal, na zbytečná jatka,⁸⁴ čímž však brzdil různá rozhodnutí.⁸⁵ Po již zmíněné Brusilovově ofenzivě byl arcivévoda Karel převelen do Haliče. A to především z toho důvodu, aby zde měla Podunajská monarchie také svou velitelskou pozici, kterou by zastával arcivévoda následník, neboť velení bylo převážně v německých rukách. Zde byl arcivévoda Karel jmenován velitelem skupiny armád s honosným názvem Erzherzog Karls Heeresfront, k této události byla vyhotovena plaketa, jejímž autorem je Heinrich Kautsch. Poté co Rumunsko zaútočilo na uherskou hranici a obsadilo zde rozsáhlá území, se arcivévoda Karel podílel na úspěšné protiofenzivě, kdy rumunský nepřítel byl vytlačen na vlastní území.⁸⁶ Skrze tento počín se dostalo arcivévodovi mimořádných sympatií obyvatel Uher, které přetrvávaly i po dobu jeho vlády.

⁸⁰ HAMANNOVÁ 1996, 216.

⁸¹ GALANDAUER 1998, 93.

⁸² GALANDAUER 1998,95.

⁸³ FEIGL 1990, 74.

⁸⁴ SÉVILLIA 2010, 33.

⁸⁵ PEJŘIMOVSKÝ 2012, 36.

⁸⁶ FEIGL 1990,79.

2. Císařem

Při bádání se mi náhodou dostalo do rukou komunistické periodikum Haló noviny, ve kterém je uveřejněn článek od historika Jiřího Jaroše Nickelliho s názvem: Blábol Eurozpráv.cz-Prý Zita Bourbonsko-Parmská poslední česká královna? Nesmysl.⁸⁷ Článek je plný explicitních výrazů, které často užívají stejně smýšlející lidé jako autor článku. Autor zde upozorňuje na to, že Císař a král Karel I. nebyl korunován na českého krále, a proto ho považuje, stejně jako jeho ctihodného předchůdce, za uzurpátora trůnu. Autor je mimochodem nekritickým obdivovatelem legionářů a jejich zradu, které se dopustili porušením přísahy císaři, nepovažuje za zradu, a zdůvodňuje to tím, že přísaha císaři, kterého on sám považuje za uzurpátora, nebyla údajně platná.⁸⁸ Dle jeho mínění měla platit pro Rakušany a Uhry, nikoliv však pro Čechy ani Dalmaty. Pokud bychom to tedy brali skutečně dle toho, kde byli oba císaři korunováni, tak by se přísaha vztahovala pouze na Uhry. Dle mého názoru se jedná o bizarní výklad dějin, který záměrně zamlčuje podstatná fakta. Protože, žádná jiná korunovace, se krom uherské nekonala. Mimo jiné autor opomíjí fakt, že kupříkladu královský titul v zemích koruny české je dědičný a císař Karel I. se tedy po skonu svého prastrýce dle dědičného práva stal i králem českým a za krále byl v Českém království přijat.⁸⁹ Tedy není pochyb o tom, že by vládl legitimně. Sám jsem nedávno o tomto problému hovořil se svým praprastrýcem, jehož dědeček bojoval na východní frontě, kde padl do zajetí carské armády, sám považoval přísahu věrnosti svému císaři za něco svatého, a tak zůstal v ruském zajetí do uzavření Brest-Litevského míru, a poté když byl ze zajetí propuštěn, koncem války bojoval na italské frontě. Je však ještě třeba zmínit, že autor, ač je zřejmý jeho anti karlistický či anti habsburský postoj, zmiňuje Karlovu ušlechtilost, kterou mu ani zavilý odpůrce nemůže upřít, což pak vzápětí doplňuje poznámkou o jeho politické neschopnosti. Císařovnu Zitu vnímá opět jako ženu v pozadí, která se svým mužem manipuluje a vhání ho do pokusů o uherskou restauraci,⁹⁰ jedná se pochopitelně o značně stereotypní a hlavně nedoložitelný názor. Mohli bychom si položit akademickou otázku, jak by ti, co císaře Karla kritizují či přímo hanobí, postupovali, kdyby se ocitli na jeho místě a ve stejné situaci. Tato otázka

⁸⁷ JAROŠ NICKELLI In: Haló noviny, ročník 28, číslo 100, 30. dubna – 1. května 2018, 6.

⁸⁸ IBIDEM.

⁸⁹ PEJŘIMOVSKÝ 2012, 5.

⁹⁰ JAROŠ NICKELLI In: Haló noviny, ročník 28, číslo 100, 30. dubna – 1. května 2018, 6.

zůstane zajisté nezodpovězena, ale pro každého, kdo pluje na vlně kritiky, je lehké kritizovat ex post.

Významnou událostí pro České království bylo zajisté udělení čestného doktorátu novému císaři Karlovi I. Velký historik Josef Pekař na to byl právem hrdý a ve svém projevu 4. XII při tryzně za zesnulého císaře to neopomenul zmínit: „...*pobyl dlouho mezi námi, universita naše pyšní se, že náležel mezi žáky jejích profesorů a že je jejím čestným doktorem...*“.⁹¹ Zde nezbyvá než si položit otázku, je tomu tak i nyní?

Přestože byl arcivévoda Karel držen stranou závažných rozhodnutí a byl politicky nezkušený, věděl, čeho je třeba v brzké době dosáhnout, a to přednesl ve svém manifestu, kde jasně vytyčil cíle, kterých chce pro blaho svých národů dosáhnout. Hlavními myšlenkami je brzké ukončení války: „*Chci činit vše, aby hrůzy a oběti války byly co nejdříve zažehnány, aby těžce pohřešovaná požehnání míru byla mým národům opět získána, jakmile tomu dovolí čest našich zbraní, životní podmínky Mých států a jejich věrných spojenců a vzdor našich nepřátel.*“⁹² a střežení ústavních svobod a pořádku ve státech monarchie: *Svým národům chci být spravedlivým a láskyplným knížetem. Chci jejich ústavních svobod a jiných práv vysoko si vážit a rovnost před právem pro všechny bedlivě stříci. Ustavičnou snahou mou bude podporovati mravní a duševní dobro Svých národů, chrániti svobodu a pořádek ve Svých státech, zabezpečovati všem pracujícím údům společnosti ovoce poctivé práce.*“⁹³

Krátce po svém nástupu na trůn převzal císař Karel I. 2. XI. 1916 vrchní velení armády a již následující rok v březnu odvolal šéfa generálního štábu Franze Conrada Freiherr von Hötzendorf.⁹⁴ Na jeho místo ustanovil Arthura Arze von Strassenburg,⁹⁵ v té době velitele 1. armády. Převzetí vrchního velení bylo zajisté odvážným činem, neboť skrze to převzal císař Karel I. plnou zodpovědnost za válečné úspěchy i neúspěchy. Těmito kroky si císař Karel snažil upevnit svou pozici. Sídlo generálního štábu nechal z Těšína (Teschen) přemístit do Badenu u Vídně, kde by mohl lépe uplatňovat svůj vliv.⁹⁶ Přemístění vrchního velitelství stálo pochopitelně mnoho práce a také financí, vždyť jen přeložení telegrafických drátů stálo 5 milionů tehdejších korun.⁹⁷ Toto rozhodnutí bylo pochopitelně kritizováno především Franzem Conradem Freiherr von

⁹¹ GALANDAUER 1998, 133.

⁹² MÝM NÁRODŮM, In: Národní listy, 23. 11. 1916.

⁹³ IBIDEM.

⁹⁴ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 95.

⁹⁵ UNTERREINER 2018, 34.

⁹⁶ VOCELKA/HELLER 2011, 472.

⁹⁷ UNTERREINER 2018, 19.

Hötendorf, který zmiňuje, že bylo možné si předávat s německým vrchním velením, které sídlilo v Pštíně zprávy ústně.⁹⁸ Dalším důvodem ke kritice je také usnadnění provádění špionáže ze strany nepřátelské Dohody, z důvodu blízkosti Badenu vzhledem k Vídni. Kritika je to celkem pochopitelná, ale uskutečnit toto rozhodnutí bylo nezbytné z důvodu toho, aby se rakouská armáda vymanila z přílišného německého vlivu a císař si tak mohl upevnit pozice k dalšímu mírovému jednání. Je třeba také zmínit, že poté co císař Karel převzal vrchní velení armády, se rapidně snížil počet padlých vojáků, to je jednak zapříčiněno pádem carského Ruska a způsobem jakým císař Karel vedl válku, kdy nenechal posílat pěchotu na zbytečná jatka.⁹⁹

Rovněž tak se změnil přístup k menšinám. Za panování císaře Františka Josefa I. blahé paměti, nebylo zvykem, aby jakýkoliv člověk nekatolického vyznání zastával vysoké státní úřady,¹⁰⁰ protestant tento úřad mohl zastávat pouze tehdy, když přísahal na Matku Boží. A žid v případě, že konvertoval ke katolické víře alespoň formálně,¹⁰¹ tím se vyznačoval konzervativní a celkem opodstatněný přístup zesnulého mocnáře. Za panování císařova nástupce císaře Karla I. se tento přístup změnil, nový císař byl v tomto ohledu vstřícnější a dalo by se říci, že i pokrokovější, v roce 1917 byl jmenován císařem ministr spravedlnosti Dr. Vilmos Vaszonyi, protože však již zmiňovaný budapešťský advokát byl žid, a přísaha, kterou měl nový ministr složit, byla sestavená pro křesťany, tak aby budoucí ministr mohl přísahu složit a nastoupit úřad, nechal nový císař pasáže spjaté s křesťanstvím z přísahy vyloučit.¹⁰²

V říjnu roku 1917 si zakoupil císař Karel Brandýské panství, ke kterému měl vřelý vztah a strávil zde jedny z nejradostnějších let svého života, za 9 milionů tehdejších korun.¹⁰³

⁹⁸ UNTERREINER 2018, 18.

⁹⁹ SÉVILLIA 2012, 47.

¹⁰⁰ HLAVÁČ 1933, 212.

¹⁰¹ IBIDEM.

¹⁰² IBIDEM.

¹⁰³ FILIP 2005, 304.

2.1. Uherská korunovace a důvod, proč se konala tak záhy

První den po skonu císaře Františka Josefa I. byl přijat uherský ministerský předseda István hrabě Tisza novým císařem Karlem I. v Schönbrunu. Ten navštívil císaře s úmyslem mladého panovníka přimět k brzké uherské korunovaci.¹⁰⁴ Císař Karel měl podle uherské ústavy k uskutečnění korunovace lhůtu šesti měsíců. Karlův předchůdce a strýc následník trůnu František Ferdinand tuto lhůtu chtěl využít právě k provedení reformy uherské ústavy.¹⁰⁵ Tu chtěl přetvořit po vzoru liberálnější, ve věcech volebního práva a národnostní otázce, ústavy rakouské.¹⁰⁶ To, že se jednalo o obtížný úkol, je nanejvýš zřejmé, proto měl arcivévoda František Ferdinand vypracováno několik plánů, jak v této věci postupovat. Pokud by nebylo možné prosadit změnu ústavy dohodou, tak byl František Ferdinand připraven vyhlásit změnu pomocí oktroje.¹⁰⁷ Pokud by se nepodařila ani jedna z výše zmíněných variant reformy uherské ústavy, ani prosazení nové volební reformy vztahující se na maďarské národy, počítal František Ferdinand s užitím vojska.¹⁰⁸ Plán je to velice důkladně zpracovaný a vychází z poučení minulostí.

1. *„musí monarchie v případě občanské války s Maďarskem vystačiti s vlastními prostředky, aby nebylo nutno podobně jako v roce 1848 obracet se na pomoc k Německu.“*¹⁰⁹
2. *„násilné utvoření pořádku v Maďarsku nebude provedeno ihned po změně na trůně, nýbrž v době pozdější, kdy zahraničí bude již přesvědčeno o tom, že se vnitřní situace monarchie nezhorsila.“*¹¹⁰
3. *„Pouze v případě, že nehrozí válka s nějakou cizí mocností. Rozhodne-li se císař k násilné cestě, nebude vytvořen pořádek vyrovnáním jako v roce 1867, nýbrž forma monarchie bude ihned radikálně změněna. Po potlačení povstání...budou veškeré privilegie této zemi poskytnuté odňaty...“*¹¹¹ tolik část z plánů Františka Ferdinanda.

Císař Karel mohl jako záminku k odložení korunovace užít nesrovnalost mezi texty rakouského a uherského zákona o vyrovnání z roku 1867.¹¹² Tam byl patrný územní rozpor týkající se Dalmácie, která dle uherského státního práva patřila k Uherskému

¹⁰⁴ SÉVILLIA 2010, 39.

¹⁰⁵ LANGSTEIN 1930, 79.

¹⁰⁶ FEJTŐ 1998, 125.

¹⁰⁷ LANGSTEIN 1930, 79.

¹⁰⁸ LANGSTEIN 1930, 84.

¹⁰⁹ IBIDEM.

¹¹⁰ IBIDEM.

¹¹¹ IBIDEM.

¹¹² GALANDAUER 1998, 122.

království a dle rakouského státního práva k Rakouskému císařství.¹¹³ Císař si této právní kličky byl zajisté vědom, ale vzhledem k okolnostem, v jakých se říše nacházela, byl nucen k brzké korunovaci a sní spojenou přísahu na uherskou ústavu, která mu značně svazovala ruce.

Hrabě Tizsa při rozhovoru císaři vyložil, že dle uherského zákona nemá právo měnit ústavu, dokud nesloží přísahu a nebude korunován,¹¹⁴ což Karlovi ostatně potvrdili dvorští znalci.¹¹⁵ Císař, protože jeho země byla ve válce, si nemohl dovolit roztržku s Maďary, kdy potřeboval z jejich strany maximální možnou podporu. Další skutečnost, která pomohla hraběti Tiszovi přesvědčit císaře k brzké korunovaci, byla hospodářská dohoda týkající se dodávek Předlitavsku, která se každých 10 let obnovovala, a právě v té době vypršela.¹¹⁶

Císař Karel byl však v situaci, ve které nemohl postupovat dle plánů, které měl vypracované jeho strýc, který si taktéž velice dobře uvědomoval, že to je nanejvýš obtížný úkol. Proto císař Karel na Tiszovo naléhání přistoupil. To však neznamená, že se plánů reformovat monarchii vzdal, pouze je přesunul na dobu příhodnější, která měla nastat po uzavření míru.

Karel se za svůj krátký život účastnil korunovací dvou. První byla korunovace Jiřího V. a jeho choti královny Marie, 22. června roku 1911, kam byl arcivévoda Karel vyslán jakožto zástupce císaře Františka Josefa I. a potažmo celé Podunajské monarchie.¹¹⁷ Druhá korunovace se týkala přímo císaře Karla a jeho choti císařovny Zitty. Uherská korunovace byla zřejmě zatím poslední korunovací světského katolického panovníka.

2.2. Mírové snahy

Již v roce 1915 proběhl pokus o mírová jednání. Den poté, co byla dobytá Bukurešť Mackensenovou armádou, tedy 12. září 1916, což bylo bráno jako argument, byla zaslána mocnostem Dohody prostřednictvím neutrálních států mírová nota. 18. prosince požádal prezident Wilson o upřesnění mírových podmínek, v odpovědi však nebyly žádné konkrétní mírové podmínky, a to i přes to, že náš ministr zahraničí baron Burian požadoval, aby zde uvedeny byly. Dle představ říšského kancléře Bethmanna von

¹¹³ IBIDEM.

¹¹⁴ FEJTŐ 1998, 125.

¹¹⁵ IBIDEM.

¹¹⁶ IBIDEM.

¹¹⁷ GALANDAUER 1998, 50.

Hollweg se měla sejít mezinárodní konference, kde by se podmínky, za jakých je možno uzavřít mír důkladně prodiskutovaly.¹¹⁸ Pokud by tedy skutečně mocnosti Dohody usilovaly o mír, tak by na kancléřův návrh zajisté přistoupily, případně by o něm diskutovaly. Dohoda na to však odpověděla zamítavě, že se nejedná o skutečný mírový návrh, když v něm nejsou uvedeny konkrétní podmínky.¹¹⁹ To, že se jedná o prázdný argument, je zajisté zřejmé, důvodem odmítnutí mírových jednání byl revanšistický postoj jistých politiků a rovněž ekonomické zájmy Anglie, která oprávněně v pracovitosti Němců a kvalitě jejich výrobků viděla závažnou konkurenci. Byla tu snaha srazit Německou říši na kolena a ekonomicky jí na dlouhou dobu vyřadit.¹²⁰ Tedy naprosto jiný přístup, než zastával ministerský předseda Briand, neboť ten prosazoval trvale udržitelný, a tedy konstruktivní mír. Jistou analogii z pozdější doby můžeme spatřit v tzv. Morgenthauově plánu pro uspořádání poválečného Německa. President Wilson se k válečnému konfliktu později vyjádřil takto: „...konflikt je v podstatě otázkou nadřazenosti mezi Anglií a Německem...“¹²¹

Nejzásadnější i nejznámější byly zajisté komorní jednání, v nichž hráli významnou roli bratři císařovny Zity, princové Sixtus a Xavier. Kontakt mezi bourbonskými princí a císařem Karlem byl zprostředkován jejich matkou Marií Antonii.¹²² Zpočátku probíhala komunikace prostřednictvím dopisů a později sloužil za prostředníka Karlův blízký přítel Thomas hrabě Erdödy. Následující rozhovory probíhaly již osobně.

23. března 1917 přivezl důvěrník a přítel císaře Karla Thomas hrabě Erdödy parmské prince z Ženevy na zámek Laxenburg.¹²³ Zde proběhla památná jednání, z nichž vzešel dopis formálně adresovaný princí Sixtovi, skutečným nejmenovaným adresátem byl francouzský president Poincaré a francouzská vláda.¹²⁴ V tomto dopise se mimo jiné hovoří o spravedlivém požadavku Francie na navrácení Alsaska–Lothrinska, který hodlá císař Karel u svého německého spojence podpořit.¹²⁵ Můžeme si zde položit otázku, jakými prostředky v té době císař disponoval. Taylor, který je k císaři Karlovi velmi kritický a dehonestuje téměř vše, o co císař Karel během své vlády usiloval, tvrdí, že císař Karel neměl prostředků, jak na spojence vyvíjet v této věci nátlak.¹²⁶ Jedním z možných

¹¹⁸ FEJTÖ 1998, 131, 143.

¹¹⁹ GALANDAUER 1998, 147.

¹²⁰ FEJTÖ 1998, 132.

¹²¹ FEJTÖ 1998, 134.

¹²² SÉVILLIA 2012, 59.

¹²³ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 110.

¹²⁴ DEMMERLEOVÁ 2006, 110.

¹²⁵ DEMMERLEOVÁ 2006, 111.

¹²⁶ TAYLOR 1998, 327.

prostředků, který mohl císař použít jako přesvědčovací argument, by bylo oznámení německému spojenci, že Rakousko hodlá k určitému datu složit zbraně.¹²⁷

Je zajisté sporné, či nároky jsou oprávněné, v nedávné minulosti toto území patřilo pod Svátou říši římskou národa německého, poté bylo dobyté Francouzským královstvím. Po prusko-francouzské válce bylo opět začleněno do Německé říše.

Karlův dopis předal princ Sixtus francouzskému prezidentovi, který byl obsahem dopisu potěšen a o jeho obsahu informoval svého spojence krále Jiřího V.¹²⁸ Během Sixtovy mise však odstoupil Rakousku nakloněný Aristide Briand, kterého nahradil Alexandre Ribot. Ten, ač Rakousku příznivě nenakloněn, v rozhovorech se spojenci ohledně dopisu císaře Karla jednal 19. dubna 1917 se zástupci Dohody o možném uzavření separátního míru s Rakouskem.¹²⁹ Jednání však bylo zablokováno baronem Soninem, ministrem zahraničí Italského království, který se domníval, že pokud by slevil z územních požadavků vůči Podunajské monarchii, vypukne v Italském království republikánská revoluce.¹³⁰

Můžeme se setkat také s tvrzením, že císař Karel vedl mírová jednání za zády svého spojence.¹³¹ Nebo také s tvrzením, že pro udržení svého trůnu byl císař Karel ochoten se spojit i s nepřáteli případně zrušit spojenectví s Německou říší, skrze separátní mír navázat nové spojenectví s Francií a zničit tak svého dosavadního spojence.¹³² Je však známo, že císař Karel považoval uzavření separátního míru za nejzazší možnost. Císař se měl údajně rozhodnout dle nejvýhodnější kombinace. Ve spiknutí dle autora hrál nejasnou roli hrabě Czernin a sítě pletich, do kterých byli zapleteni vysocí církevní hodnostáři, směřovaly k německému politiku Erzbergerovi,¹³³ V této knize s názvem *Das Ende Österreichs* je císař Karel, a především jeho žena Zita a její rodina líčena v negativním světle, avšak skrze knihu, je možno se seznámit s dobovým národně socialistickým pohledem. Je pravdou, že Mathias Erzberger, poslanec říšského sněmu, se skutečně s císařem Karlem setkal na hodinové audienci 23. dubna 1917 a předtím se po určitou dobu zdržoval na zámku Schwarzaau.¹³⁴ Poslanec zapůjčil císaři Karlovi jisté dokumenty k prostudování, když mu je příštího dne císař vrátil, octla se mezi nimi

¹²⁷ FEJTŐ 1998, 144.

¹²⁸ DEMMERLEOVÁ 2006, 113.

¹²⁹ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 122.

¹³⁰ FEJTŐ 1998, 156.

¹³¹ UNTERREINER 2018, 38.

¹³² DACHAUER 1939, 68.

¹³³ IBIDEM.

¹³⁴ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 130.

omylem obálka se spisem týkajícím se stavu Rakouska. Poslanec Erzberger později tento spis přečetl ve frakci a v říšském výboru strany, s tím, že je k tomu zmocněn.¹³⁵

Že císař Karel jednal za zády svého spojence je dost dobře možno vyvrátit, neboť při své návštěvě sídla generálního štábu Německé říše v Bad Homburgu 3. dubna v doprovodu své choti císařovny Zity, hraběte Czernina a šéfa generálního štábu von Strassenburga a dalších, informoval svého spojence císaře Wilhelma II. o svém záměru započít mírová jednání s Francií prostřednictvím prince Sixta.¹³⁶ Císař Karel byl dokonce ochoten případnou územní ztrátu Německé říše v oblasti Alsaska-Lothrinska kompenzovat svým haličským územím,¹³⁷ které by se stalo součástí obnoveného polského království pod vládou Hohenzollernů. Německý císař vše vyslechl s pochopením, avšak pod vlivem von Hindenburga a Luddendorfa návrh zamítl.¹³⁸

Přestože se nepodařilo německého spojence přesvědčit, císař Karel ve svém úsilí nepolevil. Pověřil ministra zahraničí, aby nechal vypracovat zprávu o stavu monarchie. Kopie zprávy byla zaslána německému spojenci. Hovoří se v ní o špatném stavu armády, těžkých životních podmínkách národů monarchie, o vyčerpanosti lidských zdrojů. Rovněž tak ve zprávě varuje před nebezpečím revoluce, která může zachvátit celou Evropu. V osobním přiloženém dopise varuje císař Karel svého spojence před mezinárodní revolucí, jejíž nebezpečí by ho mělo přimět k brzkému ukončení války.¹³⁹

Karel ve svém dopise císaři Vilémovi rovněž píše: *Neuzavřou-li mír panovníci, uzavře ho lid.*¹⁴⁰

Po neúspěchu v Bad Homburgu a neochotě Itálie ohledně slevení z územních požadavků císař Karel nechtěl navázané spojení přerušit a s princem Sixtem se opět setkal začátkem května. Příčinu k tomu zavedla mírová nabídka oznámená prostřednictvím vrchního velitele italské armády generála Cardony. Zde byla uvedena podmínka k uzavření míru pouze odstoupení Tridentska.¹⁴¹ Je možné, že se císař Karel dopustil zásadní chyby, když na tuto mírovou nabídku neodpověděl. Zřejmě zde panovala nedůvěra k uvedené nabídce i obava z toho, aby nebyla ohrožena mise prince Sixta. Tato nabídka však zavedla příčinu k tomu, aby se císař Karel opět setkal s princem Sixtem.

¹³⁵ IBIDEM.

¹³⁶ WEISSENSTEINER 2005, 286.

¹³⁷ DEMMERLEOVÁ 2006, 114.

¹³⁸ FEJTÖ 1998, 153.

¹³⁹ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 122.

¹⁴⁰ FEJTÖ 1998, 127.

¹⁴¹ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 122.

V průběhu druhého jednání s princem Sixtem byl sepsán druhý dopis, ve kterém císař Karel zmiňuje, že je ochoten jednat o územních ústupcích vůči Italskému království.¹⁴²

Paralelně se Sixtem probíhala jednání, k nimž zadal podnět francouzský generální štáb. Jednání probíhala na neutrální půdě ve Švýcarsku. Prostředníky byli francouzský aristokrat Abel hrabě Armand a Nicolaus hrabě Reverta za naší Podunajskou monarchii. Z dochované zprávy, která byla zprostředkována francouzskému ministerstvu obrany, se dozvídáme, že je přímo žádoucí zachovat Podunajskou monarchii, ovšem ve federativní či konfederativní podobě. Takto přebudovaná Podunajská monarchie by představovala významný stabilizační faktor ve střední Evropě. Rovněž se zde hovoří o tom, že rozbití Podunajské monarchie by prospělo především Německé říši.¹⁴³

V prosinci roku 1917 probíhala jednání mezi generálem Smutsem a naším bývalým londýnským velvyslancem Albertem hrabětem Mensdorffem-Pouilly. Skrze britského zástupce Smutse byl požadován separátní mír. Zajímavá je rovněž jím vyslovená myšlenka o přebudování Podunajské monarchie po vzoru Velké Británie. V duchu spojenecké dohody rovněž hrabě Mensdorf navrhl, že by Rakousko mohlo působit v roli prostředníka v rozhovorech s Německem.¹⁴⁴ Z jednání nevzešel žádný konkrétní návrh. Ale vyplynulo z něj, že britská vláda si přeje zachování Podunajské monarchie.¹⁴⁵ Generál Smuts rovněž navrhl v celku konstruktivní poválečné uspořádání, v němž by reformovaná Podunajská monarchie měla své zásadní místo. Plán se však nepodařilo u spojenců prosadit.¹⁴⁶

Svatý otec Benedikt XV. v návaznosti na později svatořečeného Pia X. vzal na sebe roli mírového prostředníka a v srpnu roku 1917 zaslal válčícím stranám mírovou notu. Papež zde vybízel k návratu quo ante, kdy měla být obnovena Belgie a německá armáda se měla stáhnout z dobytého francouzského území. Vrácení Alsaska–Lothrinska mělo být kompenzováno územní náhradou v koloniích.¹⁴⁷ Mírová iniciativa prostřednictvím Svatého stolce byla již předem odsouzena k nezdaru, neboť přáním Dohody bylo Německé císařství dlouhodobě paralyzovat.¹⁴⁸ Na mírovou notu se dostalo Svatému Otci obsáhlé odpovědi, a to od katolického monarchy našeho císaře Karla I.¹⁴⁹ Je zcela

¹⁴² DEMMERLEOVÁ 2006, 114–115.

¹⁴³ FEJTÖ 1998, 167.

¹⁴⁴ FEJTÖ 1998, 181.

¹⁴⁵ DEMMERLEOVÁ 2006, 117–8.

¹⁴⁶ FEJTÖ 1998, 182.

¹⁴⁷ FEJTÖ 1998, 142.

¹⁴⁸ IBIDEM.

¹⁴⁹ FEIGL 1990, 176.

přirozené, že Svatý otec byl nakloněn Podunajské monarchii, neboť se jednalo o poslední velmoc hlásící se ke katolické víře, kupříkladu prostřednictvím vládnoucí dynastie. Sixtova mírová mise však měla následující rok nešťastnou dohru, kterou vyvolal ministr zahraničí hrabě Czernin. Ten ve svém neomaleném projevu 12. dubna před vídeňskou městskou radou hovořil o francouzských mírových nabídkách, které odmítl. Na tato slova naprosto neadekvátně reagoval tehdejší francouzský ministerský předseda Clemenceau, který proti slibům svých předchůdců nechal zveřejnit Karlův dopis z 24. března, ve kterém se hovoří o možném zrušení spojenectví a uzavření separátního míru.¹⁵⁰ Tímto svým skutkem rozpoutal nenávistnou kampaň vůči císařské rodině a vehnal tak císaře Karla I. do těsnějšího sepejetí s Německou říší,¹⁵¹ což se v konečném důsledku ukázalo pro naši monarchii katastrofou.

2.3. Reformní úsilí císaře Karla I.

Prvním, kdo usiloval o decentralizaci podunajské monarchie již v 19. století, byl kancléř kníže Metternich.¹⁵² František princ Schwarzenberg v knize Vladimíra Škutiny, Český šlechtic rovněž poznamenává, že kdyby nedošlo k nešťastné revoluci v roce 1848, tak by kníže Metternich prosadil federalisaci Podunajské monarchie,¹⁵³ a tímto by ji pochopitelně pro příští generace zachoval. Karlovy reformní plány pochopitelně vycházely z reformních plánů jeho strýce arcivévody Františka Ferdinanda, ten původně zvažoval trialistickou koncepci, od které se z pochopitelných důvodů přeorientoval ve spravedlivější koncepci federalistickou. František Ferdinand si byl vědom obtížnosti prosazení reformu. Byl rozhodnut je rázně prosadit v Uherském království konstituční cestou prostřednictvím vyhlášení oktroje, a prodloužení šestiměsíční korunovační lhůty prostřednictvím říšské rady.¹⁵⁴ Arcivévoda František Ferdinand i pozdější císař Karel I. plánovali uskutečnění reformu v době míru a v případě císaře Karla I. po ukončení války. Na jaře roku 1917 nechal císař Karel svolat od roku 1914 rozpuštěný předlitavský parlament,¹⁵⁵ čímž obnovil demokratický život v předlitavské části monarchie, avšak tím propukli národnostní spory opět naplno. Poslanci, zaslepeni svými nacionalistickými

¹⁵⁰ FEJTÖ 1998, 186.

¹⁵¹ WEISSENSTEINER 2005, 184.

¹⁵² ŠKUTINA 1990, 124.

¹⁵³ IBIDEM.

¹⁵⁴ LANGSTEIN 1930, 79.

¹⁵⁵ GALANDAUER 1998, 174.

požadavky, nebyli schopni konstruktivně spolupracovat. Krom jiných zde pronesl prohlášení za Český svaz poslanec Staněk, v němž se Český svaz hlásil k dynastii i říši, ale vznesl zde i požadavek spojení všech kmenů (nikdy neexistujícího) československého národa v jeden stát.¹⁵⁶ Což bylo pochopitelně bráno Maďary za útok na jejich státní právo a pokus o anexi Horních Uher, historické součásti Uherských korunních zemí. Což císař Karel nemohl pochopitelně podpořit, neboť byl vázán uherskou korunovační přísahou. Po demisi ministerského předsedy Clam-Martinitze se stal ministerským předsedou profesor Ernest rytíř Seidler, dřívější ministr orby. Za jeho prozatímní vlády, která trvala celý rok, došlo k vyhlášení Karlovy amnestie.¹⁵⁷ Původním plánem a přáním císaře Karla I. bylo sestavení vlády národů, již by předsedal profesor Redlich,¹⁵⁸ to se však nepodařilo realizovat.

Dalším charakteristickým rysem Karlovy vlády je panovníkovo sociální smýšlení, s nímž se pojí mimo jiné založení dvou ministerstev, která přetrvala i do dnešních dnů. První, založené 19. října 1917 a od 1. ledna 1918 působící, bylo Ministerstvo sociální péče,¹⁵⁹ a 8. srpna 1918 bylo zřízené Ministerstvo pro zdraví lidu.¹⁶⁰ Prvním ministrem sociální péče byl jmenován dřívější ministr obchodu Josef Baernreither.¹⁶¹

Vrcholem, ale také i pomyslným koncem Karlových reformních snah, je jeho manifest z 16. října 1916, ve kterém císař Karel oznamuje svůj úmysl přebudování předlitavské části monarchie ve federaci.¹⁶² Tento manifest byl přímou, avšak pozdní odpovědí na 14 Wilsonových bodů, skrze něj by bylo možné ukončit nepřátelství a zahájit mírová jednání. Konkrétně se manifest vztahoval ke článku 9., kde se hovoří o úpravě italských hranic a článku 10., kde se hovoří o poskytnutí co největší možné autonomie národům Podunajské monarchie.¹⁶³

2.4. Vyhnanství

O tom, jak bylo poválečné uspořádání nespravedlivé, není třeba se dlouze rozepisovat, pro ilustraci postačí, že skrze nové uspořádání se počet tzv. „utiskovaných národů,“ které

¹⁵⁶ GALANDAUER/HONZÍK 1986, 308.

¹⁵⁷ GALANDAUER 1998, 181.

¹⁵⁸ TAYLOR 1998, 330.

¹⁵⁹ ŠEDIVÝ 2001, 246.

¹⁶⁰ IBIDEM.

¹⁶¹ UNTERREINER 2018, 12.

¹⁶² GALANDAUER 1998, 316.

¹⁶³ FEJTŐ 1998, 183.

obývaly území monarchie, pochopitelně nezmenšil, nýbrž narostl a národnostní problém se ještě zhoršil.¹⁶⁴ Situaci po rozbití Podunajské monarchie trefně charakterizuje Taylor. Autor zde zmiňuje, že rozbitím monarchie se pochopitelně národnostní rozbroje nevyřešily, nýbrž prohloubily, za zmínku stojí rovněž skutečnost, že v Podunajské monarchii žilo konstituálně 8 národů a kupříkladu v Republice československé jich bylo 7.¹⁶⁵

Poté, co se císař Karel zřekl účasti na státních záležitostech podepsáním manifestu z 11. listopadu, nikoliv však trůnu, jak bývá často mylně nebo spíše záměrně tvrzeno, se přesídlil s rodinou a malým dvorem okolo 50 osob, na zámek Eckartsau na Moravském poli, který byl soukromým majetkem Habsburků.¹⁶⁶ Zde 13. listopadu přijal uherskou delegaci vedenou primasem uherským Jánosem kardinálem Csernochem a opět se vzdal účasti na státních záležitostech.¹⁶⁷ Je však třeba zmínit, že oba manifesty byly podepsány pod nátlakem, manifest z 11. byl podepsán pod nátlakem ministerského předsedy Lammasche a ministra vnitra von Gayera.¹⁶⁸ Tudíž jejich právní závaznost je více než nejistá. A císař Karel se k nim později vyjádřil v proslulém Feldkirchenském manifestu. K události, která se stala právě 11. listopadu, nás objektivně informuje i Taylor, přes svůj zjevný proti karlovský postoj hovoří zde jasně o tom, že se císař Karel vzdal účasti na státních záležitostech,¹⁶⁹ nesnaží se nám tedy namluvit mylnou informaci o Karlově abdikaci. Rovněž je třeba zmínit, že členové Provizorního národního shromáždění, kteří vyhlásili republiku, nebyli nikým voleni,¹⁷⁰ a mandát pro zastupování obyvatel si udělili sami, podobné to bylo v Praze, kde v Národním shromáždění nebyla zastoupena ani druhá, po té české nejpočetnější, národnost německá, ani početná maďarská menšina.¹⁷¹ Pro ilustraci, jak byla vstřícná Republika československá vůči menšinám, poslouží příklad ze 4. března roku 1919, kdy do protestujících sudetoněmeckých krajanů, demonstrujících za právo sebeurčení, se nechalo střílet.¹⁷² Mimo jiné je třeba zmínit, že České království trvalo do 14. listopadu a jeho hlavou byl císař Karel, protože tohoto dne byl císař Národním shromážděním sesazen a byl ohlášen vznik republiky, což bylo shromážděním schváleno.¹⁷³

¹⁶⁴ SCHUSCHNIGG von, 1947, 175–176.

¹⁶⁵ TAYLOR 1998, 345.

¹⁶⁶ UNTERREINER 2018, 112.

¹⁶⁷ DEMMERLEOVÁ 2006, 160.

¹⁶⁸ GALANDAUER 1998, 281–282.

¹⁶⁹ TAYLOR 1998, 340.

¹⁷⁰ UNTERREINER 2018, 113.

¹⁷¹ DEMMERLEOVÁ 2004, 161.

¹⁷² HERZÁN 2018, 120.

¹⁷³ ŠKUTINA 1990, 238.

Ve vyhnanství na zámku v Eckartsau císařská rodina pochopitelně nežila v žádném blahobytu. Jako zdroj osvětlení pro zámek sloužil benzínový generátor a proto, že v této době byl nedostatek paliva, byl život v zámku ohraničen východem a západem slunce.¹⁷⁴

Rovněž tak byly problémy se zásobováním, neboť v okolí zámku se pohybovaly pochybné existence, které záměrně rabovaly transporty potravin.¹⁷⁵

Z obavy o bezpečnost císařské rodiny byl anglickým králem rodině přidělen anglický důstojník.¹⁷⁶ Mohlo by se zdát úsměvné, že jeden anglický aristokrat by mohl sám úspěšně bránit císařskou rodinu, avšak opak byl pravdou. Anglický přidělenec vyvolal v nové vládě obavy, státní sekretář Dr. Bauer se vyjádřil slovy: „...to by mohl být náš konec. Co bychom dělali, kdyby císař Karel jmenoval ministry a nám je presentoval prostřednictvím svého důstojníka. Nemohli bychom nic jiného udělati než opustiti co nejrychleji naše úřadovny.“¹⁷⁷ Císařovým důstojníkem byl nejprve plukovník Summershays a později plukovník Eduard Lisle Stutt, který císaři Karlovi prokáže mimořádné služby.

Počátkem ledna 1919 přicestoval kancléř Renner neohlášeně do Eckartsau,¹⁷⁸ nebyl to tedy výraz odporu, jak se nám někteří snaží namluvit, k osobě kancléře,¹⁷⁹ že ho císař Karel ze zřejmého důvodu na audienci nepřijal. Rozhovor s ním však vedl fregatní kapitán von Schonta. Z rozhovoru vyplynulo, že panují jisté obavy o císařovu bezpečnost a že by bylo vhodné, aby bylo vybráno vhodné místo mimo rakouské hranice pro pobyt císařské rodiny.¹⁸⁰

Poté co proběhly v Německém Rakousku volby a bylo ustanoveno republikánské zřízení, byly navrženy tři varianty, jak se musí císař Karel rozhodnout:

1. Pokud se zřekne všech svých práv, může v zemi zůstat jako prostý občan.¹⁸¹
2. Pokud odmítne odstoupit, musí odejít do exilu.¹⁸²
3. Pokud odmítne odstoupit a opustit zemi, bude zatčen.¹⁸³

Císař Karel se z pochopitelných důvodů odmítl vzdát trůnu, a proto pro zachování cti byla pro císaře Karla možná pouze druhá varianta, pro kterou se nakonec rozhodl.

¹⁷⁴ GEHRING /REISINGER 1955, 176.

¹⁷⁵ SÉVILLIA 2012, 93.

¹⁷⁶ WERKMANN, Freiherr von 1925, 40.

¹⁷⁷ IBIDEM.

¹⁷⁸ WERKMANN, Freiherr von 1925, 39.

¹⁷⁹ UNTERREINER 2018, 124.

¹⁸⁰ WERKMANN, Freiherr von 1925, 39.

¹⁸¹ GEHRING /REISINGER 1955, 178.

¹⁸² IBIDEM.

¹⁸³ GEHRING /REISINGER 1955, 179.

Po proběhlých volbách, kde se definitivně rozhodlo o státní formě, požadoval kancléř Dr. Renner císařovu abdikaci.¹⁸⁴ Císař Karel na to odpověděl, že nemůže považovat volby ovlivněné probíhajícím terorem za řádné, mimo to, když se nekonaly na celém rakouském území, respektive území proklamovaného Německého Rakouska a voleb se účastnili neprávoplatně říšští Němci, pracující v Rakousku. Rovněž tak se císař odkázal na to, že 12. listopadu, den po jeho manifestu, se proklamovala republika prostřednictvím nikým nevoleného Provisorního národního shromáždění, a nikoliv řádně zvoleným Národním shromážděním.¹⁸⁵

Před tím, než císař Karel s rodinou opustil zemi, vydal památný Feldkirchenský manifest, který zastánci republikánského i jiného, než monarchistického zřízení považují za nedemokratický či notně vzdálený realitě.¹⁸⁶ Opak je však pravdou, a sám císař tento svůj manifest podkládá relevantními důkazy a konstatuje skutečnosti. V manifestu císař Karel upozorňuje na skutečnost, že rakouská vláda obešla jeho manifest z 11. listopadu, když následující den byl přijat návrh na zřízení republiky, který byl přijat Provisorním národním shromážděním, jehož členové si však mandát zastupovat rakouský národ udělili sami. Císař byl přesvědčen, že o státním zřízení měl rozhodnout celý národ.¹⁸⁷ Je však možné, že by i přes to, vzhledem k vypjatým okolnostem a bující protihabsburské propagandě, bylo rozhodnuto pro republikánské zřízení. Skrze tento postup považoval císař nové zřízení za nelegitimní, což vyjádřil slovy: „*Co rakouská vláda, provisorní a ustavující národní shromáždění o těchto nárocích rozhodly a budou dále od 11. listopadu 1918 nařizovati, je potom pro Mne a Můj dům bez jakékoliv ceny.*“¹⁸⁸ Skrze výše zmíněná fakta není možno tvrdit, že by císař Karel Feldkirchenským manifestem porušil svá slova z manifestu z 11. listopadu. Císařovu manifestu, předcházel před započítím cesty do exilu rozhovor plukovníka Strutta s kancléřem Dr. Rennerem, který byl rozhořčen nad tím, že císař odcestuje se ctí a částí movitého majetku ze země.¹⁸⁹ Kancléř požadoval císařovu abdikaci, i když se ten rozhodl pro variantu exilu, a pohrozil, že pokud císař neabdikuje, bude mu bráněno v odjezdu.¹⁹⁰ Načež plukovník Strutt kancléřovi ukázal krátký telegram se závažným obsahem, týkajícím se obnovením blokády a přerušení dodávek Rakousku. Po přečtení se kancléř notně zděsil, zvedl ruce nad hlavu a zvolal:

¹⁸⁴ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 160.

¹⁸⁵ WERKMANN, Freiherr von 1925, 41.

¹⁸⁶ VOCELKA/HELLER 2011, 290.

¹⁸⁷ WERKMANN, Freiherr von 1925, 44.

¹⁸⁸ WERKMANN, Freiherr von 1925, 46.

¹⁸⁹ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 161.

¹⁹⁰ GEHRING /REISINGER 1955, 182.

„Grosser Gott“! Následně se ho plukovník Strutt zeptal, zda může císař odcestovat. Poté, co se mu dostalo kladné odpovědi, se ještě otázal, zda to bude bez podmínek, načež mu kancléř opět přisvědčil. Poté si plukovník vzal z rukou rozechvělého kancléře onen proslulý telegram a odešel.¹⁹¹ Pod dojmem tohoto telegramu, který byl však použit jakožto blamáž, nechal kancléř císaře bez podmínek vycestovat ze země. Plukovník Strutt tímto svým počinem prokázal císařským manželům mimořádnou službu, nejen že zachránil jejich čest, ale i osobní majetek a rovněž tak poskytl císaři prostor pro budoucí možnou legitimní restauraci.

Ve švýcarském exilu pobýval krátký čas císař Karel s rodinou a nepočetným doprovodem na zámku Wartegg. Tento zámek byl nejprve v majetku rodu z Wartensee, poté se zde vystřídal několik dalších majitelů, až se zde po polovině 19. století usídlil Robert vévoda z Bourbon-Parmy.¹⁹² Karl Freiherr von Werkmann rovněž poznamenává: *Zámek byl až do poslední mansardní komůrky obydlen knížaty.*¹⁹³ Tím bezpochyby myslel početné příbuzenstvo císařovny Zity a příbuzenstvo císařovo. Protože byl zámek malý, respektive proto, že v něm pobývalo příliš mnoho příbuzných, se císařská rodina přesídlila do zámku Prangis.¹⁹⁴

Ve Švýcarsku se císaři Karlovi dostalo klidu i příhodného prostředí, aby se mohl věnovat rodině a své rekonvalescenci po vypjatém období.

Karl Freiherr von Werkmann ve své knize Karel Habsburk, která kupodivu vyšla v Republice československé v českém překladu, napsal velice zajímavý úvod pro ty, kteří s císařem Karlem sympatizují a poučný pro ty, kteří na Karlovy restaurační pokusy hledí s despektem: *„Restaurační pokusy sesazených knížat se skoro vždy špatně posuzují, protože dějiny jsou sepisovány pravidelně osobami, které neznají mentalitu králů, Historiografové nepocházejí z rodin, které by dlouhou řadou předků určovaly osudy národů, které by seznávaly v plnění takovéto úlohy povinnost Bohem jim udělenou, a které by přitom minili i spravovati legální dědictví svého domu.“*¹⁹⁵

Skutečnost, že si císař Karel zvolil rok 1921 za vhodný na uskutečnění restaurace, není náhodný. Rok předchozí byl ve znamení Polsko-Ruského konfliktu a logicky se dalo předpokládat, že ten roku 1921 vypukne nanovo. Mimo jiné tato domněnka byla podpořena bývalým c. a. k. důstojníkem žijícím na ruské hranici.¹⁹⁶ Rovněž tu byl dopis

¹⁹¹ GEHRING /REISINGER 1955, 183.

¹⁹² WERKMANN Freiherr von 1925, 55.

¹⁹³ IBIDEM.

¹⁹⁴ GEHRING WELS/REISINGER 1955, 188.

¹⁹⁵ WERKMAN, Freiher von 1925, 150.

¹⁹⁶ WERKMAN, Freiher von 166–167.

od říšského správce, který po svém zvolení zaslal císaři Karlovi do švýcarského exilu, v němž ho ujišťoval svou věrností.¹⁹⁷ Císař Karel rozhodně nebyl tak naivní, že by se pro návrat do Maďarského království rozhodl bez zahraniční podpory. Zásadní pro císaře Karla bylo ujištění francouzského ministerského předsedy Aristida Brianda o jeho podpoře při zdárné restauraci. Nicméně ministerský předseda nepodal žádnou písemnou záruku své podpory,¹⁹⁸ nejspíše proto, aby nepoškodil svou pověst v případě Karlova neúspěchu.

Císař Karel společně s Thomasem hrabětem Erdödyem přicestoval do Uher inkognito. Zde nejprve navštívil císař v Szombathely (Steinmanger) místního biskupa a přesvědčeného legitimistu Mikese. Biskup nejprve svého krále nepoznal byl císařovým nenadálým příjezdem zaskočen, přesto o něm okamžitě informoval věrného legitimistu barona Lehára, který se k císaři neprodleně dostavil.¹⁹⁹ Následujícího dne se k císaři dostavil ministerský předseda hrabě Teleki, který se nabídl, že bude v Budapešti informovat říšského správce o císařově příjezdu, leč se tak nestalo. Když se císař Karel I. dostavil do královského hradu nejen že nebyl uvítán, ale také jeho říšský správce neprojevil žádnou ochotu předat vládu svému králi. Při rozhovoru se Karel Horthymu zmínil o příslibené podpoře ministerského předsedy Brianda ve věci uherské restaurace. Horthy tohoto argumentu využil s tím, že příslibil předání vlády do tří týdnů, tento čas však využil k intrikám proti svému králi.²⁰⁰ Restaurační pokus se nezdařil a císař Karel se musel vrátit zpět do Švýcarska. Tentýž rok v říjnu podnikl císař Karel druhý restaurační pokus, který se opět nezdařil. Při druhém restauračním pokusu byl zvolen za dopravní prostředek dolnoplošník Junkers F 19. Jedná se o historickou událost, neboť to bylo poprvé v historii kdy panovník společně se svou chotí cestovali letecky.²⁰¹ Okolo císaře Karla se shromáždilo vojsko, ke kterému se během tažení na Budapešť přidávali další posádky. První střety vypukly až před samotným městem, kdy lživou propagandou zmanipulovaní studenti se střetli s věrnými legitimisty. Podmětem k tomu bylo tvrzení, že na Budapešť útočí jednotky Republiky československé.²⁰² Následně bylo uzavřeno krátké příměří, které Horthyho věrní porušily. Císař Karel, přestože mohl nechat své vojáky nechat bojovat a umírat rozhodl o ukončení bojů, mimo jiné i z toho důvodu, že si nepřál, aby

¹⁹⁷ GALANDAUER 1998, 304.

¹⁹⁸ GALANDAUER 1998, 307.

¹⁹⁹ GRIESSER–PEČAROVÁ 1994, 172.

²⁰⁰ GALANDAUER 1998, 310–313.

²⁰¹ FEIGL 1990, 227.

²⁰² DEMMERLEOVÁ 2006, 197.

Maďaři bojovali proti sobě navzájem.²⁰³ Toto rozhodnutí svědčí o císařových křesťanských i mravních kvalitách, které jeho protivníci postrádali. Při četných konzultacích a rozhovorech s Mgr. Stefanem Scholzem, Ph.D., kterého si nesmírně vážím, jsme také často hovořili o našich rodinných příslušnících, kteří bojovali v obou světových válkách. A pochopitelně také došlo na téma restauračních pokusů našeho císaře Karla I. Pan doktor se mi při rozhovoru zmínil, že část jeho rodiny, se právě druhého Karlova restauračního pokusu aktivně účastnila.

Po druhém neúspěšném restauračním pokusu pobýval císař Karel s chotí jednu noc na zámku svého věrného knížete Esterhazyho, a poté byl internován v klášteře v Tihany. Následovala namáhavá cesta lodí, a nakonec britským křižníkem Cardiff na ostrov Madeira. Je doloženo, že císař během cesty trpěl mořskou nemocí.²⁰⁴ Císařští manželé byli potěšeni vřelým přijetím od obyvatel města Funchal. Zde nejprve císařští manželé obývali vilu Victoria.²⁰⁵ Rovněž jim bylo povoleno uchovávat eucharistii, což je zajisté, vzhledem k jejich hluboké zbožnosti a eucharistické úctě, na kterou se v dnešní době ať už z neznalosti i jiných náboženských důvodů příliš nedbá, velice potěšilo a duchovně povzbudilo. Císař Karel v předtuše, že na Madeiře završí svůj pozemský život, při rozhovorech se svou ženou jí dával instrukce, co bude třeba učinit, až tu on nebude.²⁰⁶

V polovině února se císařská rodina přestěhovala do vily Quinta do Monte, kterou císaři a jeho rodině poskytl k užívání místní bankéř Rocha Machado.²⁰⁷ Skutečnost, že císař Karel tuto nabídku přijal není náhodná. Neboť nedlouho předtím židovský bankéř Bruno baron Steiner zpronevěřil finanční prostředky císařem mu svěřené, a především rodinné klenoty,²⁰⁸ a tím uvedl rodinu do této situace. Protože vila nebyla obývaná celoročně, nýbrž pouze v letních měsících, stavba byla pochopitelně prochládlá a vlhká, a poté co se v takovémto domě zatopilo, se začala na prochládlých zdech kondenzovat voda. O dosavadním pobytu ve vile a některých problémech s ním spjatých nás informuje dopis rakouské komorné ze 12. března 1918.²⁰⁹

28. března ve večerních hodinách vykonal císař Karel generální zpověď a poté mu byla udělena svátost Posledního pomazání. Poté pronesl slova: Odpouštím všem svým nepřátelům, všem, kteří mi ublížili, kteří pracují proti mně.²¹⁰ Císařův stav se nadále

²⁰³ IBIDEM.

²⁰⁴ WERKMANN, Freiherr von 1925, 427.

²⁰⁵ ZESSNER-SPITZENBERG 2004, 9.

²⁰⁶ ZESSNER-SPITZENBERG 2004, 9–10.

²⁰⁷ FEIGL 1990, 240.

²⁰⁸ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 190–191.

²⁰⁹ GALANDAUER 1998, 336.

²¹⁰ ZESSNER-SPITZENBERG 2004, 22.

zhoršoval, krom chvilí, kdy mu bylo lépe. Čas, který musel trávit na lůžku, věnoval především modlitbám, a jednou z věcí za kterou v modlitbách prosil, bylo zabránění schizmatu v Čechách.²¹¹ 1. dubna 1922 zemřel císař Karel v kruhu nejbližších a sarkofág s jeho ostatky byl uložen v kapli v místním kostele Panny Marie, kde spočívá ostatně dodnes.

2.5. Jak informovala vybraná periodika v Republice československé o smrti císaře Karla I.

O smrti císaře Karla v Republice československé informovala vybraná periodika různě, v periodiku Brüner Morgenpost z pondělí 3. 1. 1922 večerní vydání jsou císařově smrti věnovány dva články. První s názvem Der Tod des Exkaisers Karl jsou podány informace z Budapešti, Berlína a Prahy. V Budapešti 2. dubna informuje, že Habsburkové svolávají rodinnou radu do Mnichova, té bude předsedat arcivévoda Friedrich. Rodinná rada se bude zabývat otázkou Regentství. Legitimisté deklarují, že bývalé císařovně Zitě a jejím dětem bude nabídnuto sídlo k obývání. V Budapešti je v pohybu hnutí proti Horthymu, které vede bývalý pretendent arcivévoda Albrecht. Zpráva z Vídně uvádí, že ostatky císaře Karla budou provizorně uloženy ve Funchalu a později budou přeneseny do Vídně, do dnešních dnů se to však nestalo. Rakouští monarchisté důrazně prohlašují, že na pohřbu nezamýšlejí žádné demonstrace. Zpráva z 2. dubna z Berlína nás informuje, že oficiální kruhy uznávají, že Habsburská otázka skrze Karlovu smrt bude během několika let uzavřena.²¹² Nejdlejší je zpráva z Prahy ze dne 3. dubna, která je přejatá z českých periodik, ta shledává smrt císaře Karla I. lidsky nešťastnou, rovněž se zde zmiňuje, že zesnulý císař Karel byl Čechům sympatický skrze znalost českého jazyka. Jinak je však hodnocen politiky, ti v něm vidí panovníka, který není ničím jiný než ostatní Habsburští panovníci, podle jiných je smrt císaře Karla politickým ulehčením, protože se jedná o posledního korunovaného uherského panovníka, který přísahal, že bude chránit integritu Svatoštěpánské koruny, k níž náležely Horní Uhry, pozdější Slovensko a Karpatská Ukrajina,²¹³ ve vztahu k Republice československé. Církevní kruhy se drží úsloví: de mortibus nisi non bebe²¹⁴, tedy o mrtvých nic než dobré a jako jediní zmiňují Karlovy

²¹¹ PEJŘIMOVSKÝ 2010, 95.

²¹² Brüner Morgenpost, Montag, den 3. April 1922, Abendausgabe.

²¹³ IBIDEM.

²¹⁴ IBIDEM.

snahy o separátní mír. Rovněž je zde zmíněno, že smrtí císaře Karla I. nic nekončí a uherští monarchisté se již poohlížejí po nové osobnosti,²¹⁵ pokud se jedná o skutečné legitimisty, tak je jasné, že se jedná o Karlova prvorozeného syna Františka Josefa Ottu. Druhý článek s názvem Karl I., /der legitime König von Ungarn/gestorben. Nás opět informuje o Karlově smrti, je ušlechtilé, že na rozdíl od česky psaných tiskovin nemlží toto periodikum fakt, že Karel byl legitimním uherským králem. Rovněž je zde přirovnána snaha legitimistů k dřívějším skotským Jakobitům, kteří zachovávali věrnost dynastii Stuartovců.²¹⁶

Na druhé stránce novin je Karlova stručná biografie od jeho narození, svatbu, nástup na trůn, rovněž se zde zmiňuje Karlův manifest ze dne 11. listopadu 1918, kde se jasně hovoří o zřeknutí se podílu na vládních záležitostech,²¹⁷ dále jsou zde zmíněny dva Karlovy restaurační pokusy v Maďarsku a následná internace na Madeiře. Toto naše německo jazyčné periodikum na rozdíl od česko jazyčných informuje o osobě císaře Karla vcelku objektivně.

Lidové noviny ze dne 3. dubna 1922 odpoledne věnují Karlovu skonu útlý článek, Z jeho prvního odstavce vyplývá panující nejistota ohledně uherského trůnu a restaurace Habsburků, je zde vyslovena spekulace, že se maďarští legitimisté pokusí dosadit na trůn Karlova syna Ottu, který ovšem v té době byl legitimním Karlovým nástupcem. Do dosažení Ottovy plnoletosti by prý mohlo vládnout trojčlenné regentství, v němž by měl hlavní slovo hrabě Andrassy.²¹⁸ Rovněž informují o tom, že Maďarský ministr vnitra zakázal pořádání zábav a demonstrací do 18. dubna, vzhledem ke státnímu smutku.²¹⁹ Dále je zde uveřejněna zpráva o cestě prince Sixta Karlova švagra a matky císařovny Zity vévodkyně z Bourbon–Parmy 2. dubna do Funchalu,²²⁰ aby zde uctili památku zesnulého císaře Karla I. Poslední nejdelší odstavec vychází ze zpráv francouzských listů, kde je Karel obviňován z toho, že se dal přemluvit k pokusům o převrat v Maďarsku,²²¹ my však víme, že Karel byl legitimním uherským králem a tedy, že se o žádném převratu hovořit nedá, nýbrž o návratech do vlastního království. Rovněž se zde hovoří o tom, že si zesnulý císař zaslouhuje soucit. Také je zde zmíněno, že Karel Habsburk učinil nabídku míru, ale později ho ovládly pangermánské tužby,²²² toto tvrzení je však naprostou mystifikací,

²¹⁵ IBIDEM.

²¹⁶ Brünner Morgenpost, Montag, den 3. April 1922, Abendausgabe.

²¹⁷ IBIDEM.

²¹⁸ Lidové noviny, č 168, ze dne 3. IV. 1922, odpolední vydání.

²¹⁹ IBIDEM.

²²⁰ IBIDEM.

²²¹ IBIDEM.

²²² IBIDEM.

neboť císař Karel byl takovýchto tužeb prost. V Národních listech je rovněž císařově smrti věnovaný článek notně obsáhlejší než v Lidových novinách. V článku se hovoří o tom, že nejstarší Karlův syn Otto je nekorunovaným a neplnoletým králem maďarským. Je to konstatování skutečnosti. Dále se zde hovoří o tom, že legitimisté plánují projednat v říšské radě, kdo bude poručníkem regentem do doby, než v roce 1928 nastoupí Otto na trůn²²³. Rovněž je zde zmíněna porada/ konference legitimistických stran, která se konala v paláci Julia hraběte Andrassyho. Zde přednesl hrabě Aponyi referát, ve kterém konstatuje, že Maďarským králem je Karlův prvorozený syn Otto, jehož korunovaci je prozatím bráněno a připomíná, že by dle práva měla být povolána Ottova matka císařovna Zita, aby mohla hájit práva nezletilého Otty.²²⁴ Je zde rovněž vysloveno přání maďarských royalistů, aby byly ostatky zesnulého císaře uloženy právě v Maďarsku. Tak jako v periodiku Brüner Morgenpost z pondělí 3. 1. 1922 večerní vydání, je zde zmíněn požadavek, aby se mohla královna vdova s dětmi zdržovat v Maďarsku.²²⁵ Zpráva z Vídně uveřejněná rovněž v Národních listech nás informuje o tom, že vídeňská vláda se smrtí císaře Karla I. nezaobírá, neboť ho považuje za soukromou osobu.²²⁶ Rovněž je zde vyslovena obava z toho, jestli si císař Karel I. nepřál v poslední vůli být pohřben v Kapucínské hrobce. Protože velká část Arcidomu odmítla složit přísahu věrnosti republice, a proto jim byl odepřen přístup do země. Je zde rovněž vyslovena spekulace, že si císař Karel vybral za místo svého posledního odpočinku Budapešť. Rovněž je zde Karel obviňován z toho, že u něj převýšili pangermánské tendence nad jeho mírovým úsilím.²²⁷

2.6. Kaple zasvěcená Blahoslavenému Karlu I. Rakouskému v Branišově–Branschau

Protože byl náš císař a král Karel I. roku 2004 pozvednut k účtě oltářní, rád bych zde zmínil příklad jedné z kaplí jemu zasvěcených. Kaple je situovaná poblíž obce Branschau-Branišov v Kdyňské farnosti.²²⁸ Jak se sluší, byla kaple po svém dokončení vysvěcena dle tradičního ritu kdyňským děkanem paterem Miroslavem Kratochvílem,

²²³ Národní listy, č. 92, ze dne 3. IV. 1922, večerní vydání.

²²⁴ IBIDEM.

²²⁵ IBIDEM.

²²⁶ IBIDEM.

²²⁷ IBIDEM.

²²⁸ KOKAISL/KOKAISLOVÁ 2010, 23.

který zde po vysvěcení celebroid Tridentskou mši svatou, které se také pravidelně účastnil již zmíněný císař Karel.

Kaple je postavena na obdélném půdorysu, jedná se pochopitelně o jednolodí s trojosým závěrem. Do kaple se vstupuje přes dva schody, vstupní portál je kryt jednoduchou pultovou střechou. Portál do kaple se záklenkem v nadpraží je jednoduše zvýrazněn plochou šambránou. Plocha čelního zdiva je orámována opět hladkou šambránou, nad pultovou střechou je šambránou rámovaná konchovitá nika. Prostor lodi je osvětlen z jižní a severní strany dvojicí půlkruhově zaklenutých okenních otvorů. Prostor závěru kaple je prosvětlen dvojicí termálních okének. Zdivo a krov kaple jsou pomyslně odděleny profilovanou římsou. Nad prostorem závěru na krovu je jednoduchá kubická dřevěná věžička se zvonem krytá stanovou střechou, nad kterou se vypíná latinský kříž. Prostor kaple je otevřen do krovů.

Přesto že tato kaple není nijak architektonicky výjimečná a neoplývá bohatým tvaroslovím možná právě proto, že je zde použit na rozdíl od soudobě pojatých kaplí potažmo kostelů, které jsou někdy architektonicky zajímavé, avšak vycházejí z pokoncilí neurčitosti sakrálního prostoru, osvědčené jednolodí s trojosým závěrem a nadčasově pojaté segmentově zaklenuté okenní otvory, je i ateistickému návštěvníku zřejmé, že se jedná o sakrální, nikoliv profánní prostor. Mimo to je kaple citlivě zasazena do krajiny a společně s ní zde utváří malebné místo.

3. Řády, medaile a vyznamenání

V této části své práce jsem se pokusil formálně popsat a katalogově zpracovat řády a vyznamenání založené císařem Karlem i ty, které nezaložil, ale převzal jako dědictví po svých předcích. Na některých je přímo zobrazen. A jiné nesou jeho jméno.

3.1. Kříž Františka Josefa

Jedním z prvních úkolů, které císař Karel uskutečnil po svém nástupu na trůn, byla realizace vyznamenání, které před svým skolem založil Karlův prastrýc císař František Josef I. a to Kříž Františka Josefa,²²⁹ též zvaný Militantibus a latere meo (Bojujícím po mém boku). Jedná se o velmi vzácně udělované vyznamenání, neboť dekorovaných jím

²²⁹ KOLÁČNÝ 2006, 288.

bylo pouze 25 osob a mezi nimi byl na výslovné přání císaře Františka Josefa I. i jeho prasynovec a následník trůnu Karel.²³⁰ Císař Karel je s křížem Františka Josefa I. vyobrazen kupříkladu na portrétu, který maloval Josef Steiner.²³¹ Rovněž tak na četných fotografiích. Podrobně se Kříži Františka Josefa věnuje článek ve zpravodaji klubu faleristů v Brně Signum.²³²

3.2. Pamětní odznak na císaře a krále Františka Josefa I.

Druhým vyznamenáním vztahujícím se k osobě zesnulého panovníka císaře Františka Josefa I. blahé paměti, je Pamětní odznak na císaře a krále Františka Josefa I. [1] Pamětní odznak byl založen 22. VII. 1918. Císař Karel pamětní odznak založil z toho důvodu, aby odměnil ty osoby, bez ohledu na jejich pohlaví, hodnost a stav, které od 2. XII. 1848 do 21. XII. 1916, tedy od nástupu Františka Josefa I. na trůn až po den jeho skonu, sloužily v císařově bezprostředním okolí, tedy v Hofburgu, Schönbrunu nebo na královském hradě v Budapešti. Podmínkou k udělení Pamětního odznaku byla nepřetržitá tříletá služba a dosažený věk 21 let.²³³ Pamětní kříž se dělil na dvě třídy. První třídou mohli být dekorováni nejvyšší dvorští hodnostáři, ministr zahraničí, kapitáni gard, uherský dvorní maršálek, kabinetní ředitelé, generální ředitelé nejvyšších fondů, generální a křídelní pobočníci. Později byly pamětní odznaky ještě přiznány úředníkům, důstojníkům, lékařům, duchovním, dvorním hudebníkům, ředitelům kulturních institucí. Ostatní mohli obdržet kříž II. třídy.²³⁴

Vyznamenání tvoří černý tlapatý kříž s rovným zakončením ramen. Celý kříž je orámován zlatým vavřínovým listovím. Kříž je podložen zlatou paprscitou rozetou. Do středu kříže je osazen zlatý medailon s kruhově orámovaným portrétem zesnulého mocnáře. V horní polovině kruhového orámování stojí opis: IN MEMORIAM, v dolní polovině pak letopočty nástupu Františka Josefa na trůn a rok jeho úmrtí, tedy 1848–1916.

Kříž II. třídy je identický s křížem I. třídy, liší se pouze tím, že prvně jmenovaný je na rozdíl od kříže I. třídy proveden ve stříbře.²³⁵

²³⁰ KOLÁČNÝ 2006, 288.

²³¹ <https://digital.belvedere.at/objects/69203/kaiser-karl-i>, vyhledáno 12.12. 2019.

²³² JEDLIČKA/SEDLÁK 2013 In: Signum, zpravodaj klubu faleristů v Brně, 2 číslo, červen 2013, 57–61.

²³³ KOLÁČNÝ 2006, 289.

²³⁴ IBIDEM.

²³⁵ IBIDEM.

3.3. Karlův vojenský kříž (Karl Truppenkreutz)

Karlův vojenský kříž [2] byl založen zvláštním armádním rozkazem dne 13. XII. 1916. Nový císař tím chtěl projevit vděk a uznání svým vojákům a rovněž vydal nařízení, aby na stávajících i budoucích stužkách vyznamenání za statečnost v boji s nepřítelem, byly umístěny zkřížené meče.²³⁶ Nový císař Karel I. tímto vyznamenáním ocenil frontové vojáky bez rozdílu hodnosti, za služby a věrnost prokázané vlasti a zesnulému císaři Františku Josefovi I.²³⁷ Pro udělení Karlova vojenského kříže bylo nutné absolvovat minimálně tříměsíční nasazení na frontě v přímém boji, v jednotce nižší než brigáda.²³⁸ Za vzor pro Karlův vojenský kříž posloužil Armádní kříž z let 1813/1814, též zvaný Dělový kříž, neboť byl ražen z dělovin francouzských kanonů, založený Františkem I. (II.). Jako pamětní vyznamenání účastníků napoleonských válek.²³⁹ Tímto vojenským křížem navázal císař Karel na tradici svého ctihodného předka prvního rakouského císaře Františka I. Díky tomuto vyznamenání bylo možné snadno rozpoznat frontové vojáky od týlových, což mnozí z později jmenovaných nesli s nelibostí.

Karlův vojenský kříž vychází z tlapatého kříže s rovným zakončením ramen a se zvýšeným okrajem. Kříž je podložen vavřínovým věncem.

Avers: V polovině horního ramena kříže je vyražena císařova iniciála C. Nad ní po levé, heraldicky pravé straně, je miniatura Rakouské císařské koruny. Na pravé, heraldicky levé straně, je umístěna Svatoštěpánská koruna. Z levého na pravé rameno je uveden nápis: VITAM ET SANGVINEM. V dolním ramenu tlapatého kříže je vyražen letopočet MDCCCCXVI.

Revers: Na ploše ramen je rozložen nápis, začínající v horním ramenu kříže, dále pokračuje z levého ramena k pravému a končí ve spodním ramenu. Stojí zde psáno: GRATI/PRINCEPS ET PATRIA/CAROLUS/IMP. ET REX. V polovině horního ramena kříže je vyražena císařova iniciála C. Nad ní po levé, heraldicky pravé straně, je miniatura Rakouské císařské koruny. Na pravé, heraldicky levé straně, je umístěna Svatoštěpánská koruna. Napříč z levého na pravé rameno je nápis: VITAM ET SANGVINEM. Ve spodním ramenu tlapatého kříže je vyražen letopočet MDCCCCXVI.

²³⁶ SMOLLE 1917, 84.

²³⁷ KOLÁČNÝ 2006, 290.

²³⁸ IBIDEM.

²³⁹ LOBKOWICZ 1999, 144.

Rozměr Karlova vojenského kříže byl nepatrně větší než jeho předloha Armádní kříž prvního rakouského císaře Františka I. Jeho průměr činil 27 mm, nepočítáme-li Velkokříž, který byl udělen pouze v jednom případě, a to maršálu Karlu Filipovi knížeti zu Schwarzenberg, s průměrem 45 mm.²⁴⁰ Karlův vojenský kříž má rozměry 29x29 mm, hmotnost 11-12 g a je zhotoven z legovaného zinku.²⁴¹ Kříž je upevněn na trojúhelné stuze červené barvy ohraničené z obou stran pošikem příčně bíle šrafovanými pruhy. Rovněž ke Karlovu vojenskému kříži patří miniatura se šíří 15,4 mm.²⁴²

3.4. Uherský rytířský řád Zlaté ostruhy

Císař Karel při své korunovaci na uherského krále v chrámu svatého Matyáše v Budapešti, navázal na prastarou tradici, kdy korunovaný panovník pasuje z řad svých poddaných budoucí rytíře Zlaté ostruhy.²⁴³ Stalo se tak po samotném korunovačním obřadu, kdy samotný císař a apoštolský král uherský Karel IV. pasoval několik kandidátů na rytíře Zlaté ostruhy.²⁴⁴ V literatuře se uvádí počet 48 nebo 50 rodových aristokratů, nižších důstojníků i vojáci z řadových uherských jednotek, k tomuto vznešenému aktu povolaných z lazaretů nebo přímo z bojiště.²⁴⁵

Karlem obnovený řád Rytířů zlaté [3] ostruhy je kombinací Řádu zlaté ostruhy Ludvíka I., kdy s pasováním na Rytíře zlaté ostruhy bylo spojeno i nobilitování do rytířského stavu, s kterým se ostruhy pochopitelně pojí. A Dračím řádem založeným opět apoštolským králem uherským Zikmundem Lucemburským.²⁴⁶ Jak již bylo řečeno, Karlem obnovený řád Zlaté ostruhy je kombinací Dračího řádu a Řádu zlaté ostruhy. Po obnovení Řádu zlaté ostruhy zavedl císař Karel i novou dobově nositelnou dekoraci.²⁴⁷

Hlavním motivem řádového odznaku je stříbrný smaltovaný patriarší kříž se zlaceným okrajem, v místě křížení spodního břevna kříže je zlatě vyvedena iniciála Císaře Karla I, K. Stříbrný smaltovaný patriarší kříž s císařovou iniciálou je podložen zeleným zatočeným smaltovaným drakem. Ten je rámován zlatou ostruhou se špicí směřující dolů. Na řádové dekoraci je Svatoštěpánská koruna, ve stejné šíři jako horní břevno patriaršího

²⁴⁰ IBIDEM.

²⁴¹ KOLÁČNÝ 2006, 290.

²⁴² KOLÁČNÝ 2006, 291.

²⁴³ IBIDEM.

²⁴⁴ GRIESSER-PEČAROVÁ 1994, 100.

²⁴⁵ KOLÁČNÝ 2006, 292.

²⁴⁶ IBIDEM.

²⁴⁷ IBIDEM.

kříže. V místě, kde se nachází na skutečné Svatoštěpánské koruně pověstný sešikmený kříž je upevněno zploštělé oko, kterým prochází karmínová stuha po obou okrajích s pruhy zelené barvy, kterou byl řád zavěšen na hrdlo budoucího rytíře. Stuha řádu zlaté ostruhy je totožná se stuhou Královského uherského řádu svatého Štěpána.²⁴⁸

3.5. Medaile za statečnost (Tapferkeitsmedaille)

Tato medaile [4] byla založena císařem Josefem II. Byla oceněním pro mužstvo za statečnost prokázanou v boji (válka s Pruským královstvím a s Tureckem).²⁴⁹ Medaile I stupně má zlatou a stříbrnou variantu o průměru 40 mm, stříbrná medaile II. stupně má průměr 30 mm, v průběhu Prvního roku Velké války byla založena ještě bronzová medaile o průměru 30 mm.²⁵⁰ Zlatá medaile I. třídy a stříbrná medaile I. třídy byly založeny 19. 07. 1789.²⁵¹ Obě třídy byly udělovány poddůstojníkům a mužstvu, od data 15. 09. 1917 důstojníkům s iniciálou K ve zlatě nebo ve stříbře na stuze. Stříbrná medaile II. třídy byla založena císařem Františkem Josefem I. k datu 19. 08. 1848.²⁵² Důstojníkům byla udělována od stejného data jako Zlatá a stříbrná medaile I. třídy.²⁵³ Bronzová medaile byla založena v prvním roce války císařem Františkem Josefem I k datu 14. 2. 1915.²⁵⁴ Důstojníkům byla udělována od téhož data jako výše zmíněné s iniciálou K na stuze. Poté, co Karel I. nastoupil a trůn, byl na již zmíněných medailích ražen jeho portrét. Avers: Medaile s poprsím císaře Františka Josefa I. z pravého profilu okolo portrétu opis: FRANZ JOSEPH I V.G.G. KAISER V. OESTERREICH.

Medaile s poprsím císaře Karla I. z pravého profilu v uniformě polního maršála s připjatým Řádem Zlatého rouna u krku. Podél okraje medaile opis: CAROLUS D.G. IMP. AUST. REX BOH. ETC. ET REX APOST. HUNG. Pod císařovým ramenem signováno KAUTSCH.

Revers: medaile s portrétem císaře Františka Josefa I. ve vavřínovém věnci dvouřadý nápis: DER/TAPFERKEIT.

²⁴⁸ LOBKOWICZ 1999, 136.

²⁴⁹ LOBKOWICZ 1999, 140.

²⁵⁰ IBIDEM.

²⁵¹ <http://www.mlorenz.at/Orden&Auszeichnungen/Orden.htm#Tapferkeitsmedaillen>, vyhledáno 4.3.2020.

²⁵² IBIDEM.

²⁵³ IBIDEM.

²⁵⁴ IBIDEM.

Medaile s portrétem císaře Karla I. ve vavřínovém věnci napsi FORTITVDINI. Užití latiny na medaili symbolizuje nadnárodní ideu Podunajské monarchie. Průměr miniatury bronzové medaile činí 16 mm,²⁵⁵ miniatury stříbrné varianty 18 mm.²⁵⁶

3.6. Medaile za zranění

Medaile za zranění [5] byla založena císařem Karlem v druhém roce jeho panování dne 12. VIII. 1917, jako symbol ocenění za utrpená zranění v boji.²⁵⁷

Medaile má průměr o 38 mm, její hmotnost se pohybuje mezi 22 a 23 gramy a je odlita ze šedé zinkové slitiny.²⁵⁸

Avers: Medaile má kruhový tvar se zvýrazněným okrajem. Na ní je zobrazena hlava císaře Karla I. z pravého profilu, nad císařovou hlavou je vyraženo jeho jméno: ·CAROLVS·. Císařova hlava je podložena zkříženými snítkami vavřínu, nad kterými je vyvedena signatura autora R. PLACHT.

Revers: V horní polovině je vyražen nápis: LAESO/MILITI. V dolní části je pak vyražen odpovídající letopočet MDCCCXVII/MDCCCXVIII.

Medaile se nosila zavěšená na prsou, na trojúhelné stuze šedozelené barvy, s červeným širším pruhem na okraji stuhy a jedním středovým pošíkem orientovaným tenkým pruhem černě ohraničeným po stranách. Bylo tedy možné získat tuto medaili za zranění až s pěti pruhy, za odpovídající počet zranění.²⁵⁹ Poté co byl vojákovi přiznán statut válečného invalidy, nosil ten pak medaili na šedozelené stuze s červeným pruhem na okraji.²⁶⁰ Miniatura ke zmíněné medaili má průměr 16 mm a je vyhotovena z bronzu.²⁶¹

3.7. Vojenská záslužná medaile (Militärverdienstmedaille, Signum laudis)

Medaile byla založena Karlovým prastrýcem císařem Františkem Josefem I. Původně byla udělována mužstvu a poddůstojníkům. Od 15. IX. 1917 byla udělována důstojníkům

²⁵⁵ <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2474&lot=1689>, položka 1689, vyhledáno: 10.2.2020.

²⁵⁶ IBIDEM.

²⁵⁷ KOLÁČNÝ 2006, 293.

²⁵⁸ IBIDEM.

²⁵⁹ KOLÁČNÝ 2006, 294.

²⁶⁰ IBIDEM.

²⁶¹ <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2474&lot=1691>, vyhledáno 21. 2. 2020.

za prokázané zásluhy ve válce i v míru,²⁶² s císařovou iniciálou K na stuze.²⁶³ Medaile je bronzová a při druhém udělení pak stříbrná. Na medaili je zobrazeno poprsí stávajícího panovníka císaře a krále Františka Josefa I. a později císaře a krále Karla I. [6] Na vrcholu medaile s císařem Františkem Josefem I. je Rakouská císařská koruna, na medailích s pozdějším císařem Karlem I. jsou koruny dvě, na heraldicky pravé straně je Rakouská císařská koruna a na straně protější Svatoštěpánská koruna. Obě pak jsou podloženy vavřínovou a dubovou ratolestí.²⁶⁴ Vyznamenání se udělovalo s dvojitým typem stuhy. V době míru červená, ve válečné době pak červenobíle šrafovaná s červeným okrajem.²⁶⁵ Avers: Na medailích z let 1917–1918 je zobrazeno poprsí císaře Karla I. v maršálské uniformě. Podél okraje medaile je opis: CAROLVUS D.G.IMP.AVST.REX BOH. ETC.ET REX APOST.HVNG.

Revers: Zde je umístěno heslo SIGNUM LAUDIS, /Znamení chvály / obemknuté věncem.

Miniatura je vyhotovena z posříbřeného bronzu a její rozměr činí: 16x22 mm.²⁶⁶

Roku 1916 byla založena Vojenská záslužná medaile za mimořádné pochvalné uznání, Velké Signum laudis. Medaile je shodná s výše jmenovanou s tím rozdílem, že tato má větší průměr 38 mm a exemplářích s císařem Karlem I. jsou obě koruny, rakouská i uherská podloženy věncem.²⁶⁷

3.8. Civilní záslužná medaile

Civilní záslužná medaile je obdobou Vojenské záslužné medaile zvané Signum laudis a byla založena 30. IV. 1918 císařem Karlem I. [7] jako poslední Rakousko–Uherské vyznamenání.²⁶⁸

Medaile má průměr 42 mm a hmotnost její stříbrné varianty se pohybuje okolo 36,9 gramů.²⁶⁹ Rovněž je třeba zmínit, že v úředních záznamech je méně než 10 dekorovaných osob, tedy se jedná o jedno z nejvzácnějších co do počtu udělených vyznamenání v rámci monarchie.²⁷⁰

²⁶² LOBKOWICZ 1999, 143.

²⁶³ <http://www.mlorenz.at/>, vyhledáno 10.9.2019.

²⁶⁴ LOBKOWICZ 1999, 143.

²⁶⁵ IBIDEM.

²⁶⁶ <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2474&lot=1692>, položka 1692, vyhledáno 21. 2. 2020.

²⁶⁷ LOBKOWICZ 1999, 143.

²⁶⁸ KOLÁČNÝ 2006, 295.

²⁶⁹ IBIDEM.

²⁷⁰ KOLÁČNÝ 2006, 296.

Avers: Poprsí císaře Karla I. z levého profilu v uniformě polního maršála s řády připnutými na prsou. Kolem císařova poprsí při okraji medaile je opis: CAROLVS·D·G·IMP·AVST·REX·BOH·ETC·ET·H·N·IV·REX·APOST·HVNG. Pod císařovým pravým ramenem signováno: R. Marschall.

Revers: Ve středu medaile je dvouřadý nápis: SIGNVM/LAVDIS (Znamení chvály). Nápis je z heraldicky pravé strany rámován vavřínovou snítkou, z heraldicky levé strany pak snítkou dubovou.

Stužka k medaili je červená trojúhelná s jedním pošikem vedeným úzkým pruhem.

Medaile byla určena pro civilní osoby, které si zasloužili za mimořádné plnění služebních povinností být odměněni. Medaile byla provedena ve dvou variantách. Pozlacená byla udělována za zvláštní nejvyšší uznání a postříbřená byla udělována za nejvyšší uznání.²⁷¹

3.9. Řád Karla I.

Jedná se o řád, [8] který nebyl založen samotným panovníkem. Jeho historie se datuje k roku 2018. Řád byl založen Česko-rakouský mírovým hnutím Karla I. a je udělován vybraným fyzickým nebo právnickým osobám.²⁷² Podmínky pro udělení řádu se přímo vztahují k osobě císaře Karla I. a jeho mírovým snahám a ztotožnění se s jeho odkazem.²⁷³ Oceněna může být osoba mající zásluhy na zachování míru mezi národy, hájící lidská práva a svobody,²⁷⁴ tedy ty věci, o které se náš zatím poslední panovník Karel I. zasazoval.

Řád má jednu třídu s podobou hvězdy, nošené na prsou, Ve středu řádové hvězdy je medailon/malá varianta Pamětní medaile na beatifikaci Císaře Karla I., jejímž autorem je Italský sochař a medailér Luigi Teruggi.²⁷⁵

Avers: Poprsí císaře Karla I. v uniformě polního maršála, s vojenským pláštěm přehozeným přes ramena. Císař Karel I. má u krku připjatý Řád Zlatého rouna a pruský řád Pour le Mérite (*Orden Pour le Mérite*).²⁷⁶ Na prsou má připjaty Vojenský záslužný kříž, (*Militaerverdienstkreuz*) III. třídy udělovaný důstojníkům,²⁷⁷ a Vojenskou záslužnou

²⁷¹ KOLÁČNÝ 2006, 295.

²⁷² <https://karel1.estranky.cz/clanky/rad-karla-i.-html>, vyhledáno 6.11.2019.

²⁷³ IBIDEM.

²⁷⁴ IBIDEM.

²⁷⁵ <https://www.gebetsliga.com/home/shop/>, vyhledáno 20.2.2020.

²⁷⁶ LOBKOWICZ 1999, 127.

²⁷⁷ <http://www.mlorenz.at/>, vyhledáno 22.2. 2020.

medaili (*Militärverdienstmedaille*), (*Signum Laudis*).²⁷⁸ Okolo císařova poprsí je opis: BEATVS CAROLVS E DOMO AVSTRIAE IMPERATOR ET REX. Na heraldicky pravé straně nad císařovým ramenem jsou dva letopočty vztahující se k jeho životu, 1887, tedy rok jeho narození a 1922, rok císařova skonu. Okolo medailonu s císařovým portrétem na řádové hvězdě je třikrát zopakovaný plastický rokokizující ornament, v jehož středu se nachází stylizovaná přepásaná lilie.

Autor: neuveden

Materiál: obecný kov²⁷⁹

Rozměr: 71 mm²⁸⁰

4. Mince s portrétem císaře Karla I.

Za vlády císaře Karla byla v oběhu měna užívaná již jeho předchůdcem na trůně, prastrýcem císařem Františkem Josefem I. Za Karlovy vlády se užívalo mincí z doby vlády Františka Josefa I. a rovněž se nadále razily tyto mince ze stávajících razidel.²⁸¹ Rovněž přetrvávala kontinuita ražeb z doby panování Františka Josefa I., s tím rozdílem, že na mincích byly raženy letopočty z doby panování Karla I, dále pak byly připraveny nevydané, avšak již v emisi připravené mince s portrétem nového panovníka císaře Karla I.²⁸²

4.1. Nevydaná mince 20 korun

Avers: Na minci je znázorněna hlava císaře Karla I. [9] z pravého profilu. Kolem císařovy hlavy je opis: CAROLVS · D·G·IMP·AVSTR ·REX·BOH·GAL·ILL·ETC·ET AP·REX HVNG·

Revers: Je zde znázorněn malý znak Rakouského císařství, dvouhlavý orel s náprsním štítkem, korunovaný císařskou korunou, v heraldicky pravém pařátu třímá meč,

²⁷⁸ IBIDEM.

²⁷⁹ <https://karel1.estranky.cz/clanky/rad-karla-i.html> ,_vyhledáno 6.11.2019.

²⁸⁰ IBIDEM.

²⁸¹ MORAVEC 1990, 8.

²⁸² IBIDEM.

v heraldicky levém pařátu třímá jablko. V horní polovině mince je opis, značící hodnotu mince a rok ražby: XX CORONE MDCCCCXVIII. V dolní polovině mince je vyražena její hodnota a rok ražby 1918.

Hrana mince je hladká s vyraženým nápisem: OMNIA CUM POPULO.²⁸³

Materiál: AUCU/900:100/²⁸⁴

Hmotnost 6,7750 g²⁸⁵

Rozměr: 21 mm²⁸⁶

Autor: Richard Placht²⁸⁷

Celý náklad 2000 kusů byl krom jediné mince v roce 1919 roztaven.²⁸⁸

4.2. Zkušební ražba 5 korun

Avers: Na minci je znázorněna hlava císaře Karla I. [10] z pravého profilu. Kolem císařovy hlavy je opis: CAROLVS D·G·IMP·AVSTR·REX·BOH·GAL·ILL·ETC·ET AP·REX HVNG·

Revers: Trojřádkový nápis: PROBE/5 KRONEN/1918

Materiál: Mosaz²⁸⁹

Rozměr: 36 mm²⁹⁰

Autor: Richard Placht²⁹¹

²⁸³ MORAVEC 1990, 15.

²⁸⁴ IBIDEM.

²⁸⁵ MORAVEC 1990, 15.

²⁸⁶ IBIDEM.

²⁸⁷ IBIDEM.

²⁸⁸ IBIDEM.

²⁸⁹ MORAVEC 1990, 16.

²⁹⁰ IBIDEM.

²⁹¹ IBIDEM.

4.3. Zkušební ražba 20 korun

Avers: Na minci je znázorněna hlava císaře Karla I. [11] z pravého profilu. Kolem císařovy hlavy je opis: CAROLVS D·G·IMP·AVSTR·REX·BOH·GAL·ILL·ETC·ET AP·REX HVNG·

Revers: Trojřádkový nápis: PROBE/20 KRONEN/1918.

Materiál: měď²⁹²

Rozměr: 21 mm²⁹³

Autor: Richard Placht²⁹⁴

4.4. Nevydaná mince 20 korun

Tato mince se dočkala oficiálního nového vydání v nové zlaté ražbě z roku 2010 v počtu 100 kusů.²⁹⁵

Avers: Na minci je znázorněna stojící postava císaře Karla I. [12] Císař má hlavu pokrytou Svatoštěpánskou korunou, ramena má zahalena dlouhým pláštěm spadajícím nad kotníky. V pravé ruce třímá císař žezlo nakloněné mírně k jeho pravému ramenu. V napřážené levé ruce třímá korunovační jablko. Kolem stojící postavy císaře Karla I. je opis: KÁROLY I·K·A·CS·ÉS·Y·H·D·U·AP·KIR·. Pod stojící postavou císaře Karla I. je vyražený letopočet 1918.

Revers: Na minci je vyražen střední znak Uherského království krytý Svatoštěpánskou korunou a nesený dvěma postavami andělů. Při horním okraji mince je opis: MAGYAR KYRÁLYSÁG. Ve spodní polovině mince pod znakem Uherského království je opis s uvedenou hodnotou mince: 20 KORONA, a značka mincovny.

Hrana je hladká na ní je vyražen nápis: HARCBAN ÉS BÉKÉBEN A HAZÁÉRT.²⁹⁶

Materiál: AUCU/900:100/²⁹⁷

²⁹² IBIDEM.

²⁹³ MORAVEC 1990, 16.

²⁹⁴ MORAVEC 1990, 17.

²⁹⁵ <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=943&lot=3385>, položka 3385, vyhledáno 20. 12.2

²⁹⁶ MORAVEC 1990, 18.

²⁹⁷ IBIDEM.

Hmotnost: 6,7750 g²⁹⁸

Rozměr: 21 mm²⁹⁹

Autor: Josef Reisner³⁰⁰

Náklad: neznámý,³⁰¹ novodobá ražba dle starého vzoru, náklad: 100 ks.

4.5. Pamětní mince doby současné

Protože je odkaz blahoslaveného císaře Karla I. ze zřejmých důvodů stále živý, a naléhavější i tím, že byl pozvednut k úctě oltářní, vycházejí až do dnešních dnů ražby s jeho portréty. V návaznosti na dobové mince, z nichž bylo dopřáno jedné v omezeném nákladu opět vystoupit na svět, zde uvádím vybrané příklady novodobých pamětních mincí.

4.6. Zlatá pamětní mince 1000 šilinků

Avers: Mince se širším okrajem, [13] při heraldicky pravé straně je poprsí císaře Karla I. v uniformě polního maršála. S připjatým Řádem zlatého rouna u krku a na prsou má připjatý rytířský kříž Královského uherského řádu svatého Štěpána (*Königlicher Ungarischer St. Stephans-Orden*).³⁰² Následuje další řádový kříž a dvě medaile, které zde neurčuji z důvodu přílišného zjednodušení forem. Při heraldicky pravém okraji mince opis: Kaiser Karl I. a data ohraničující jeho život 1887 1922. Na heraldicky levé straně vedle poprsí císaře Karla I. je sedmiřádkový nápis: RE- /PUBLIK /OSTER- /REICH/1000 /SCILLING/1999. Na císařově levé paži signováno.

Revers: Pohled do Kapucínské krypty s rokokovou tumbou císaře Svaté říše Římské Františka I. a jeho choti Marie Terezie a s dvěma hroby jejich dětí. V pozadí je znázorněna velice umě zpracovaná rokoková kovaná mříž. Při dolním okraji je nápis: KAPUZINERGRUFT.

Materiál: Au³⁰³

²⁹⁸ MORAVEC 1990, 18.

²⁹⁹ IBIDEM.

³⁰⁰ IBIDEM.

³⁰¹ IBIDEM.

³⁰² LOBKOWICZ 1999, 135.

³⁰³ <https://www.edelmetall-handel.de/goldmuenze-1000-schilling-1999-kaiser-karl-i.html>, vyhledáno 25.11.2019.

Ryzost: 995/1000³⁰⁴

Rožměr: 30x1,5 mm³⁰⁵

Hmotnost: 16,00 g³⁰⁶

Autor avers: signováno c³⁰⁷

Autor reversu: Andreas Zanaschka³⁰⁸

Náklad: 50000³⁰⁹

4.7. Pamětní stříbrná mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn

Roku 2016 vydala česká mincovna sběratelskou sérii s názvem: Mince tří císařů.³¹⁰ Je to poprvé od dob zániku monarchie, kdy se v českých zemích objevil na oficiálním vydání mincí České mincovny portrét našeho zatím posledního krále blahoslaveného Karel I. Rakouského [14]. Na dvou dalších mincích je znázorněn obnovitel západořímské říše Carolus Magnus a císař Karel IV.

Avers: Poprsí císaře Karla v uniformě polního maršála, s vojenským pláštěm přehozeným přes ramena. Císař má u krku připjatý Řád zlatého rouna a rytířský kříž řádu Maltézských rytířů. Karel byl členem II. třídy, tedy obedienčním rytířem. Dekorací řádu je bíle smaltovaný osmihrotý Maltézský kříž povýšený korunou a zbrojí, mezi rameny kříže je znázorněn dvouhlavý orel a ne lilie, z toho je patrné, že nositel řádu je členem česko-rakouského velkopřevorství.³¹¹ O císaři Karlovi I. je známo, že byl bailivem Suverénního vojenského a špitálního řádu svatého Jana Jerusalemského z Rhodu a z Malty.³¹² Na hrudi z heraldicky pravé strany následují: Vojenský záslužný kříž (*Militärverdienstkreuz*) III. třídy, Vojenská záslužná medaile (*Militärverdienstmedaille/Signum laudis*) a Vojenský jubilejní kříž (*Militär-Jubiläumskreuz*).

Pozadí je tvořeno dvanácti pruhy vedených pokosem, střídajících se iniciál císaře Karla I. (K) a zjednodušených Rakouských císařských korun. Na heraldicky pravé straně je

³⁰⁴ IBIDEM.

³⁰⁵ IBIDEM.

³⁰⁶ IBIDEM.

³⁰⁷ IBIDEM.

³⁰⁸ https://austria-forum.org/af/Wissenssammlungen/M%C3%BCnzen/1999/1000_Schilling_-_Kaiser_Karl_I_%281999%29, vyhledáno 2.12. 2019.

³⁰⁹ <http://smh.net/at/01100199-kaiser-karl-i.html>, vyhledáno 20.12. 2019.

³¹⁰ <https://ceskamincovna.cz/stibrna-mince-karel-i--proof-456-8711-d/>, vyhledáno 20. 12. 2019.

³¹¹ LOBKOWICZ 1999, 158.

³¹² NOVÁK 2011, 111.

v červeném poli stříbrný zlatě korunovaný dvouocasý lev (Království české). Při obvodu medaile je opis: ·BEATUS ·CAROLUSI ·IMPERATOR ·BOEMIAE ·REX ·MCMXV I·MMXVI·.

Revers: Hlava Královny Alžběty II. z pravého profilu s diadémem zasazená do kruhového medailonu obemknutém rozvilinami, z kterých ke čtyřem stranám vystupují květy. Při horním obvodu medaile nápis · Elisabeth II · a těsně nad dolní polovinou začíná nápis · NIUE ISLAND · 2016 · 1 DOLLAR ·

Materiál: Ag³¹³

Ryzost: 999/1000³¹⁴

Rozměr: 28 mm³¹⁵

Hmotnost: 13 g³¹⁶

Autor: ak. Soch. Vladimír Oppl³¹⁷

Emisní náklad: 1000 kusů³¹⁸

Datum emise: březen 2016³¹⁹

4.8. Zlatá půluncová mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn

Avers: Poprsí císaře Karla v uniformě polního maršála, s vojenským pláštěm přehozeným přes ramena. [15] Císař má u krku připjatý Řád zlatého rouna a rytířský kříž řádu Maltézských rytířů, byl členem II. třídy, tedy obedienním rytířem. Dekorací řádu je bíle smaltovaný osmihrotý Maltézský kříž povýšený korunou a zbrojí, mezi rameny kříže je znázorněn dvouhlavý orel a ne lilie, z toho je patrné, že nositel řádu je členem česko-rakouského velkopřevorství. U císaře Karla I. je známo, že byl baillivem Suverénního vojenského a špitálního řádu svatého Jana Jeruzalemského z Rhodu a z Malty.³²⁰ Na hrudi z heraldicky pravé strany následují: Vojenský záslužný kříž (*Militärverdienstkreuz*) III.

³¹³ <https://ceskamincovna.cz/stibrna-mince-karel-i--proof-456-8711-d/>, vyhledáno 20. 12. 2019.

³¹⁴ IBIDEM.

³¹⁵ IBIDEM.

³¹⁶ IBIDEM.

³¹⁷ IBIDEM.

³¹⁸ IBIDEM.

³¹⁹ IBIDEM.

³²⁰ NOVÁK 2011, 111.

třídy, Vojenská záslužná medaile (*Militärverdienstmedaille/Signum laudis*) a Vojenský jubilejní kříž (*Militär-Jubiläumskreuz*).

Pozadí je tvořeno ve dvanácti pruzích vedených pokosem, střídajících se iniciál císaře Karla I. (K) a zjednodušených Rakouských císařských korun Na heraldicky pravé straně je v červeném poli stříbrný zlatě korunovaný dvouocasý lev (Království české). Při obvodu medaile je opis: ·BEATUS· CAROLUS I·IMPERATOR· BOEMIAE ·REX· MCMXVI·MMXVI·.

Revers: Hlava Královny Alžběty II. z pravého profilu s diadémem zasazená do kruhového medailonu obemknutém rozvilinami, z kterých ke čtyřem stranám vystupují květy. Při horním obvodu medaile opis: · Elisabeth II · a těsně nad dolní polovinou začíná nápis · NIUE ISLAND · 2016 · 1 DOLLAR ·.

Materiál: Au³²¹

Ryzost: 999.9 / 1000³²²

Rozměr: 28 mm³²³

Hmotnost: 15,56 g³²⁴

Autor: ak. Soch. Vladimír Oppl³²⁵

Emisní náklad: 500 kusů³²⁶

Datum emise: březen 2016³²⁷

5. Výběr ražeb spjatých s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem I.

V této části mé práce jsem formálně popsal a katalogově zpracoval širší průřez vybranými dobovými ražbami spjatými s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem I. V návaznosti na dobové ražby jsem do této části práce zahrnul dva příklady novodobých ražeb. První z nich je Velká pamětní medaile k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského; u ní by bylo možné poukázat na celosvětový význam, který se váže ke Katolické církvi. Druhým

³²¹ <https://ceskamincovna.cz/zlata-puluncova-mince-karel-i--proof-456-8710-d/>, vyhledáno 20. 12. 2019.

³²² IBIDEM.

³²³ IBIDEM.

³²⁴ IBIDEM.

³²⁵ IBIDEM.

³²⁶ IBIDEM.

³²⁷ IBIDEM.

příkladem novodobé ražby, respektive odlitku dobové ražby, je Pamětní medaile na císaře Karla I. U ní je význam spíše lokální, respektive se váže k územím bývalé Podunajské monarchie.

Jsou zde zahrnuty příklady ražeb k několika výstavám, jež arcivévoda Karel zaštil svým protektorstvím. Rovněž jsou zde zahrnuty svatební, válečné, korunovační i jinak tematicky zaměřené ražby.

5.1. Plaketa arcivévoda Karel na lovu

Jednostranná plaketa [16] s třičtvrtě postavou arcivévody Karla z pravého profilu. Arcivévoda Karel je oděn do mysliveckého dvojřadého tříčvrtečního kabátu. Hlavu má arcivévoda pokrytou tyrolským kloboučkem, za jehož stuhou má zastrčené pírko. Přes pravé rameno má přehozený řemen, který přidržuje rukou, na něm je zavěšená dvouhlavňová brokovnice typu Lankaster. Na heraldicky pravém horním rohu jsou ratolesti lípy srdčité (*Tilia cordata*), na heraldicky protějším rohu jsou ratolesti dubu letního (*Quercus robur*). Při heraldicky levé straně je nápis: ERZH· KARL F·J· a signatura autora: WEIBERGER.

Materiál: neuveden

Rozměr: neuveden

Autor: Anton R. Weinberger³²⁸

5.2. Oberösterr-Lander-Handverker-Austellung, Linz 1909

Avers: Obdélná plaketa [17] s delšími bočními stranami a zaoblenou stranou horní. V horní části je zapuštěný medailon s bustou arcivévody Karla Františka Josefa z pravého profilu v uniformě nadporučíka s připjatým Řádem zlatého rouna u krku, přičemž ten přečnívá z medailonu na plochu plakety. Pod medailonem s bustou arcivévody Karla Františka Josefa stojí čtyřřadý nápis: ERZHERZOG/ (tři podélně orientované pruhy) CARL (tři podélně orientované pruhy) / FRANZ JOSEPH/PROTEKTOR. Čtyřřadý nápis

³²⁸ <http://www.franzjosefmuseum.de/plakette-kaiser-karl-in-einer-jagd-anzug-mit-einer-waffe-1064.html>, vyhledáno 20.1.2020.

je flankován z heraldicky pravé strany ratolestí dubu letního (*Quercus robur*) s žaludy, ze strany protější ratolestí břečťanu popínavého (*Hedera helix*).

Revers: Při horním okraji dvouřádkový nápis: OBEROESTERR– LANDES–/ HANWERKER–AUSSTELLUNG. Na heraldicky pravé straně je zobrazena postava sedícího svalnatého řemeslníka (kováře), oděného do dlouhých kalhot a obutého do trepek. Hlavu má natočenou k heraldicky pravé straně. Pravou pokrčenou rukou se opírá o kovadlinu a jeho levá ruka spočívá na soklu, na kterém sedí. U něj v popředí vyrůstá na heraldicky pravé straně vavřín vznešený (*Laurus nobilis*), za zády muže vyrůstá rostlina břečťanu popínavého (*Hedera helix*). Na heraldicky pravé straně v úrovni ramen muže se vznáší horkovzdušný balon. Na téže straně v úrovni kovadliny je nápis určující místo a rok konání výstavy: LINZ 1909. V úrovni nohou muže je zachycen automobil se stahovací střechou řízený mužem. Nohama kovář spočívá na soklu s dvouřádkovým nápisem: Österr · AUSTELLUNG/ FÜR LUFTSCHIFFFAHRT. V heraldicky levém dolním rohu plakety je zobrazen znak města Linz.

Materiál: Cu, zde postříbřená varianta³²⁹

Rozměr: 62x44,85 mm³³⁰

Hmotnost: 61,54 g³³¹

Autor: Anton R. Weinberger³³²

5.3. Kärntner Landeshandwerker Ausstellung in Klagenfurt 1911

Avers: Poprsí arcivévodý Karla Františka Josefa [18] z pravého profilu. Arcivévoda je oděn do uniformy nadporučíka, u krku má připjatý Řád zlatého rouna a hlavu má pokrytou vojenskou čapkou se štítkem. Při okraji medaile opis: ERZHERZOG KARL FRANZ JOSEPH PROTEKTOR. Na arcivévodově pravém rameni signováno: WEINBERGER.

Revers: Ve středovém kruhovém otevřeném rámci jsou dvě postavy. Na heraldicky pravé straně stojící ženská postava oděná do dlouhých šatů je k divákovi natočená zády, hlavu, kterou shlíží na mužskou sedící postavu, má natočenou k pravému ramenu. V

³²⁹ Aukční katalog: Leipziger Münzhandlung Heidrun Höhn Online Auction 13 25 Aug 2019, Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3355&lot=4107>, položka 4107, vyhledáno 12. 12. 2019.

³³⁰ IBIDEM.

³³¹ IBIDEM.

³³² IBIDEM.

pokrčené pravé ruce drží větévku vavřínu vznešeného (*Laurus nobilis*). Na heraldicky levé straně je zobrazena sedící postava muže oděná pouze do kalhot s obnaženým svalnatým trupem. Jedná se o postavu kováře s malým knírkem, ten vzhlíží k stojící ženské postavě. Je zachycen v plné práci, na kovadlině, která je upevněna k obruči okovaném špalku, má položené zřejmě rozžhavené kosiště. To má chycené kleštěmi, které drží v levé ruce. V pravé ruce drží střední kovářské kladivo. Na špalku má položené zámečnické kladivo a o špalek má opřené pár kovářských kleští. Na špalku je signováno R. CIZEK. Při okraji medaile je opis, který začíná u hlavy ženské postavy: KÄRTNER· LANDES· HANDWERKER· AUSTELLUNG· KLAGENFURT1911.

Materiál: pozlacený kov³³³

Autor: Av. A. Weinberger, Rv. R. Cizek³³⁴

Rozměr: 60 mm³³⁵

5.4. Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913

Avers: Poprsí arcivévody Karla Františka Josefa [19] z pravého profilu v uniformě poručíka.

Podél okraje medaile je opis: Erzherzog Carl Franz Joseph Protector.

Revers: V horní třetině pamětní medaile je vyražen pohár s oušky, okolo něhož se obtáčí had dolní polovinou těla, horní polovinu těla má zdvihnutou nad kalich.

Pod tím je vyražen pěti řádkový opis: III · INTERNAT· / PHARMACEVT· / AVSTELLVNG / WIEN / SEPT· 1913

Materiál: Patinovaný bronz³³⁶

Rozměr: 50 mm³³⁷

³³³ Aukční katalog: H.D. Rauch E-Auction 19 26-27 February 2016, Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=639>, položka: 639, vyhledáno 10. 1. 2020.

³³⁴ IBIDEM.

³³⁵ IBIDEM.

³³⁶ Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 15. prosince 2018. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm, položka: 1151, vyhledáno 10.1. 2020.

³³⁷ IBIDEM.

Autor: Rudolf Marschall³³⁸

5.5. Pamětní medaile k Německo České zemské výstavě v Komotau /Chomutov/ roku 1913

Avers: Poprsí arcivévody Karla Františka Josefa [20], druhého následníka trůnu, z pravého profilu v uniformě majora, s připjatým Řádem zlatého rouna u krku. Podél okraje medaile je vyražen opis: EZHERZOG CARL F.J. PROTEKTOR. Na pravém arcivévodově rameni při okraji medaile signováno: Weinberger.

Revers: Rytíř v plné zbroji opírající se levou paží o štít, ve kterém je latinský kříž, v levé ruce drží meč pod jílcem, který přikládá na srdce. Rytíř stojí na soklu se znakem města Komotau–Chomutov.

Z heraldicky pravé strany je vyražen dvouřádkový nápis kolmo k zemi: DEVTSCH/BÖHMISCHE/. Na heraldicky levé straně rytíře pokračuje nápis ve třech řádcích: LANDESSCHAV/KOMOTAU/1913. Zpoza soklu, na kterém rytíř stojí, vyvstává otevřený břečťanový věnec.

Material: bronz³³⁹

Rozměr: 60 mm³⁴⁰

Autor: Anton R. Weinberger³⁴¹

5.6. Medaile s portréty J.V. císaře Františka Josefa a následníka trůnu arcivévody Karla

Avers: V prvním plánu je poprsí J. V. císaře Františka Josefa v uniformě polního maršála, s připjatým Řádem zlatého rouna. V druhém plánu je poprsí arcivévody Karla v uherské

³³⁸ Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 15. prosince 2018. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm, položka 1151, vyhledáno 12. 12. 2019.

³³⁹ Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm, položka 1235, vyhledáno 12. 12. 2019.

³⁴⁰ IBIDEM.

³⁴¹ IBIDEM.

plukovnícké uniformě [21], rovněž s připjatým Řádem zlatého rouna. Nad císařovým pravým ramenem začíná opis: FRANC·IOS·I·IMP·ET·REX *ARCHIDVX·CAROL·FJ·D'ESTE. Na císařově rameni signováno WEINBERGER.

Revers: Rakouská císařská koruna obklopená zářícími paprsky. Okolo koruny je vystouplý pás s nápisem: *AVSTRIA ERIT IN ORBE VLTIMA* MCMXV

Materiál: neuveden

Rozměr: 41 mm³⁴²

Autor: Anton R. Weiberger³⁴³

5.7. Medaile Arcivévoda Karel František Josef, Válečná medaile

Avers: Poprsí arcivévody Karla Františka Josefa [22] je orámováno vavřínovým věncem. Arcivévoda je oděn v plukovnícké uniformě s pláštěm přehozeným přes ramena. Při vnitřní straně věnce je opis: ERZHERZOG KARL FRANZ JOSEPH.

Revers: Postava starořeckého válečníka pozvedající meč k boji a levou rukou ukazující vpřed. Postava válečníka je bosá, s rameny zahalenými pláštěm a bedry suknicí, hlavu má válečník krytou přilbou. Válečník je orámován úzkým vavřínovým věncem, na jeho heraldicky pravé straně je nápis: AUF, na straně protější: ZVM/KAMPF. Na vnější straně vavřínového věnce je opis: FEINDE RINGSUM – SIEG ODER TOD! Při dolním okraji stojí letopočty ohraničující probíhající válku: 1914–1915. Medaile byla vyrobena továrnou Mayer & Wilhelm³⁴⁴ se sídlem ve městě Stuttgart.

Materiál: bronzovaný zinek³⁴⁵

Rozměr: 54 mm³⁴⁶

Hmotnost: 49, 84 g³⁴⁷

Autor: nesignováno.

³⁴² Aukční katalog: H.D. Rauch

Auction 95 30 Sep. - 2 Oct. 2014. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=815&lot=2101>, položka 2101, vyhledáno 20. 10. 2019.

³⁴³ IBIDEM.

³⁴⁴ <https://bawue.museum-digital.de/index.php?t=objekt&oges=18521>, vyhledáno 10. 11. 2019.

³⁴⁵ IBIDEM.

³⁴⁶ IBIDEM.

³⁴⁷ IBIDEM.

5.8. Medaile Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI.

Avers: Poprsí arcivévodý Karla Františka Josefa [23] z levého profilu v uniformě kapitána námořnictva s košilí se stojacím límcem a uvázaným motýlkem. Na prsou má připjaté vyznamenání, z nichž jsou patrné pouze stuhy. Na heraldicky levé straně je vyraženo ve dvou řádcích: ERZH.KARL /FRANZ·JOSEF. Nad arcivévodovým levým ramenem v linii s okrajem medaile signováno: A.HARTIG.

Revers: Dolní třetina medaile je vyplněna zvlňným mořem, které brázdí těžký bitevní křížník třídy Kaiser Karl VI. Do této třídy také patřil těžký bitevní křížník Sankt Georg a zde zobrazený Kaiser Karl VI.³⁴⁸ Křížník směřuje přídíl k heraldicky pravé straně. Při okraji medaile stojí opis: OESTERR.FLOTTENVERREIN·KRIEGSFURSORGE, a letopočet 1914-1915. Signováno A.HARTIG.

Materiál: neuveden

Rozměr: neuveden

Autor: A. Hartig³⁴⁹

5.9. Válečná plaketa 1916 HEERES FRONT · /·ERZHERZOG· /·1916·

Jednostranná plaketa. V horních dvou třetinách v obdélném rámci se zaoblenými horními rohy je vyobrazeno poprsí arcivévodý Karla [24] z pravého profilu. Arcivévodá je oděn do uniformy generálplukovníka, u krku má připjatý Řád zlatého rouna a pruský řád Pour le Mérite. Ramena má arcivévodá zahalena vojenským pláštěm. Pod arcivévodovým pravým ramenem signováno: H. KAUTSCH. Na heraldicky pravé straně arcivévodova portrétu stojí postava nebeského knížete archanděla Michaela, oděná po způsobu římských legionářů s hrudí chráněnou zdobným kyrysem. Archanděl Michael má rozepjatá křídla a nad hlavou zářící svatozář. V pravé ruce třímá jeden a půl ruční meč, hrotem směřující k zemi. V ruce levé pak přetáť okovy. U jeho nohou je poražený drak, zde je více než patrná biblická symbolika. Na straně protější stojí postava svatého krále Štěpána, poznatelná nejen podle Svatoštěpánské koruny, ale především dle svatozáře.

³⁴⁸ <http://www.mlorenz.at/>, vyhledáno 19. 11. 2019.

³⁴⁹ <http://www.franzjosefmuseum.de/medaille-kaiser-karl-und-smz-kaiser-karl.html>, vyhledáno 19. 11. 2019.

Svatý král je oděn do dobového oděvu s rameny zahalenými pláštěm, v rukou třímá meč směřující hrotem k zemi. V dolní třetině plakety jsou znaky spojenců, na heraldicky pravé straně je střední znak Podunajské monarchie na straně protější malý znak Německého císařství a znak Ottomanského impéria. Pod arcivévodovým portrétem je obdélný rámeček s trojřadým nápisem: ·HEERES FRONT·/ ·ERZHERZOG·CARL·/·1916·. Vše je vypodloženo překříženými snítkami vavřínu (heraldicky pravá strana) a dubu (strana levá).

Materiál: neuveden

Rozměr: 60 x 69 mm³⁵⁰

Autor: Heinrich Kautsch³⁵¹

5.10. Pamětní medaile k zahájení Jihotyrolské ofenzivy 15. V. 1916.

Avers: Poprsí císaře Karla I. z pravého profilu [25] v uniformě polního maršála. Císař má přes ramena přehozený vojenský plášť. U krku má připjatý Řád zlatého rouna. Při kraji medaile stojí opis: ·CAROLVUS·IMP·ET·REX.

Revers: Medaile má širší okraj, v jehož horní části je opis: FOLGARIA a v dolní části: ·XV MAI·MCMXVI·. Středem medaile prochází obnažený meč směřující hrotem vzhůru, přičemž hruškou a špicí přečnává medailon, do něhož je umístěn. Na čepeli meče je zavěšen Velkokříž Vojenského řádu Marie Terezie.³⁵² Řádová hvězda má být nošena na levé straně hrudi a není zavěšena na stuze, zde je však zobrazena s očkem (jako by se jednalo o Komanderský kříž (Kommandeurkreuz), skrz které prochází stuha, za kterou je řád zavěšen na ostří meče. Z heraldicky pravé strany meče je vavřínová snítka, ze strany protější je snítka dubová. Při okraji je medaile signována: H. Kautsch.

Materiál: neuveden

Rozměr: 65 mm³⁵³

³⁵⁰ Aukční katalog: H.D. Rauch

Auction 104 22-23 Jun 2017. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2058&lot=173>, položka 173, vyhledáno 20. 11. 2019.

³⁵¹ IBIDEM.

³⁵² Vojenský řád Marie Terezie, dostupné na: <http://www.mlorenz.at/>, vyhledáno 12.12.2019.

³⁵³ Aukční katalog: Dorotheum GmbH & Co KG

November 2013 Auction 20-21 November 2013. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=586&lot=1545>, položka 1545, vyhledáno 12. 12. 2019.

Autor: Heinrich Kautsch³⁵⁴

5.11. Svatební plaketa arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911

Avers: Jednostranná plaketa čtvercového formátu se středovým oktogonálním medailonem s kratšími šikmými stranami, v němž je poprsí novomanželů. Arcivévoda Karel František Josef [26] je zobrazen z pravého profilu. Oděn je do uniformy rytmistra s připjatým Řádem zlatého rouna. Nevěsta princezna Zita je zobrazena s připjatým perlovým náhrdelníkem. V heraldicky pravém dolním rohu jsou ve čtvercovém, listovém vypodloženém rámci, iniciály arcivévody Karla /KFJ/ přičemž písmena se navzájem překrývají. V heraldicky levém dolním rohu, ve čtvercovém rámci rovněž vypodloženém listovým, se nachází monogram nevěsty Zitty princezny de Bourbon–Parma / Z B P/. V obou horních rozích na okraji oktogonálního rámce portrétu jsou usazeni dva amorci, s šípy nasazenými do luků, jimiž míří na novomanžele. Nad horní stranou oktogonálního medailonu s poprsím novomanželů je Rakouská císařská koruna zářící majestátem. Na heraldicky pravé straně oktogonálního rámce je vyražen nápis: SCHWARZAU, tedy místo Karlova a Zitina sňatku. Na heraldický levé straně pak datum konání sňatku: 21. OCT. 1911. Na dolní straně rámce je vyražen nápis: AD MATRIMONIUM. Nad heraldicky pravé kratší straně oktogonálního rámce je signováno Weinberger.

Materiál: patinovaný bronz³⁵⁵

Rozměr: 60x60mm³⁵⁶

Autor: Anton R. Weinberger³⁵⁷

³⁵⁴ IBIDEM.

³⁵⁵ Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P077_Katalog/077kat1201.htm, položka 1237, vyhledáno: 24. 2. 2020.

³⁵⁶ IBIDEM.

³⁵⁷ IBIDEM.

5.12. Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911

Avers: Dvojportrét novomanželů z pravého profilu, v prvním plánu je zobrazen arcivévoda Karel František Josef [27] v uniformě rytmistra, bez řádových dekorací, v druhém plánu je zobrazena Karlova choť princezna Zitta. Dvojportrét je lemován opisem: CAROL·FRANC·JOS·A·A·ZITA BORB· DVC·PARM·, pod jménem Carl je signováno: H. KAUTSCH.

Revers: Znak arcivévodů rakouských dvakrát polcený štít na heraldicky pravé straně červený lev ve zlatém poli (Habsburg), na heraldicky levé straně červené kosmé břevno ve zlatém poli posázené třemi stříbrnými aleriony (Lothringen), ve středním poli pak stříbrné břevno v červeném poli (Babenberg). Malý znak dynastie Bourbon – Parma: Modrý štít s třemi zlatými liliemi 2. 1. s červeným lemem posázeným osmi stříbrnými mušlemi. Oba štíty jsou k sobě přikloněné, nad nimi je královská koruna. Vše je rámováno otevřeným věncem z růžových květů. Při okraji opis: IN MEMORIAM FILICISSIMI MATRIMONII, pod znaky novomanželů datum sňatku: DIE XXI·OCT·MCMXI.

Materiál: postříbřený bronz³⁵⁸, varianta pozlacený bronz³⁵⁹

Rozměr: 80 mm³⁶⁰

Autor: Rudolph Ferdinand Marschall³⁶¹

5.13. Novoroční plaketa k roku 1912

Avers: Plaketa je obdélného tvaru s delšími bočními stranami. Horní ¾ plakety jsou vyplněny oktagonálním medailonem se zaoblenými kratšími stranami. V medailonu je zobrazeno poprsí mladého manželského páru, arcivévody Karla Františka Josefa [28] a

³⁵⁸ Nabídkový katalog k aukci České numismatické společnosti ze dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P077_Katalog/077kat1201.htm, vyhledáno 24. 2. 2020.

³⁵⁹ Aukční katalog: Aurea Numismatika Praha
E-Auction 16 7-9 Oct 2018. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2805&lot=559>, položka 559,
vyhledáno 24. 2. 2020.

³⁶⁰ IBIDEM.

³⁶¹ MORAVEC, 1990,1.

jeho choti Zity princezny de Bourbon–Parma. Arcivévoda je oděn do uniformy rytmistra s připjatým Řádem zlatého rouna u krku. Na heraldicky pravé straně, při zaoblené straně oktogonu, je zobrazen znak Rakouských arcivévodů: dvakrát polcený štít na heraldicky pravé straně červený lev ve zlatém poli, na heraldicky levé straně červené kosme břevno ve zlatém poli posázené třemi stříbrnými aleriony ve středním poli pak stříbrné břevno v červeném poli.

Na straně protější malý znak dynastie Bourbon–Parma, modrý štít s třemi zlatými liliemi 2. 1. s červeným lemem, posázený osmi stříbrnými mušlemi. Pod oktogonálním medailonem s portrétem manželů stojí trojřadý nápis: ERZHERZOG KARLFRANZJOSEF/ ZITTA Von BOURBON ·PRINCESSIN /Von PARMA VERMÄLT AM 21·10·1911.

Revers: Plochý bez dekorace. V dolní čtvrtině vyražen dvouřadý nápis: PROSIT NEUJAHR/ AM BRANT 1912.

Plaketu věnoval Artur Krupp.³⁶²

Materiál: Neuveden

Rozměr: 78x111 mm³⁶³

Autor: Stefan Schwartz³⁶⁴

5.14. Pamětní medaile k narození arcivévody Františka Josefa Otty

Avers: Poprsí manželů arcivévodkyně Zity a jejího chotě arcivévody Karla Františka Josefa [29] z pravého profilu. Arcivévoda Karel je oděn do uniformy poručíka, u krku má připjatý Řád zlatého rouna, arcivévodkyně Zitta má ramena zahalena šálem. Pod portréty manželů je v úzkém pásu znázorněna Rakouská císařská koruna zářící majestátem. Při kraji medaile je opis: ARCHIDVCISSA ZITTA ARCHIDVX CAROLVS F·J·. Na arcivévodkynině pravém rameni signováno: WEINBERGER.

Revers: Mytologicky pojatá událost příchodu na svět arcivévody Františka Josefa. Kdy ho jakožto novorozence přináší císařský orel, arcivévoda sedící na orlovi třímá v pravé

³⁶² Aukční katalog: H.D. Rauch
E-Auction 31 11-13 Sep 2019. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3368&lot=1517> , položka 1517,
vyhledáno 12. 12. 2019.

³⁶³ IBIDEM.

³⁶⁴ IBIDEM.

ruce meč, v levé pak říšské jablko. Nad postavou arcivévody je umístěna královská koruna. Orel drží v pařátech znak Rakouských arcivévodů: dvakrát polcený štít na heraldicky pravé straně červený lev ve zlatém poli, na heraldicky levé straně červené kosmé břevno ve zlatém poli posázené třemi stříbrnými aleriony, ve středním poli pak stříbrné břevno v červeném poli.

Při dolním okraji zachyceno průčelí vily Wartholz, tedy místo narození arcivévody Františka Josefa Otty. Při okraji dvouřadý latinský opis: INMEMORIAMFELICISSIMI DIEI, QUO IN VILLA WARTHOLZ PROPE REICHENAU SITA/ NATUS EST ARCHIDUX FRANCISCVS JOSEPH. Kolmo k erbu je nápis: DIE 20. NOV. 1912. Při straně signováno Weinberger.

Materiál: neuveden

Rozměr: 60 mm³⁶⁵

Autor: Anton R. Weiberger³⁶⁶

5.15. Plaketa Následník trůnu arcivévoda Karel František Josef

Avers: Poprsí následníka trůnu arcivévody Karla Františka Josefa [30] oděného do plukovnícké uniformy s připjatým Řádem zlatého rouna u krku. Arcivévoda Karel má přes ramena přehozen vojenský plášť a hlavu pokrytou vojenskou čepicí. Nad arcivévodou hlavou je vystouplá obdélná římsa, na které je nápis: ERZHERZOG TRONF. Nápis pokračuje pod arcivévodovým poprsím: CARL F.J. D'ESTE. Při pravém kraji signováno: WEINBERGER 1915.

Revers: Rytíř v plátové zbroji stojící na dvoustupňovém soklu. Ramena má zahalena dlouhým pláštěm spadajícím až k soklu. Hlavu má pokrytou helmicí a na prsou má zobrazen tlapatý kříž. V pravé ruce drží rytíř jílec meče, který má přiložený na srdci, čepel meče směřuje k zemi. Levou rukou se opírá o štít, ve kterém jsou sestupně řazené znak, otomanská vlajka, znak. První je malý znak Německého císařství, druhý znak je zjednodušený malý státní znak Rakouského císařství třikrát korunovaný dvouhlavý orel (zde je patrná pouze Rakouská císařská koruna) Orel třímá v heraldicky pravém pařátu

³⁶⁵ Aukční katalog: Münz Zentrum Heinz-W. Müller
Auction 185 18 May 201. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2570&lot=5401> , položka 2570, vyhledáno 20.12.2019.

³⁶⁶ IBIDEM.

žezlo, v pařátu protějším pak říšské jablko, na náprsním štítu je vyveden malý znak Uherského království (a dnešní Mařarské republiky), polcený štít, na heraldicky pravé straně je sedmkrátě stříbrno červeně dělený, na straně protější zelené trojvrší, na středovém vrcholu zlatá královská koruna, z které vystupuje stříbrný patriarší kříž. Polední zobrazený není znak Ottomanské říše, který by se na štít ostatně vzhledem k jeho bohatosti nevešel, nýbrž Otomanská vlajka, na které je stříbrný půlměsíc otevřený k heraldicky levé straně, vedle kterého je rovněž stříbrná pětihrotá hvězda.

Materiál: neuveden

Rozměr: 43x65 mm³⁶⁷

Autor: Anton R. Weinberger³⁶⁸

5.16. Plaketa k převzetí císařského trůnu

Avers: Plaketa má obdélný tvar, přičemž horní a dolní strany jsou kratší. V horních třech čtvrtinách se nachází poprsí císaře Karla I. [31] z pravého profilu. Císař je oděn v uniformě polního maršála. U krku má připjatý Řád zlatého rouna. Císařův portrét je rámován vavřínovým věncem, který je v horní a dolní části přepásán zkříženou stuhou, přičemž spodní okraj věnce přestupuje přes okraj nápisového štítku. Z věnce vystupuje směrem do každého koutu vavřínová větvíčka. V dolní čtvrtině plakety se nachází profilovaný nápisový štítek orámovaný dvojitým lineárním lemem. Ve štítku je opis: Carolus / ·imp· et ·rex·. V pravém dolním rohu je signováno H. Kautsch.

Revers: Na heraldicky pravé straně stojí bosá postava Austrie, která je oděná do šatů s rameny zahalenými pláštěm a vavřínovým věncem na hlavě. V pravé ruce drží meč směřující hrotem k zemi, na jehož jílci je zavěšený vavřínový věnec. Levou rukou pokládá korunovační jablko na oltář na heraldicky levé straně. Na horizontu v úrovni ramen Austrie je vyobrazeno vycházející slunce, které symbolizuje nadcházející Karlovu vládu. Na oltáři je položena listina se zavěšenou pečetí, žezlo, vavřínová snítka a Rakouská císařská koruna. Na boční straně oltáře je pětiřádkový nápis: CAROLVS PRIMVS/AVSTRIAE IMPERIVM/SVSCIPIT/DIE XXI NOVEMBRIS/MCMXVI.

Při dolním okraji pod oltářem signováno H. KAUTSCH.

³⁶⁷ <https://www.numisbids.com/n.php?p=sale&sid=943&cid=&pg=2&so=1&search=pl>, položka 2332, vyhledáno 21. 1. 2020.

³⁶⁸ IBIDEM.

Materiál: bronz³⁶⁹

Rozměr: 75x55 mm³⁷⁰

Autor: Heinrich Kautsch³⁷¹

5.17. Velká pamětní medaile na uherskou korunovaci

Avers: Poprsí císaře Karla I, krále uherského Karla IV. [32] z pravého profilu, v uherské uniformě polního maršála s pláštěm s kožešinovým límcem, který mu zahaluje ramena. Na heraldicky pravé straně nad císařovým ramenem je Karlova iniciála K proložená IV. nad Karlovým monogramem je umístěna Svatoštěpánská koruna. Na heraldicky straně levé je medaile signována ·PLACHT·R·/·1917·.

Revers: Jedná se heraldicky nejbohatší medaili spjatou s osobou císaře Karla I. Ve středu medaile je umístěn střední znak Uherského království. Ten je obklopen župními znaky, které jsou uspořádány do třech kružnic, v dolní části klínově rozevřených: první linie z heraldicky pravé strany: první znak Abauj-Toma/Abovsko-turňanská/ s hlavním městem Cassa/dnešní Košice/, Alsó-Fehér s hlavním městem Nagyenyed, Arad s hlavním městem Arad, Árva/Oravská/ s hlavním městem Alsókubin/Dolný Kubín/, Baranya/Baraňská župa/ s hlavním městem Pécs, Bars/Tehovská/ s hlavním městem Aranyosmarót/Zlaté moravce/, Bacs-Bodrog/Bačsko-Bodrožská/ s hlavním městem Zombor/Sombor/, znak Bereg/Berešská/ s hlavním městem Beregszász/Berehovo/, alianční znak župy Bes Békés/Bekešská/ s hlavním městem Gyula, Bihar s hlavním městem Nagyvárad, Borszod/Boršovská s hlavním městem Miskolc, Brassó/Brašovská/ s hlavním městem Brassó/Brašov/, Csanád/Čanádská s hlavním městem Mako, Csík s hlavním městem Csíkszereda, Csongrád s hlavním městem Szentés, Esztergom s hlavním městem Esztergom, Feyér/Stolnobělehradská/ s hlavním městem Szekesferhérvár, Fogaras s hlavním městem Fogaros, Gömör és Kishaut s hlavním městem Rimaszombat, Győr/Rábská/ s hlavním městem Győr/ Rimavská Sobota, Hajdú/Hajducká s hlavním městem Debrecen, Háromszék/ Třístoličná/ Sepsiszentgyörgy, Hevés s hlavním městem Eger, Hont s hlavním městem Ipolyság,

³⁶⁹IBIDEM.

³⁷⁰NOVÁK 1997, 170; Aukční katalog: E-Auction 19 26-27 February 2016. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=642>, položka 642, vyhledáno 10. 11. 2019.

³⁷¹IBIDEM.

Hunyád s hlavním městem Déva, Jász s hlavním městem Jasko, Nagykun/ Velkokumánsko/s hlavním městem Szolnok, Do klínu je umístěn znak královského hlavního města Budapešti: červený štít dělený zvlněným stříbrným pruhem symbolizujícím řeku Dunaj, v horním poli zlatý hrad s cimbuřím s jednou věží krytou stanovou střechou, otevřená brána opatřená zdviženou padací mříží s modrým pozadím, v dolním poli zlatý hrad s cimbuřím s trojicí věží krytých sedlovou střechou, dvě otevřené brány opatřené padacími mřížemi a modrým pozadím. Štít kryje Svatoštěpánská koruna. Ten je pak držen dvěma zoomorfními štítonoši. Na heraldicky pravé straně štítu je jednoocasý zlatý lev, na straně protější zlatý gryf. Horní hrad s jednou věží symbolizuje město Pest, dolní troj věžový hrad symbolizuje město Buda s královským palácem.

Materiál: bronz³⁷²

Rozměr: 100 mm³⁷³

Autor: Rudolf Placht³⁷⁴

5.18. Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci

Avers: Poprsí krále uherského Karla IV. [33] z pravého profilu v uherské gala uniformě polního maršála, s připjatým Řádem zlatého rouna u krku. Král má ramena zahalena korunovačním pláštěm. Na heraldicky pravé straně při okraji medaile stojí opis: ·IV·KAROLY·. Na heraldicky levé straně v dolní třetině při okraji signováno: KAUTSCH·H·.

Revers: V prvním plánu ve středu medaile je umístěna Svatoštěpánská koruna, která je vypočtena poduškou umístěnou na podnose, jenž je okrášlen vavřínovými snítkami. Na heraldicky pravé straně u koruny je položeno žezlo a korunovační jablko. Z heraldicky levé strany směřující hrotem k pravé straně je meč. V druhém plánu je vyobrazena řeka, nad kterou se vypíná město Budapešť, nad nímž vychází slunce, které zřejmě odkazuje

³⁷² Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1300, vyhledáno 10. 11. 2019.

³⁷³ IBIDEM.

³⁷⁴ IBIDEM.

na úsvit nad vládou císaře a Krále Karla I. Při horním okraji medaile je vyražen letopočet korunovace: 1916·DECEMBER·30.

Materiál: Ag³⁷⁵

Rozměr: 50 mm³⁷⁶

Autor: Heinrich Kautsch³⁷⁷

5.19. Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity

Avers: Medaile má oktogonální tvar, do něhož je vložen kruhový medailon. V něm je zobrazen do pasu král Karel IV. [34] z pravého profilu. Král je zahalen korunovačním pláštěm, na hlavě má vsazenou Svatoštěpánskou korunu. Na heraldicky pravé straně je vyražen rok Karlovy uherské korunovace: 1916

Revers: Královna uherská Zita je zobrazena z pravého profilu opět do pasu jako její choť. Oděna je do šatů s kimono rukávem a krajkovou manžetou. Z hlavy, na které má vsazenou korunku, jí splývá závoj. Na heraldicky levé straně je vyražen rok korunovace 1916.

Materiál: bronz³⁷⁸

Rozměr: 24x24 mm, délka hrany 10 mm³⁷⁹

Autor: signováno Vilmosz Szas,³⁸⁰ Szász³⁸¹

5.20. Oválná plaketa k uherské korunovaci

Uherský Král Karel IV. [35] sedí na osedlaném koni. Císař a král Karel má ramena zahalena korunovační pláštěm a na hlavě má posazenou Svatoštěpánskou korunu. V levé ruce třímá otěže a pravou rukou, kterou drží meč, směřuje k jedné ze čtyř světových stran.

³⁷⁵ <http://www.franzjosefmuseum.de/cisar-karel-1917.html>, vyhledáno 10. 11. 2019.

³⁷⁶ IBIDEM.

³⁷⁷ IBIDEM.

³⁷⁸ NOVÁK 1997, 175; Autor zde uvádí s odkazem na aukční katalogy dvě varianty, bronz a železo.

³⁷⁹ NOVÁK 1997, 175.

³⁸⁰ IBIDEM.

³⁸¹ AUKČNÍ KATALOG: MACHO&CHLAPOVIČ 4–5.5.2019. Dostupné na:

<https://machochlapovic.com/storage/import/catalogues/auction-18-elive-catalogue.pdf>, položka 2889, vyhledáno 24. 2. 2020.

Plaketa zachycuje prastarou součást uherského korunovačního obřadu, kdy uherský panovník vyjede koňmo na Korunovační vršek a mečem, který drží v ruce, máchne k příslušné světové straně na znamení, že bude Uherské království chránit před nebezpečím z kterékoliv strany.³⁸² Děj je zasazen do prostranství náměstí. V prvním plánu je skupina uherských důstojníků Honvédu s husarskými čapkami s chocholem, v plánu druhém je císař a král Karel na koni při aktu na korunovačním vršku, v plánu třetím je neurčitý zástup postav a v plánu čtvrtém je patrná část fasády městského paláce, v jehož průčelí jsou stylizované antické sloupy, které vynášejí balkon s kuželkovou balustrádou. Při dolním okraji oválné na výšku orientované plakety je vyražen opis: IV. KÁROLY.

Materiál: Zn³⁸³

Rozměr: 61,2x42,5 mm³⁸⁴

Hmotnost: 40, 37 g³⁸⁵

Autor: neuveden.

5.21. Pamětní medaile na uherskou korunovaci

Avers: V prvním plánu je poprsí císaře Karla I. [36] a uherského krále Karla IV., císař a král je oděn do uniformy polního maršála, ramena má zahalena korunovačním pláštěm se zdobným límcem. Hlavu má pokrytou Svatoštěpánskou korunou. V plánu druhém je pak jeho choť císařovna a královna Zita. Ta má u krku připjatý jednořadý perlový náhrdelník a hlavu má pokrytou královskou korunou. Podél okraje medaile opis: KÁROLY MAGY. AP. KYR. ZITA KYRÁLYNÉ. Nad císařovým pravým ramenem souběžně s opisem signováno: WEINBERGER.

Revers: Král Karel IV. z pravého profilu sedící na koni. Král je oděn do uniformy polního maršála, ramena má zahalena korunovačním pláštěm. Na nízkém soklu, na kterém stojí

³⁸² Tento prastarý obřad je možno shlédnout na němém filmu: Coronation, Karl I of Austria, Budapest, Hungary, Dec 30, 1916. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=UmFoUPEod-I>, vyhledáno 24. 2. 2020.

³⁸³ Aukční katalog: Macho & Chlapovič
Auction 14 20-21 Oct 2017. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?search=Karl&p=sale&sid=2200>, položka 1379, vyhledáno 20. 12. 2019.

³⁸⁴ IBIDEM.

³⁸⁵ IBIDEM.

králův kůň je vyveden letopočet: MCMXVI/XII·XXX· vztahující se ke králově korunovaci. Na heraldicky pravé straně v horní polovině medaile souběžně s okrajem je opis IV. KÁROLY. Na téže straně, ovšem v polovině dolní, je signováno: WEINBERGER.

Materiál: Zn³⁸⁶

Rozměr: 65 mm³⁸⁷

Autor: Anton R. Weinberger³⁸⁸

5.22. Pamětní medaile k 50 rokům střelecké školy 1868–1918

Avers: Poprsí císaře Karla I. [37] v uniformě polního maršála, s připjatým Řádem zlatého rouna u krku. Při okraji medaile je opis: KAISER KARL I. PROTECTOR DES OSTERR. SCHUTZENBUNDES.

Revers: Postava střelce klečící na pravém kolenu, s puškou připravenou ke střelbě, na střelcově pravém předloktí sedí orel s rozepjatými křídly. Na heraldicky pravé straně střelce je letopočet: 1868, na straně protější 1918. Pod postavou střelce je dvouřadý nápis: DEM TREFF SICHERER JUNG SCHUTZEN. Při horní polovině okraje medaile je opis: K.K.LANDSTURM –SCHÜTZEN – SCHULE, V dolní polovině pak opis: WIENER SCHÜTZENVEREIN.

Materiál: neuveden.³⁸⁹

Rozměr: neuveden.³⁹⁰

Autor: neuveden.³⁹¹

³⁸⁶ <https://www.sixbid.com/en/h-d-rauch/201/historische-medailen/92535/b-historische-medailen-b-br-b-osterreich-b-br>, položka 996, vyhledáno 20. 1. 2020.

³⁸⁷ IBIDEM.

³⁸⁸ IBIDEM.

³⁸⁹ <http://www.franzjosefmuseum.de/1868-1918-schutzschule-seltene-medaille.html>, vyhledáno 20. 2. 2020.

³⁹⁰ IBIDEM.

³⁹¹ IBIDEM.

5.23. Velká pamětní medaile k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského

Jedná se o medaili nabízenou ke koupi modlitební ligou císaře Karla [38]. Byla ražena k pamětnímu datu 3. X. 2004, které je pro nás významný tím, že se náš císař a král Karel I. byl povznesen ke cti oltáře a stal se tak našim druhým svatým panovníkem, na což bývá v nynější České republice zapomínáno, a spíše jsou oslavováni, nejen vysokými církevními hodnostáři, ti, co stáli za jeho svržením, takzvaní „Otcové zakladatelé“. Autorem je Italský sochař a medailér Luigi Teruggi.³⁹²

Avers: Poprsí císaře Karla I. v uniformě polního maršála, s vojenským pláštěm přehozeným přes ramena. Císař Karel I. má u krku připjatý Řád zlatého rouna a pruský řád Pour le Mérite (*Orden Pour le Mérite*).³⁹³ Na prsou má připjaty Vojenský záslužný kříž, (*Militaerverdienstkreuze*) 3. třídy udělovaný důstojníkům,³⁹⁴ Vojenskou záslužnou medaili (*Militärverdienstmedaille/ Signum Laudis*),³⁹⁵ Vojenský jubilejní kříž (*Militär-Jubiläumskreuz*) 1908.³⁹⁶ Na heraldicky pravé straně nad císařovým ramenem jsou uvedeny roky ohraničující Karlův život 1887/1922. Na heraldicky straně levé je signováno Teruggi. Od císařova pravého ramena k levému, podél okraje medaile je opis: BEATVS CAROLVS E DOMO AVSTRIAE IMPERATOR ET REX.

Revers: Latinský tlapatý kříž vypořložený trnovou korunou (emblém Modlitební ligy). V dolní polovině medaile při okraji je nápis FIAT VOLVTAS TVA.

Materiál: pozlacený bronz³⁹⁷

Rozměr: 70 mm³⁹⁸

Autor: Luigi Teruggi³⁹⁹

³⁹² <https://www.gebetsliga.com/home/shop/>, vyhledáno 20.2.2020.

³⁹³ LOBKOWICZ 1999, 127.

³⁹⁴ <http://www.mlorenz.at/>, vyhledáno 22.2. 2020.

³⁹⁵ IBIDEM.

³⁹⁶ IBIDEM.

³⁹⁷ <https://www.gebetsliga.com/home/shop/>, vyhledáno 20.2.2020.

³⁹⁸ IBIDEM.

³⁹⁹ IBIDEM.

5.24. Pamětní medaile na císaře Karla I.

Zatím poslední pamětní medaile spjatá s osobou císaře Karla I. [39]. Pamětní medaile byla vydána Česko rakouským mírovým hnutím Karla I. v říjnu roku 2018⁴⁰⁰ ke smutnému 100 výročí pádu Podunajské monarchie a s tím spojeným svržením císaře Karla I. Při srovnání s dobovými ražbami je zřejmé že, avers medaile, kde je zpodobněno poprsí arcivévody Karla v uniformě poručíka, je odlitkem Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913, jejímž autorem je Rudolph Ferdinand Marschall (1873-1969). Rovněž průměr obou medailí je totožný.

Avers: Poprsí císaře Karla I. z pravého profilu v uniformě poručíka. Na heraldicky pravé straně v linii s okrajem je vyraženo: Karel I. na straně protější letopočty 1887 · 1922.

Revers: V horní polovině malý znak Rakouského císařství.

V polovině dolní trojřádkový nápis: PŘIJMI NAŠI OMLUVU/A LÁSKU NÁŠ POSLEDNÍ/ČESKÝ KRÁLI.

Materiál: kov,⁴⁰¹ (nijak blíže specifikován)

Rozměr: uveden (chybný) rozměr 50 cm⁴⁰², /zřejmě se jedná o 50 mm/

Autor: neuveden.

6. Vybrané ražby spjaté s císařem Františkem Josefem I.

V této části své práce jsem shromáždil, formálně popsal a katalogově zpracoval vybrané ražby spjaté s císařem Františkem Josefem I., které budu následně komparovat s vybranými ražbami spjatými s císařem Karlem.

⁴⁰⁰ <https://karel1.estranky.cz/clanky/medaile-karla-i..html>, vyhledáno 6.10.2019.

⁴⁰¹ <https://karel1.estranky.cz/clanky/medaile-karla-i..html>, vyhledáno 6.10.2019.

⁴⁰² IBIDEM.

6.1. Medaile k nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn

Avers: Poprsí císaře Františka Josefa I. [40] v uniformě s připjatým Řádem zlatého rouna a řádrovými hvězdami, první z hora je hvězda Vojenského řádu Marie Teresie (*Militär-Maria-Theresien-Orden*), na prsou má císař připjaty ještě tři řádrové hvězdy, které pro přílišnou stylizaci neurčuji. Při okraji medaile je opis: FRANZ JOSEPH I. KAISER V. OESTERREICH &c. &c. &c.

Revers: Ve středu medaile stojí oltář, na kterém jsou umístěny korunovační insignie: Rakouská císařská koruna, na heraldicky pravé straně pak korunovační jablko. Žezlo směřuje k heraldicky levé straně, u žezla je položena vavřínová větévka. Toto vše je položeno na korunovačním plášti s ornamentem a hermelínem, spočívajícím na oltáři. Na druhém stupni soklu oltáře spočívá svitek listiny opatřený přivěšenou pečetí. Na heraldicky levé straně prvního stupně soklu oltáře je opřena tabule s trojřádkovým nápisem: CON/STITU/ZION. Při horním okraji medaile je opis: DES HIMMLES SEEGEN SEI MIT IHM. Nad Císařskou korunou je zářící boží oko. Pod prvním stupněm soklu oltáře je datum císařova nástupu na trůn: D.2 ten DEZEMBER/1848. Signováno R.

Materiál: cín⁴⁰³

Rozměr: 41 mm⁴⁰⁴

Autor: Rabausch⁴⁰⁵

6.2. Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu

Avers: Poprsí císaře Františka Josefa I. [41] z levého profilu. Císař je oděn do uniformy polního maršála, přes pravé rameno k levému boku má velkostuhu Vojenského řádu Marie Teresie. U krku má císař připjat Řád zlatého rouna a na levé straně hrudi má připjaty dvě řádrové hvězdy, které pro přílišnou stylizaci neurčuji. Skráně má císař kryty vavřínovým věncem po způsobu římských caesarů. Při okraji medaile opis:

⁴⁰³ Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1265, vyhledáno 20. 11. 2019.

⁴⁰⁴ IBIDEM.

⁴⁰⁵ IBIDEM.

FRANCISCVS. IOSEPHVS.I.D.G. AVSTIAE. IMPERATOR. Pod císařovým portrétem signováno: Demeter Canzoni.

Revers: V prvním plánu je zobrazen bájný pták Fénix povstávající z plamenů, v druhém plánu je florální vegetace, v plánu třetím pak kopcovitá krajina a v plánu čtvrtém na heraldicky pravé straně je vycházející slunce se zářícími paprsky.

V širším lineárním okrouhlém rámci je opis: v horní polovině POST FATA RESURGO a v dolní polovině: IMPERIUM MDCCCXLVIII. (zde by měla správně být použita číslice IX.) RESTITUTUM.

Materiál: neuveden

Rozměr: 55 mm⁴⁰⁶

Hmotnost: 68, 14 g⁴⁰⁷

Autor: Demeter Canzoni⁴⁰⁸

6.3. František Josef I. a Alžběta Bavorská

Avers: Dvojportrét novomanželů, [42] hlava císaře Františka Josefa I. z pravého profilu je v prvním plánu (císař zde ještě nemá svůj typicky vous nýbrž malý knírek), v druhém plánu hlava jeho choti Alžběty princezny Bavorské je zachycena opět z pravého profilu. Podél okraje mince je opis: F. JOSEPH. I. KAIS. V. ÖSTR. ELISABETH PRIZ. V. BAYERN. Při dolním okraji medaile signováno: SEEBALD a DRENTWETT.

Revers: Alianční znak, na heraldicky pravé straně znak vztahující se k osobě císaře, avšak nepodařilo se mi jej určit. Na heraldicky levé straně střední znak Bavorského království. Erby jsou k sobě přikloněny, jsou kryté Rakouskou císařskou korunou. Obepínají je kvetoucí výhonky růžového keře. Při horním okraji je opis: DURCH LIEBE VEREINT. Pod nápisem je zářící hvězda.

Materiál: cín⁴⁰⁹

⁴⁰⁶ https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailen/5517894/oesterreich-habsburg-franz?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSessions=&sidebarIsSticky=false, položka 1901, vyhledáno 10. 3. 2020.

⁴⁰⁷ IBIDEM.

⁴⁰⁸ IBIDEM.

⁴⁰⁹ Nabídkový katalog České numismatické společnosti – pobočka Praha, na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1294, vyhledáno 10. 3. 2020.

Rozměr: 40 mm⁴¹⁰

Hmotnost: 25,297 g⁴¹¹

Autor: Sebald a Drentwett⁴¹²

6.4. Ferdinand I. (V.). Velký žeton ke korunovaci na uherského krále 28. 9. 1830 v Pozsony.

Avers: Hlavy císařů Františka I. (II.) a jeho syna Ferdinanda I. (V.) [43]. V prvním plánu je hlava císaře Františka I. (II.) z pravého profilu s vavřínovým věncem přepásaným stuhou, v druhém plánu je hlava jeho syna a nástupce císaře Ferdinanda I. (V.). Podél okraje žetonu je opis: FRANC.I.ET PER EVM FERD.V.

Revers: V horní polovině žetonu je umístěna královská koruna zářící majestátem. V dolní polovině je třířádkový nápis: CORON·POSON·/ DIE XXVIII·SEPT/ MDCCCXXX·

Materiál: Ag⁴¹³

Rozměr: 24 mm⁴¹⁴

Hmotnost: 5,54 g⁴¹⁵

Autor: nesignováno⁴¹⁶

6.5. Uherská pamětní mince na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně

Avers: Hlava císaře Františka Josefa I. [44] z pravého profilu, s vavřínovým věncem na skráních přepásaným stuhou. Okolo císařovy hlavy je opis: I. FERENCZ JOSEF I· K· AVSZTRIAI CSASZAR· Mince má výraznější okraj. Pod císařovou hlavou signováno: A.

⁴¹⁰ IBIDEM.

⁴¹¹ IBIDEM.

⁴¹² IBIDEM.

⁴¹³ Aukční katalog České numismatické společnosti, 144. členská aukce – Rakousko, Tyrolsko, vládní medaile a početní žetony. Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2502, položka 468, vyhledáno 20. 11. 2019.

⁴¹⁴ IBIDEM.

⁴¹⁵ IBIDEM.

⁴¹⁶ IBIDEM.

Revers: V horní polovině mince je Svatoštěpánská koruna. Nad ní opis kopírující tvar mince: BIZALMAM AZ ÖZI ERÉNYBE. Pod korunou je čtyř řádkový nápis: MAGYAR KYRÁLYÁ /KORONÁZTATOTT /BVDÁN / MDCCCLXVII.

Materiál: Ag⁴¹⁷

Rozměr: 20 mm⁴¹⁸

Hmotnost: 3,275 g⁴¹⁹

Autor: signováno A (Vídeňská mincovna)

6.6. Jubilejní medaile k 40. letům vlády

Avers: Poprsí císaře Františka Josefa I, [45] z pravého profilu. Císař je oděn do roucha velmistra Řádu zlatého rouna. Přes ramena má zavěšen řetěz Řádu zlatého rouna. Na prsou má císař připnut Velkokříž Vojenského řádu Marie Teresie (*Militär-Maria-Theresien-Orden*), a pod ním hvězdu Řádu Železné koruny (*Österreichisch-Kaiserlicher Orden der Eisernen Krone*). Skráně má císař kryty vavřínovým věncem, jenž je sepnut na temeni hlavy stužkou.

Pod císařovým pravým ramenem signováno: F.LEISEK.

Revers: V horní pětině rokokové kartuše je Rakouská císařská koruna zářící majestátem pod ní osmiřadý nápis: FRANCISCI· IOSEPHI·I·/IMPERATORIS· ET·REGIS /VOTA·BIS·VICENNALIA·/FELICITER·SOLVTA/SOCIETAS·NVMISMATICA/VI NDOBONEMISIS/CELEBRAVIT·DIE·II·DEC·/MDCCCLXXXVIII.

Materiál: neuveden.

Rozměr: 43 mm⁴²⁰

Hmotnost: 34, 71 g⁴²¹

Autor: F.Leisek⁴²²

⁴¹⁷ Nabídkový katalog na aukci České numismatické společnosti dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1272, vyhledáno 10. 2. 2020.

⁴¹⁸ IBIDEM.

⁴¹⁹ IBIDEM.

⁴²⁰ https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailles/5517903/oesterreich-habsburg-franz?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSessions=&sidebarIsSticky=false, položka 1910, vyhledáno 10. 3. 2020.

⁴²¹ IBIDEM.

⁴²² IBIDEM.

6.7. Jubilejní medaile k 50letům vlády

Avers: V kruhovém medailonu poprsí císaře Františka Josefa I. [46] z pravého profilu. Císař je oděn do uniformy polního maršála. U krku má císař připjat Řád zlatého rouna a na prsou připjatou medaili. Ramena má císař zahalena vojenským pláštěm. Podél okraje medaile opis: KAISER FRANZ JOSEPH DER ERSTE, pod císařovým poprsím letopočty 1848-1898.

Revers: Dubový věnec v dolní části se žaludy. V dolní třetině medaile routový štít obklopený trofejemi a korouhvemi. Pod ním signováno: Christlbauer. V dubovém věnci opis první řádek kopíruje vnitřní tvar věnce: KAISER JUBILAEUMS /SCHIESSEN /INNSBRUCK/IM MAI 1898.

Materiál: neuveden

Rozměr: 45,00 mm⁴²³

Autor: Christlbauer⁴²⁴

6.8. Pamětní medaile k založení České akademie císaře Františka Josefa I. pro vědu slovesnost a umění

Avers: Hlava císaře Františka Josefa I. [47] z pravého profilu, císař má hlavu pokrytou vavřínovým věncem, na temeni hlavy přepásanou stužkou, která císaři spadá na prvé rameno. Zde je patrný odkaz na antické imperátory. Podél okraje medaile dvouřadý opis: ČESKÁ·AKADEMIE· CÍSAŘE· FRANTIŠKA· JOSEFA· PRO· VĚDY· SLOVESNOST· A· UMĚNÍ/ ZALOŽENA ·NEJVYŠŠÍM ·ROZHODNUTÍM· ZE ·DNE·XXIII·LEDNA·MDCCCXC·

Pod císařovým zpodobněním signováno V. Šantrůček.

⁴²³ https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailen/5517911/schuetzenmedailen-innsbruck-br-d?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSession=&sidebarIsSticky=false, položka 1918, vyhledáno 10. 3. 2020.

⁴²⁴ IBIDEM.

Revers: V prvním plánu je zobrazena sedící postava Bohemie oděná do bohatě řaseného roucha. Nohy má pokrčené, pravá paže, v které drží vavřínový věnec, spočívá na pravém kolenu, levou má pokrčenou opřenou o tvář. Hlava Bohemie je zobrazena en face, pokryta je Svatováclavskou korunou. V druhém plánu, částečně zakryt sedící postavou, je ležící lev s překříženými předními tlapami. V třetím plánu je zobrazen oblouk Karlova mostu. V plánu čtvrtém je zobrazena část Královského hradu, které dominuje jižní věž nedostavěného Pražského dómu. Postava Bohemiae sedí na soklu, který zabírá spodní třetinu medaile. Při heraldicky pravém okraji jsou vyvedena jména autorů M·PIRNER/NAVRHL a V.ŠANTŮČEK/PROVEDL. Pod nohama Bohemiae je vyobrazen věnec, kterým prochází palmová ratolest, za věncem je ratolest vavřínová, nad věncem nápis VĚDA pod snítkami UMĚNÍ.

Materiál: bronz⁴²⁵

Rozměr: 66 mm⁴²⁶

Autor: Av: V. Šantrůček, Rv: navrhl M. Pirner, provedl: V. Šantrůček⁴²⁷.

7. Vybrané ražby spjaté s císařem Vilémem II.

V této části své práce jsem shromáždil vybrané ražby spjaté s osobou posledního německého císaře Viléma II. Po formální analýze jsem je katalogově zpracoval a následně je budu komparovat s vybranými ražbami spjatými s Karlem I.

7.1. Pamětní medaile k nástupu vlády

Avers: Poprsí císaře Viléma II. [48] v gala uniformě s připjatým Řádem Černé orlice u krku (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*), podél okraje medaile je opis: WILHELM II DEUTSCHER KAISER KÖNIG V(on).PR (eussen). Nápis je lineárně podtržen se zatočenými konci. U císařova ramena signováno.

Revers: Vprostřed medaile dvouřadý nápis: REGIERUNGS-/ANTRITT, pod ním konvexně s okrajem mince je letopočet Vilémova nástupu na trůn 15. JUNI 1888. V horní

⁴²⁵ Aukční katalog České numismatické společnosti: 144. členská aukce – Medaile – numismatické a medaile dle autorů a míst. Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2520, položka 1434, vyhledáno: 20.2. 2020.

⁴²⁶ IBIDEM.

⁴²⁷ Viz: opis medaile revers.

polovině medaile je Koruna Německého císařství, ta je podložena polštářkem. Na něm je rovněž položeno císařské žezlo a Řád Černé orlice. Zpoza koruny vyčnívají dvě vavřínové větvičky. Medaile má širší okraj s vnitřním perlovcovým páskem.

Materiál: mosaz⁴²⁸

Rozměr: 27 mm⁴²⁹

Autor: nečitelná signatura.

7.2. Bronzová pamětní medaile k nástupu vlády

Avers: Poprsí císaře Viléma II. [49] hlavu má zobrazenou z levého profilu. Císař je oděn do uniformy s epoletami na ramenou, přes pravé rameno má přehozený kožešinový plášť. U krku má připjatý Řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Na krku má zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem (*Königlicher Hausorden von Hohenzollern*).⁴³⁰ Na pravé straně hrudi má připjatou hvězdu Řádu Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Z pravého ramena mu k levému boku splývá řádová velkostuha. Podél okraje medaile je perlovcový pásek. Nad císařovým pravým ramenem je trojřádkový nápis s datem jeho narození: GEB/27 JAN./1859. Nad jeho levým ramenem je rovněž trojřádkový nápis značící datum jeho nástupu na trůn: REG·ANT/15 JUNE/1888. Od císařova pravého ramena k levému podél okraje je opis: WILLH·II·DEUTSCHER·KAISER·KÖNIG·VON·PREUSSEN. Na císařově levé paži signováno: SCHWABE L.CH. u W. LAUER.

Revers: V třikrát stuhou přepásaném dubovém věnci je štít. Ve zlatém štítu černá orlice s náprsním štítkem, v něm na stříbrném poli korunovaná černá orlice, ta má přes hrud' zlaté perizonium ukončené trojlísty, náprsní štítek čtvcený, 1.a 4. pole stříbrné 2. a 3. černé. V pravém pařátu třímá žezlo, v levém pak říšské jablko. Náprsní štítek je obtočen kolanou řádu Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Štít kryje Koruna Německého císařství. Okolo malého znaku Německého císařství jsou do kruhu uspořádány malé znaky: Pruského království, totožný znak jako malý znak Saského království (nelze blíže určit), Velkovévodství Bádenského, Knížectví Hessenského, Saského království, vévodství Sasko–Altenburského, Anhaltského vévodství, knížectví

⁴²⁸ <https://www.ma-shops.com/sesambestcoins/item.php?id=31045>, vyhledáno 10. 1. 2020.

⁴²⁹ IBIDEM.

⁴³⁰ LOBKOWICZ 1999, 126.

Waldeck, knížectví Schamburg – Lippe, znak svobodného města Brémy, znak svobodného města Hamburg, znak svobodného města Lübeck, knížectví Reuss, knížectví Schwarzburg, knížectví Lippe, Brunšvického vévodství, vévodství Oldenburského, vévodství Meklenbursko-Střelického, království Württenberského a království Bavorského.

Materiál: bronz⁴³¹

Rozměr: 70 mm⁴³²

Hmotnost: 131, 50 g⁴³³

Autor: W. Lauer, L. Chr. Lauer⁴³⁴

7.3. Stříbrná pamětní medaile na stříbrnou svatbu

Avers: Dvojportrét císařských manželů císaře Viléma II. a jeho choti Augusty Viktorie [50]. V prvním plánu je poprsí císaře Viléma z levého profilu, císař je oděn do gala uniformy, u krku má připjatý Řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*), přes ramena má zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem (*Königlicher Hausorden von Hohenzollern*). N prsou má rovněž další připjaté dekorace, které však pro přílišné zjednodušení nelze identifikovat. V druhém plánu je zobrazena, rovněž z levého profilu, císařova choť Augusta Viktorie, ta má u krku připjatý pětiřadý perlový náhrdelník, vlasy má ozdobené diadémem. Při okraji medaile jsou uvedena jména manželů, na heraldicky pravé straně: AUGUSTE VICTORIA, na straně protější WILHELM II.

Revers: Na středním štítku je kaligraficky ztvárněna iniciála císaře W, do níž jsou vetknuty iniciály jeho choti A V., na heraldicky pravé straně stojí nahý andílek společně s andílkem, který sedí na hraně štítu a drží Korunu Německého císařství. Pod štítkem je zavěšena girlanda z růžových větví s rozvitými květy. Podél okraje medaile je opis: ERINNERUNG AN DIE SILBERNE HOCHZEIT. U spodního okraje je uvedeno datum sňatku: 1881 27. FEB. 1906. U spodního okraje signováno: M&W.

⁴³¹ Aukční katalog: Gorny & Mosch

Auction 242 13-14 October 2016. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1656&lot=4900>, položka 4900, vyhledáno 10. 1. 2020.

⁴³² IBIDEM.

⁴³³ IBIDEM.

⁴³⁴ IBIDEM.

Materiál: Ag⁴³⁵

Rozměr: 33,5 mm⁴³⁶

Hmotnost: 15, 8 g⁴³⁷

Autor: MAYER & WILHELM⁴³⁸

7.4. Pamětní medaile na stříbrnou svatbu

Avers: Dvojportrét císařských manželů z pravého profilu [51]. V prvním plánu je poprsí císaře Viléma II. U krku má připjatý Řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*), přes ramena má zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem (*Königlicher Hausorden von Hohenzollern*). Jeho choť má na krku připjatý náhrdelník se závěskem. Při okraji je opis: WILHELM II DEUTSCHER KAISER KÖNIG V. PR. AUGUSTE VICTORIA KAISERIN.

Revers: Alianční znak manželů. Na heraldicky pravé straně Ve zlatém štítu černá orlice s náprsním štítkem, v něm na stříbrném poli korunovaná černá orlice, ta má přes hrud' perizonium ukončené trojlisty, náprsní štítek čtvrcený 1.a 4. pole stříbrné 2. a 3. černé. V pravém pařátu třímá žezlo, v levém pak říšské jablko. Náprsní štítek je otočen kolanou řádu Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Na heraldicky levé straně je malý znak vévodů Schleswig-Holstein-Augustenburg, z jejichž rodiny císařova choť pocházela. Mezi štíty je zavěšen Řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Štíty kryje Koruna Německého císařství. Pod znaky je nápisová stuha s datem sňatku a 25. letého výročí: 1881 27. FEBRUAR 1906. Při okraji medaile je opis: ERINNERUNG AN DIE SILBERNE HOCHZEIT

Materiál: neuveden

Rozměr: 33 mm⁴³⁹

Hmotnost: 14, 96 g⁴⁴⁰

Autor: neuveden

⁴³⁵ <https://www.ma-shops.com/sesambestcoins/item.php?id=32899>, vyhledáno 10. 1. 2020.

⁴³⁶ IBIDEM.

⁴³⁷ IBIDEM.

⁴³⁸ IBIDEM.

⁴³⁹ <https://www.dorotheum.com/cz/l/1352524/>, položka 440, vyhledáno 10. 10. 2020.

⁴⁴⁰ IBIDEM.

7.5. Velká pamětní stříbrná medaile na stříbrnou svatbu

Avers: Dvojportrét císařských manželů [52]. V prvním plánu je z pravého profilu poprsí císaře Viléma II. v gala uniformě, u krku má připjatý Řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Přes ramena má zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem (*Königlicher Hausorden von Hohenzollern*). Ramena má částečně zahalena pláštěm. V druhém plánu je poprsí císařovi choti Augusty Victorie, ta má krk ozdobený perlovým náhrdelníkem se závěskem. Medaile je orámována perlovcovým páskem, podél jehož vnitřního okraje je opis: WILHELM II.D.K.KÖNIG V.PREUSSEN AUGUSTE VICTORIA D.K.K.V.PR. Při spodním okraji signováno.

Revers: podél okraje perlovcový pásek. Při horním okraji nápis kopírující tvar medaile: ZUM EHEJUBILÄUM, při dolním okraji nápis opět kopírující tvar medaile: RÖMER C. 12. V. 12. Mezi nimi pětiřádkový nápis: SEID FRÖLICH/IN HOFFNUNG/GEDULDIG IN TRÜBSAL/HALTET AN/AM GEBET.

Materiál: Ag⁴⁴¹

Rozměr: 45 mm⁴⁴²

Hmotnost: 50 g⁴⁴³

Autor: nečitelná signatura.

7.6. Postříbřená pamětní bronzová medaile na stříbrnou svatbu

Avers: Ve středním medailonu dvojportrét císařských manželů [53] z levého profilu. V prvním plánu je poprsí císaře Viléma II. Ten je oděn do gala uniformy, u krku má připjatý řád Černé orlice (*Hohe Orden vom Schwarzen Adler*). Přes ramena má zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem (*Königlicher Hausorden von Hohenzollern*). V druhém plánu je zobrazena jeho choť Augusta Victorie s připjatý trojřadým perlovým náhrdelníkem. Okolo císařských manželů jsou medailonky s bustami jejich dětí, ty jsou zasazeny do koruny dubu, jehož kmen vyrůstá nad spodním okrajem medaile. Na heraldicky pravé straně jsou medailony s poprsími tří princů, ti jsou

⁴⁴¹ <https://www.ma-shops.com/kohlross/item.php?id=6701> , vyhledáno 20. 1. 2020.

⁴⁴² IBIDEM.

⁴⁴³ IBIDEM.

zobrazení z pravého profilu, v prvním medailonku od spodu je vyobrazen Eitel Friedrich, v druhém August Wilhelm zvaný Auwi a ve třetím Joachim. Na heraldicky straně levé jsou opět medailonky s poprsími tří princů tentokrát z profilu pravého, v prvním medailonku od spodu je Friedrich Wilhelm, v druhém Adalbert a ve třetím medailonku Oscar. Nad medailonkem s dvojportrétem císařských rodičů je opět v medailonku, tentokrát en face, vyobrazeno poprsí jejich jediné dcery Victorie Luisy. Poprsí s dětmi císařského páru je možné identifikovat díky tomu, že v linii s okrajem medaile jsou u příslušného medailonu vyvedena jejich jména. Pod medailonem s císařskými manželi je kartuše s dvouřadým nápisem Zur/SILBERHOCHZEIT, kartuše je kryta Německou císařskou korunou.

Revers: Trůnící postava Germanie, ta je oděna do drátěné košile, šaty jí splývají až k zemi, ramena má zahalena pláštěm, který má na prsou sepnutý. O levé koleno má opřený obnažený jeden a půl ruční meč. Postava Germanie má rozpuštěné vlnité vlasy, který jí spadají přes ramena. Hlavu má pokrytou Korunou Německého císařství. Rukama (v každé z nich drží po jedné větvičce) spočívá na dvou štítech. Na heraldicky pravé straně na štítě, v němž je malý znak Pruského království: Ve stříbrném štítě korunovaná černá orlice ve zlaté zbroji, na hrudi má zlatě vyvedené iniciály F R (Friedericus rex), v heraldicky pravém pařátu třímá žezlo, v pařátu protějším pak říšské jablko. Levou rukou spočívá na štítu, v němž je malý znak vévodů Schleswig-Holstein-Augustenburg. Trůn, na němž sedí postava Germanie, je architektonicky ztvárněný a zakončený vázami z nichž vyrůstá nespecifikovatelná rostlina. K trůnu je přivěšena vavřínová girlanda, nad níž je umístěna nápisová páska s daty vztahujícím se ke stříbrné svatbě: 1881 ·27·FEBR·1906. Při dolním okraji signováno.

Materiál: postříbřený bronz⁴⁴⁴

Rozměr: 59, 8 mm⁴⁴⁵

Autor: H. Weckwerth⁴⁴⁶

⁴⁴⁴ Aukční katalog: Auktionen Münzhandlung Sonntag
Auction 18 25-26 November 2013. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=566&lot=905>, položka 905, vyhledáno 10. 2. 2020.

⁴⁴⁵ IBIDEM.

⁴⁴⁶ IBIDEM.

7.7. Stříbrná jubilejní medaile k 25 letům vlády 1888–1913

Avers: Poprsí císaře Viléma II. z levého profilu [54], císař má ramena zahalena pláštěm, který má na prsou sepnutý sponou. Hlavu má pokrytou Korunou Německého císařství. Podél okraje medaile je opis: WILHELM ·II·DEUTS CHER·KAISER. Za císařovými zády signováno H.Z, na císařově rameni signováno M&W St (Mayer & Wilhelm Stuttgart).

Revers: Ve vavřínovém věnci je stylizovaná loďka s napjatou plachtou, na níž je vyveden malý znak Německého císařství, loďku kormidluje postava anděla oděného pouze bederní rouškou. Při spodním vnitřním okraji je patrný úzký proužek moře. Za stěžněm, na němž je napjata plachta, jsou vyvedeny letopočty 1888 a 1913 ohraničující jubileum, které je zpřítomněno touto medailí. Podél okraje medaile opis: ZUM 25 JÄHRIGEN REGIERUNSJUBILÄUM.

Materiál: Ag⁴⁴⁷

Rozměr: 60 mm⁴⁴⁸

Hmotnost: 105, 38 g⁴⁴⁹

Autor: Mayer & Wilhelm, Stuttgart⁴⁵⁰

8. Vybrané ražby spjaté s králem Jiřím V.

V této části jsem shromáždil vybrané ražby spjaté s králem Jiřím V. formálně jsem tyto ražby popsal a následně katalogově zpracoval pro následnou komparaci.

8.1. Korunovační medaile olověná

Avers: Poprsí královského páru, krále Jiřího V. a jeho choti královny Marie [55] z levého profilu. V prvním plánu je král Jiří v gala uniformě, u krku má připjatý Řád lázně (*The*

⁴⁴⁷ Aukční katalog: Gorny&Mosch Auction 242, 13.10.2016. Dostupné na: <https://auktionen.gmcoinart.de/Auktion/KatalogArchiv?intAuktionsId=359&los=1195874>, položka: 4898, vyhledáno 10. 2. 2020.

⁴⁴⁸ IBIDEM.

⁴⁴⁹ IBIDEM.

⁴⁵⁰ IBIDEM.

most honourable Order of the Bath) a Královský Viktoriin řetěz (*Royal Victorian Chain*). Na prsou má připjaty čtyři řádové hvězdy, nad nimi má připjato šest řádových dekorací, kdy druhá z heraldicky pravé strany je Řád Indického císařství (*The Most Eminent Order of the Indian Empire*). Král Jiří má hlavu pokrytou Korunou svatého Eduarda. V druhém plánu je zobrazena jeho choť královna Marie. Ta má krk zdobený náhrdelníkem, na hlavě má rovněž královskou korunku. Při okraji medaile je opis: na heraldicky pravé straně H.M.GEORGE V, R&I na straně protější: H.M.MARY, QUEEN.

Revers: Znak Spojeného království Velké Británie. Čtvrcený štít, v I. a IV. poli jsou tři zlatí kráčejíci leopardi v červeném poli (znak Anglie), ve II. poli je červený lev ve zlatém poli ohraničeném červeným rámcem (znak Skotského království), ve III. poli je zlatá harfa v modrém poli (znak severního Irska). Na štítu je Koruna svatého Eduarda. Štít je ovinut modrým podvazkem, na kterém je zlatě vyvedeno heslo Podvazkového řádu: *HONI SOIT QUI MAL Y PENSE* (*Hanba tomu, kdo ve zlém to myslí*). Na zlaté turnajové přílbě, en face k pozorovateli, kryté zlato hermelínovými pokrývadly, je Koruna svatého Eduarda. V klenotu zlatý kráčejíci korunovaný leopard, koruna totožná jako na helmu. Štít je nesen z heraldicky pravé strany zlatým korunovaným lvem s hlavou en face k pozorovateli. Na straně protější pak stříbrný jednorožec se zlatou korunou na krku. Pod štítonoši na stuze je vyvedeno heslo: *DIEU ET MON DROIT* (Bůh a mé právo). Při okraji medaile opis: TO COMMEMORATE THE CORONATION OF HIS MAJESTY KING GEORGE V, JUNE 22ND 1911.

Materiál: pozlacené olovo⁴⁵¹

Rozměr: 45 mm⁴⁵²

Hmotnost: 25, 88 g⁴⁵³

Autor: nesignováno.

8.2. Korunovační bronzová medaile

Avers: Poprsí královských manželů z levého profilu [56]. V prvním plánu je zobrazen Král Jiří V. Je oděný do gala uniformy se stojacím límcem, ramena má zahalena pláštěm,

⁴⁵¹ https://www.cgbfr.com/grande-bretagne-georges-v-medaille-couronnement-de-george-v-ttb.fmc_523249.a.html, vyhledáno 20. 1. 2020.

⁴⁵² IBIDEM.

⁴⁵³ IBIDEM.

u krku má připjatý řádový kříž a přes ramena Královský Viktoriin řetěz (*Royal Victorian Chain*). Hlavu má pokrytou korunou svatého Eduarda. V druhém plánu je zobrazena jeho choť královna Marie, ramena má pokryta kožešinou. Krk má ozdobený sedmiřadým perlovým náhrdelníkem, na kterém je zavěšený zdobný závěsek. Hlavu má pokrytou královskou korunkou. Medaile má vroubkovaný okraj s vnitřním lineárním lemem. Podél okraje mince na heraldicky pravé straně je opis: H.M. GEORGE V, na straně protější pak H.M. QUEEN MARY. Nad královým ramenem letopočet 1911, vztahující se k této významné události. Na králově rameni signováno.

Revers: Alegoricky bohatě pojatá kompozice, vztahující se k panovnické rodině. Výjev je rozdělen do pomyslných třech plánů.

První plán: Na skalnatém útesu, který vystupuje z moře, je ve středu zobrazen v kartuši znak Spojeného království Velké Británie: čtvrcený štít v I. a IV. poli jsou tři zlatí kráčejíci leopardi v červeném poli (znak Anglie), ve II. poli je červený lev ve zlatém poli v červeném rámci (znak Skotského království), ve III. poli je zlatá harfa v modrém poli (znak Severního Irska). Na štítu je Koruna svatého Eduarda. Štít je ovínut modrým podvazkem, na kterém je zlatě vyvedeno heslo Podvazkového řádu: *HONI SOIT QUI MAL Y PENSE* (Hanba tomu, kdo ve zlém to myslí). Štít kryje Koruna svatého Eduarda. v klenotu zlatý kráčejíci leopard. Štít je nesen z heraldicky pravé strany zlatým korunovaným lvem, s hlavou en face k pozorovateli. Na straně protější pak stříbrný jednorožec se zlatou korunou na krku. Pod štítonoši na stuze je vyvedeno heslo: *DIEU ET MON DROIT* (Bůh a mé právo). Štítonoši stojí na zeleném půdě (což z medaile není patrné). Kartuše je kryta Korunou svatého Eduarda. Na ní spočívá pravou rukou ženská postava sedící na heraldicky levé straně kartuše se znakem. Jedná se o personifikaci Britannie. Ženská postava má odhalená ramena, je oděna v šat s bohatě řasenou draperií. V levé ruce třímá trojzubec, jehož hroty směřují k nebi. Na hlavě má posazenou řeckou helmici s chocholem po způsobu bohyně Athény. Na heraldicky pravé straně je opřený štít, na kterém je vyvedena vlajka Spojeného království, na straně protější je opřený prapor. Pod štítem je vavřínová větévka. Pod výjevem při okraji je zalamovaná stuha s nápisem vztahujícím se ke korunovaci: June 22 1911. Nad stuhou na heraldicky pravé straně jsou zobrazeny čtyři nerozvité květy bodláku. Ty odkazují na Skotské království, uprostřed je třináct trojlístků, ty odkazují na Irsko, a na heraldicky levé straně jsou dva růžové květy, ty dokazují k Anglii. V druhém plánu je zobrazeno moře, v plánu třetím nad horizontem z části zakryté kartuší se znakem vychází slunce, nad vládou nového panovníka. Na heraldicky pravé straně horizontu je opis: CORONATION. lineárně podtržený.

Materiál: bronz⁴⁵⁴

Rozměr: 52 mm⁴⁵⁵

Hmotnost: 63 g⁴⁵⁶

Autor: neuveden

8.3. Velká bronzová korunovační medaile

Avers: Dvojportrét poprsí královských manželů z levého profilu [57]. V prvním plánu je zobrazen král Jiří V. v gala uniformě s rameny zahalenými pláštěm, u krku má připjatý Řád Lázně (*The most honourable Order of the Bath*), pod ním Řád Hvězdy Indie (*The most exalted Order of the Star of India*). Hlavu má pokrytou Korunou svatého Eduarda. V druhém plánu je zobrazena královna Mary s dvouřadým perlovým náhrdelníkem, na kterém je zavěšen medailonek, hlavu má rovněž pokrytou královskou korunou. Při okraji medaile je opis: GEORGE· V MARY·. Nad královým levým ramenem signováno F. BOWCHER·F/1911.

Revers: Ústředním motivem je trůnící panovnický pár. Ve středu medaile je zobrazen Jiří V. v gala uniformě s rameny zahalenými pláštěm. Na prsou má připjatou řádovou hvězdu a na ramenu řádový řetěz. V pravé ruce drží žezlo, v ruce levé pak jablko. Hlavu má pokrytou královskou korunou. Nad královou sedící postavou na heraldicky pravé straně stojí ženská postava Britannie, ta v pravé ruce nad královou postavou drží vavřínový věnec, v ruce levé drží trojzubec. Po králově levici sedí jeho choť královna Mary, ta je oděna do dlouhých šatů, ramena má zahalena pláštěm. U králových nohou na heraldicky pravé straně leží lev s překříženými předními tlapami. V pozadí za královským párem se nachází stavba gotické katedrály s naznačeným opěrným systémem a dvoj věžovým průčelím. Za postavou sedící královny Mary pak trojosé, dle portiku gotické, průčelí kostela. Na heraldicky pravé straně vychází na horizontu slunce symbolicky nad budoucí vládou krále Jiřího V. Výjev je po stranách rámován kubickými pilíři s kulovitými hlavicemi, do pilířů jsou vetknuté kruhové závěsy, na kterých jsou zavěšeny florální girlandy, ty jsou drženy dvojicí nahých putů. Při horním okraji medaile je opis GOD·SAVE·THE·KING. Při dolním okraji je trojřadý nápis: HOMAGE OF

⁴⁵⁴ https://www.cultmancollectables.com/shop-online/military-medals?product_id=1591, vyhledáno 10. 2. 2020.

⁴⁵⁵ IBIDEM.

⁴⁵⁶ IBIDEM.

THE/BRITISH·EMPIRE/1911. Při okraji u královniny levé paže signováno: SPINK/LOND.

Materiál: bronz⁴⁵⁷

Rozměr: 63 mm⁴⁵⁸

Autor: Av. Frank Bowcher, Rv. Spink⁴⁵⁹

8.4. Pamětní medaile na indickou korunovaci

Medaile je zavěšena na modré stuze se dvěma červenými kolmo orientovanými pruhy.

Avers: Dvojportrét Indického císaře a císařovny Jiřího V. a jeho choť Marie [58].

V prvním plánu je zobrazeno poprsí indického císaře z levého profilu, u krku má připjatý Řád Lázně (*The most honourable Order of the Bath*). Ramena má zahalena pláštěm. Hlavu má pokrytou Korunou svatého Eduarda. V druhém plánu je zobrazena jeho choť Marie. Ta má na krku připjatý desetiřadý perlový náhrdelník. Hlavu má pokrytou královskou korunou. Dvojportrét je zasazen do otevřeného věnce, na heraldicky pravé straně větévka růže s dvěma rozvitými květy, na straně protější je snítka vavřínová, obě snítky jsou obtočeny stuhou.

Revers: Opis v urdštině ve středovém kruhovém rámci: Delhi 1911,⁴⁶⁰ podél okraje opis (transkripce do anglického jazyka): "The Durbar of George V, Emperor of India, Master of the British Lands".

Materiál: Ag.⁴⁶¹

Rozměr: 38,5 mm⁴⁶²

Autor: neuveden

Náklad: 26 800⁴⁶³

⁴⁵⁷ <https://www.emedals.com/a-large-1911-medal-for-the-coronation-of-king-george-v-and-queen-mary>, vyhledáno 20. 1. 2020.

⁴⁵⁸ IBIDEM.

⁴⁵⁹ IBIDEM.

⁴⁶⁰ https://colnect.com/en/medals/medal/10888-The_Delhi_Durbar_Medal_1911-British_India_Medals-India_British, vyhledáno 20. 1. 2020.

⁴⁶¹ IBIDEM.

⁴⁶² IBIDEM.

⁴⁶³ IBIDEM

8.5. Jubilejní medaile k 25 letům vlády

Avers: Dvojportrét královských manželů [59]. V prvním plánu je zobrazen král Jiří V. z levého profilu v uniformě. U krku má připjat Řád Lázně (*The most honourable Order of the Bath*). Král má hlavu okrytou Britskou imperiální korunou. V druhém plánu je zobrazena královna Marie z levého profilu. Při okraji medaile jsou letopočty ohraničující dosavadní panovnickou vládu: VI·MAI·MCMX·MCMXXXV. Nad královým ramenem signováno P.

Revers: V prvním plánu je zobrazen les, složený z rozličných dřevin. V druhém plánu pak hrad Windsor, z jehož věže se vypíná žerď, na které je zavěšen prapor. Při okraji medaile je opis: STET FORTUNA DOMUS. Při pravém okraji signováno P M.

Materiál: Ag ⁴⁶⁴

Rozměr: 32 mm ⁴⁶⁵

Hmotnost: 15, 5 ⁴⁶⁶

Autor: signováno P M

8.6. Jubilejní medaile k 25 letům vlády

Medaile je zavěšena na stuze a nošená na prsou.

Avers: Dvojportrét královských manželů Jiřího V. a jeho choti královny Marie [60] z levého profilu. Král má u krku připjat Řád Lázně (*The most honourable Order of the Bath*). Ramena má zahalena hermelínovým pláštěm, přes který má položený řádový řetěz. Hlavu má pokrytou Korunou svatého Eduarda. V druhém plánu je zobrazena královna Marie s perlovým náhrdelníkem, ramena má rovněž zahalena pláštěm, na hlavě má posazenou královskou korunku. Při okraji medaile je opis: GEORGE· V· AND· QUEEN· MARY·MAY·VI·MCMXXXV.

Revers: Na středu medaile jsou kaligraficky vyvedeny iniciály G R I (*Georgius Rex et Imperator*). Na heraldicky pravé straně MAY·6/1910 a na straně protější MAY·6/1935.

⁴⁶⁴ <https://www.ma-shops.com/vermeulen/item.php?id=607>, vyhledáno 20.1.2020.
<https://www.worthpoint.com/worthopedia/collectable-stet-fortuna-domus-large-281788783>,
vyhledáno 20.1.2020.

⁴⁶⁶ <https://www.ma-shops.com/vermeulen/item.php?id=607>, vyhledáno 20.1.2020.

Tedy data ohraničující dosavadní dobu královny vlády. Nad iniciálami G R I, je umístěna Koruna svatého Eduarda. Medaile má zvýrazněný okraj perlovcovým páskem.

Materiál: Ag⁴⁶⁷

Rozměr: 32 mm⁴⁶⁸

Autor: nesignováno

9. Komparace

Korunovační a jubilejní ražby.

Skrze korunovační ražby je zde nejpočetněji zastoupen císař Karel I. s pěti ražbami upomínajícími na uherskou korunovaci a jednou plaketou k převzetí císařského trůnu. Následuje král Jiří V. s čtyřmi korunovačními ražbami, z nichž tři upomínají na korunovaci krále Spojeného království a jedna upomíná na korunovaci na indického císaře. Císař František Josef I. je zde zastoupen medailí k převzetí císařského trůnu a jednou pamětní mincí na uherskou korunovaci. Stejným počtem medailí je zde zastoupen císař Vilém II. a to dvěma medailemi na upomínku převzetí trůnu.

Jubilejní ražby spjaté s králem Jiřím V. jsou zde zastoupeny dvěma Jubilejními medailemi k 25 letům vlády.

Nejpočetněji jsou zde zastoupeny jubilejní medaile spjaté s osobou císaře Viléma II. Čtyři z nich upomínají na stříbrnou svatbu císařských manželů a jedna jubilejní medaile se vztahuje k uplynulým 25 letům Vilémovy vlády.

Vzhledem k tomu, že císař František Josef I. vládl z našich panovníků nejdéle, je s ním spjata velké množství rozličných ražeb. Z jubilejních ražeb jsem proto vybral dvě, a to dvě jubilejní ražby upomínající na 40 a 50 let od nástupu císaře na trůn.

Ražby odkazující na určitá jubilea spjatá s císařem Karlem jsou zde zastoupeny skrze novodobé ražby, jednou ražbou Rakouské republiky, dvěma pamětními mincemi raženými v České republice a jednou dobovou ražbou Pamětní medaile k 50 rokům střelecké školy 1868–1918, která se přímo nevztahuje ke Karlovu jubileu, ale přesto je na aversu vyvedeno poprsí císaře Karla I. jakožto protektora.

⁴⁶⁷ <https://www.emedals.com/a-king-george-v-and-queen-mary-jubilee-medal-1935>, vyhledáno 20.1.2020.

⁴⁶⁸ IBIDEM.

Uvedené ražby se od sebe liší použitým materiálem, jejich autory i rozměry, je možné je navzájem porovnat dle zobrazení použitých řádových dekorací oděvů a použitých námětů.

U korunovačních ražeb je srovnání poměrně jednoduché, neboť od každého z uvedených monarchů máme nějaký příklad této ražby. Císařové František Josef I a jeho prasynovec Karel I. jsou zde zastoupeni svatebními ražbami a to: medailemi a plaketou. Císař Vilém II. zde není skrze svatební ražby zastoupen, jsou zde však popsány některé medaile upomínající na stříbrnou svatbu, přesto, že se nejedná o totožnou událost jako svatba, myslím, že je můžeme srovnat.

Arcivévoda a pozdější císař Karel je až na výjimky zobrazen v rakouské nebo uherské vojenské uniformě, která je buď s, nebo bez řádových dekorací, Jedná se o řády jeho vlastní monarchie, pouze na třech příkladech je k nim připojen pruský řád Pour le Mérite (*Orden Pour le Mérite*).

Na popsaných ražbách spjatých s Císařem Františkem Josefem I. je zobrazena jeho hlava nebo poprsí, císař je oděn do uniformy polního maršála a v jednom případě do roucha velmistra Řádu zlatého rouna, jehož byl velmistrem, po jeho skonu to byl císař Karel I. po něm jeho syn Otto a dnes je to Ottův syn Karel. Na svatební ražbě, z roku 1854, upomínající na svatbu Františka Josefa I. a Alžběty princezny Bavorské, jsou zobrazeny hlavy novomanželů z levého profilu.

Ostatní uvedené ražby spjaté s arcivévodou a císařem Karlem I. a jeho prastrýcem císařem Františkem Josefem I. byly vyhotoveny k různým příležitostem a v různé době, a proto je není možno komparovat. Můžeme však komparovat vyobrazení jednotlivých panovníků, použití řádových dekorací a gala uniforem. Také výskyt mýtických personifikací daných zemí.

9.1. Císař František Josef I. a císař Karel I.

Zde můžeme začít komparací dvou ražeb, upomínajících na převzetí trůnu, v případě Františka Josefa I. se jedná o medaili a v případě Karla I. o plaketu.

Ražby se liší použitým materiálem, u medaile je to cín a u plakety je použito bronzu. Vzhledem k časovému rozpětí, kdy byly zmíněné ražby vyhotoveny, je pochopitelné, že i tvůrci jsou rozdílní.

Na aversech obou zmíněných ražeb jsou vyobrazena poprsí obou monarchů, oba jsou oděni do uniformy. Na plaketě k převzetí císařského trůnu je užito florálního motivu, a to

vavřínového věnce. Císař Karel I. je zde zobrazen z pravého profilu, František Josef I. je zobrazen en face, s hlavou mírně natočenou. Karel I. má připjatý pouze Řád zlatého rouna. František Josef I. je zobrazen taktéž s připjatým Řádem zlatého rouna a řádovými hvězdami, první z hora je hvězda Vojenského řádu Marie Teresie (*Militär-Maria-Theresien-Orden*), na prsou má císař připjaty ještě tři řádové hvězdy, které pro přílišnou stylizaci neurčuji. Je zde patrný i rozdíl užití jazyku v opisu, u císaře Františka Josefa I. je použito německého jazyka a u císaře Karla I. latinského jazyka.

Na reversu obou ražeb je zobrazen totožný motiv oltáře, na kterém jsou umístěny korunovační insignie, Rakouská císařská koruna, žezlo a jablko a vavřínová větévka. V případě medaile jsou korunovační klenoty položeny na korunovačním plášti, v případě plakety to tak není. Rovněž na obou ražbách je zobrazen motiv listiny s přivěšenou pečetí. Na plaketě je listina umístěna na oltáři, na medaili je umístěna na soklu oltáře. Z nejvyšší sféry je na medaili vyobrazeno Boží oko a na plaketě je vyobrazena bosá postava Austrie, která je oděná do šatů, s rameny zahalenými pláštěm a vavřínovým věncem na hlavě. V pravé ruce drží meč směřující hrotem k zemi, na jehož jílcí je zavěšený vavřínový věnec. Levou rukou pokládá korunovační jablko na oltář na heraldicky levé straně.

Na reversu medaile v opisu je použit německý jazyk. Na reversu plakety je použit opět latinský jazyk.

Můžeme zde taktéž porovnat svatební ražby, jednu svatební medaili Františka Josefa I. a Alžběty princezny Bavorské a Svatební plaketu a Svatební medaili arcivévodky Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma.

Na zmíněných ražbách je zpodobněn dvojportrét novomanželů, respektive na první zmíněné medaili jsou to hlavy novomanželů z levého profilu, kdy v prvním plánu je zobrazen císař František Josef a v plánu druhém jeho choť císařovna Alžběta. V opisu je použit německý jazyk. Na reversu zmíněné medaile je vyveden alianční znak krytý císařskou korunou, který je obklopen růžovým věncem. V opisu je užito německého jazyka.

Na jednostranné svatební plaketě a svatební medaili arcivévodky Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma, je arcivévodka oděná do uniformy rytmistra. Na plaketě má u krku připjatý Řád zlatého rouna, na medaili je zobrazen bez řádových dekorací. Arcivévodkyně Zita je oděná do šatů, krk má ozdoben perlovým náhrdelníkem. Na plaketě jsou vyvedeny iniciály novomanželů, které se vzájemně překrývají. Taktéž je zde použit motiv dvojice amorků a zářící císařské koruny. Na reversu svatební medaile Karla a Zity je vyveden alianční znak, na heraldicky pravé straně to je znak rakouských

arcivévodů, na heraldické straně protější to je malý znak dynastie Bourbon–Parma. Štíty jsou k sobě přikloněné a kryté královskou korunou. Alianční znak je zasazen do otevřeného růžového věnce. Na reversu je opět užito latinského jazyka.

Na těchto příkladech je možné poukázat na společné motivy dvojportrétu novomanželů, který je na svatební ražbě nutný. Společným motivem je i užití aliančního znaku, který je rámován růžovým věncem. Zobrazení koruny na reversu je rovněž společným motivem, s tím rozdílem, že na ražbě s císařem Františkem Josefem I. se jedná o císařskou korunu, a na ražbě s arcivévodou Karlem o královskou korunu.

V opisech na zmíněných svatebních ražbách arcivévody Karla a princezny Zitty je užito latinského jazyka, zatímco na svatební ražbě císaře Františka Josefa I. a princezny Alžběty je v opisech užit německý jazyk.

Z uvedených korunovačních ražeb zde můžeme komparovat Uherská pamětní mince na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně, s korunovačními ražbami upomínajícími na korunovaci císaře Karla I. na Apoštolského krále Uher. Na pamětní minci, která se vztahuje ke korunovaci Františka Josefa I. na Apoštolského krále Uher, je zobrazen jen on sám, protože v té době ještě nebyl ženatý. Císař Karel I. je na aversích korunovačních ražeb v některých případech zobrazen se svou chotí císařovnou Zitou a na jednom uvedeném příkladě je zobrazen císař na aversu a císařovna na reversu.

Na pamětní minci je zobrazena hlava císaře Františka Josefa I. z pravého profilu, s vavřínovým věncem na hlavě přepásaným stuhou. Je zde patrná tradice odkazující k antice. Taktéž je zde patrná návaznost na zobrazení rakouského císaře na korunovačních ražbách. Jako jeden příklad z mnoha můžeme uvést Velký žeton Ferdinanda I. (V.) ke korunovaci na uherského krále 28. 9. 1830 v Pozsony. Zde je zobrazen císař František I. (II.) s vavřínovým věncem na hlavě a v druhém plánu je zobrazen Ferdinand I. (V.), prostovlasý. V opisech je užito latinského jazyka. Je zde patrné, že zobrazení císaře Františka Josefa I. navazuje na předchozí tradici, která však císařem Františkem Josefem I. končí, neboť jeho nástupce císař Karel I. tak již zobrazován není. Na pamětní minci na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně je v opisu použito maďarského jazyka. Na reversu je zobrazena Svatoštěpánská koruna, opis je opět vyveden v maďarském jazyce. Tuto ražbu můžeme srovnat s čtyřmi pamětními medailemi na Karlovu uherskou korunovaci a jednou oválnou plaketou. Na dvou medailích a jedné zmíněné plaketě je zobrazen císař Karel se Svatoštěpánskou korunou na hlavě. Na zmíněných ražbách je zobrazeno poprsí císaře Karla, v jednom případě je císař zobrazen do pasu a ve dvou případech, konkrétně na Oválné plaketě na uherskou korunovaci a na reversu Pamětní medaile na uherskou korunovaci od A. Weinbergera, je

zobrazen císař Karel I. na koni s mečem v ruce. Na aversu polygonální medaile je zobrazen do pasu z pravého profilu císař Karel a na reversu císařovna Zita.

Na Pamětní medaili na uherskou korunovaci od Antona R. Weinbergera je na aversu zobrazen dvojportrét císařských manželů, v prvním plánu je zobrazeno poprsí císaře Karla I. s hlavou pokrytou Svatoštěpánskou korunou. V plánu druhém je pak jeho choť císařovna a královna Zita. Tyto ražby upomínající na Karlovu korunovaci na Apoštolského krále Uher jsou buď bez opisu, nebo taktéž, jako na Pamětní minci na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně, je užito v opisech Maďarského jazyka.

Uvedené jubilejní medaile k 40. a 50. letům vlády císaře Františka Josefa I. můžeme srovnat s dvěma jubilejními mincemi s totožným námětem i rozměrem. Jedná se o Pamětní stříbrnou minci ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn a o Zlatou půluncovou minci ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn.

Na obou z uvedených jubilejních medailí je vyobrazeno poprsí císaře Františka Josefa I. z pravého profilu. Na první uvedené jubilejní medaili ke 40 letům vlády je císař oděn do roucha velmistra Řádu zlatého rouna. Přes ramena má zavěšen řetěz Řádu zlatého rouna. Na prsou má císař připnut Velkokříž Vojenského řádu Marie Teresie (*Militär-Maria-Theresien-Orden*), a pod ním hvězdu Řádu Železné koruny (*Österreichisch-Kaiserlicher Orden der Eisernen Krone*). Skráně má císař kryty vavřínovým věncem. Na reversu medaile je v rokokové kartuši zobrazena Rakouská císařská koruna a pod ní osmiřadý opis v latinském jazyku.

Na aversu Jubilejní medaile k 50. letům vlády je znázorněno poprsí císaře Františka Josefa I. z pravého profilu, císař je oděn do uniformy polního maršála. U krku má připjatý Řád zlatého rouna a na prsou připjatou medaili. Ramena má císař zahalena vojenským pláštěm. V opisu je užito německého jazyka. Na reversu je znázorněn dubový věnec v dolní části se žaludy. V dolní třetině medaile routový štít obklopený trofejemi a korouhvemi.

Na aversu Pamětní stříbrné mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn a Zlaté půluncové minci ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn je znázorněno rovněž poprsí císaře Karla I. Císař je zde oděn rovněž v uniformě polního maršála, u krku má připjatý Řád zlatého rouna a rytířský kříž řádu Maltézských rytířů, na hrudi z heraldicky pravé strany následují: Vojenský záslužný kříž (*Militärverdienstkreuz*) III. třídy, Vojenská záslužná medaile (*Militärverdienstmedaille /Signum laudis*) a Vojenský jubilejní kříž (*Militär-Jubiläumskreuz*). Pozadí je tvořeno ve dvanácti pruzích vedených pokosem, střídajících se iniciál císaře Karla I. (K) a

zjednodušených císařských korun. Na heraldicky pravé straně je malý znak Království českého. V opisu je užito latinského jazyka.

Na jednu z významných událostí pro České království upomíná Pamětní medaile k založení České akademie císaře Františka Josefa I. pro vědu slovesnost a umění, Na aversu této medaile je zpodobněna hlava císaře Františka Josefa I. z pravého profilu, císař má hlavu pokrytou vavřínovým věncem. Opis je proveden v českém jazyku. Na reversu této medaile je znázorněna bohatá kompozice rozdělená do třech plánů. Analogii k personifikaci Bohemie zobrazené na reversu této medaile můžeme nalézt na reversu Plakety k převzetí císařského trůnu, kde je znázorněna personifikace Austrie. Na reversu pamětní medaile je znázorněn pohled na část města Prahy. Rozdělený do několika plánů. U císaře Karla I. můžeme nalézt analogii na reversu korunovační ražby, Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci. Kdy v druhém plánu je zobrazena řeka, nad níž se vypíná město (Budapešť), nad kterým vychází slunce.

Společným rysem komparovaných ražeb je užití stejných jazyků a to: německého maďarského i českého.

Společnými motivy je rovněž zobrazení oltáře s korunovačními klenoty, zobrazení ženských personifikací korunních zemí Bohemie a Austrie. Na reversu Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu je znázorněn motiv vycházejícího slunce, tento motiv můžeme nalézt na Plaketě k převzetí císařského trůnu a medaili Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci.

Rovněž jsou na dvou uvedených ražbách zobrazena mýtická stvoření, v případě císaře Karla se jedná o poraženého draka, ten je zobrazen na Válečné plaketě 1916 HEERES FRONT·/·ERZHERZOG·CARL·/·1916·, na reversu Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu, která je spjatá s císařem Františkem Josefem I. je zobrazen pták Fénix povstávající z popela.

9.2. Císař Vilém II. a císař Karel I.

Komparaci můžeme započít u císaře Viléma II. dvěma Pamětními medailemi a medailemi k nástupu vlády s Plaketou převzetí císařského trůnu, na níž je zobrazen císař Karel. Pamětní medaile jsou vyhotoveny z mosazi a z bronzu, plaketa je vyhotovena taktéž z bronzu. U mosazné medaile není čitelná signatura a u bronzové medaile jsou autory W. Lauer a L. Chr. Lauer, v případě plakety je autorem náš medailér Heinrich Kautsch.

Na Pamětní medaili k nástupu vlády je císař Vilém II. zobrazen s korunou na hlavě na Bronzové pamětní medaili je zobrazen prostovlasý. Na obou z těchto medailí je oděn do gala uniformy dekorované řády své vlastní monarchie. V prvním případě pouze s připjatým řádem Černé orlice a na bronzové medaili s již zmíněným řádem Černé orlice s Královským hohenzollernským domácím řádem a na pravé straně hrudi s připjatou hvězdou řádu Černé orlice *Hohe Orden vom Schwarzen Adler*. Z pravého ramena mu k levému boku splývá řádová velkostuha.

Na plaketě k převzetí císařského trůnu je císař Karel I. oděn do uniformy polního maršála. U krku má připjatý Řád zlatého rouna. Císařův portrét je rámován vavřínovým, stužkou přepásaným věncem.

Na Pamětní medaili k nástupu vlády je na reversu vyobrazena Koruna Německého císařství, ta je podložena polštářkem. Na něm je rovněž položeno císařské žezlo a řád Černé orlice. Zpoza koruny vyčnívají dvě vavřínové větvičky.

Na reversu Plakety k převzetí císařského trůnu je rovněž zobrazena Rakouská císařská koruna, ovšem ve složitější kompozici. Společně s dalšími korunovačními klenoty, listinou s přivěšenou pečetí a vavřínovou snítkou, toto vše je položeno na oltáři. Na heraldicky pravé straně stojí bosá postava Austrie, která je oděná do šatů, s rameny zahalenými pláštěm a vavřínovým věncem na hlavě. V pravé ruce drží meč směřující hrotem k zemi, na jehož jílci je zavěšený vavřínový věnec. Levou rukou pokládá korunovační jablko na oltář. Na reversu Bronzové pamětní medaile k nástupu vlády je zobrazen motiv třikrát stuhou přepásaného dubového věnce, ve kterém je ve štítu vyveden malý znak Německého císařství. Okolo něj jsou do kruhu uspořádané znaky jednotlivých království, velkovévodství, vévodství, knížectví a svobodných měst. Zde je jistá podobnost s reversem Velké medaile na uherskou korunovaci, jejímž autorem je R. Placht. Na této medaili je ústředním motivem střední znak Uherského království, který je do tří v dolní části klínovitě rozevřených kružnic obklopen znaky jednotlivých žup, v klínu je umístěn znak města Budapešť.

Společným motivem na bronzové medaili i na plaketě je užití věnce, v prvním případě z dubových větévek, v případě druhém z vavřínových větévek. Také zobrazení koruny na reversu Pamětní medaile a na plaketě, v prvním případě koruny Německého císařství na a v druhém případě koruny Rakouského císařství.

V opisech obou zmíněných medailí je použito německého jazyka, zatímco na plaketě je užito latinského jazyka, který nejlépe vystihuje nadnárodní charakter Podunajské monarchie.

Dále zde můžeme srovnat čtyři pamětní medaile upomínající na stříbrnou svatbu císaře Viléma II. a jeho choti císařovny Augusti Victorie, se svatební plaketou a medailí, které upomínají na svatbu arcivévody Karla a Zity princezny de Bourbon–Parma. Nejedná se o totožný námět, ale protože se váže ke svatbě a vzhledem k poměrně krátkému manželství Karla a Zity je tu jistá absence pamětních ražeb upomínajících na toto jubileum.

Na Svatební plaketě arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911 a Svatební medaili arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911 je v opisech užito latinského jazyka.

Na Stříbrné pamětní medaili na stříbrnou svatbu, Pamětní medaili na stříbrnou svatbu, na Velké pamětní stříbrné medaili na stříbrnou svatbu a na Postříbřené pamětní bronzové medaili na stříbrnou svatbu, je užito v opisech německého jazyka. Ražby jsou vyhotoveny z bronzu (postříbřeného) dvě ze stříbra a u jedné není materiál určen.

Svatební plaketa arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911 je vyhotovena z patinovaného bronzu a Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911, je taktéž vyhotovena z bronzu, ovšem zušlechtěného pokovením.

Na aversích zmíněných tří medailí je zobrazeno poprsí císařského páru z pravého a levého profilu, v prvním plánu je vždy císař Vilém II., císař je oděn do gala uniformy dekorované řády své vlastní monarchie. Přes ramena má na uvedených ražbách vždy zavěšený řetěz s Královským hohenzollernským domácím řádem. Na Stříbrné pamětní medaili na stříbrnou svatbu, je císař dekorován ještě dalšími řády, které však pro přílišnou stylizaci neurčují. Císařova choť Augusta Victorie je na uvedených ražbách zobrazena s perlovým náhrdelníkem a v jednom případě s diadémem. Kompozičně nejbohatší je zpracování aversu Postříbřené pamětní bronzové medaile na stříbrnou svatbu, výjev je zde zasazen do koruny dubu, kdy ve středním medailonu je zobrazeno poprsí císařského páru, které je do kruhu obklopeno pěti medailonky s poprsími jejich potomků.

Na aversech Svatební plakety a Svatební medaile jsou rovněž zobrazena poprsí manželů, v prvním plánu je arcivévoda Karel v plánu druhém princezna Zita, Karel je oděn do uniformy rytmistra, na plaketě je dekorován Řádem zlatého rouna, na medaili je zobrazen bez řádových dekorací.

Na reversu Pamětní medaile na stříbrnou svatbu je zobrazen alianční znak krytý korunou Německého císařství, zde máme analogii u Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zitty princezny de Bourbon-Parma, kde je rovněž vyobrazen alianční znak manželů krytý královskou korunou.

Stříbrnou jubilejní medaili k 25 letům vlády 1888–1913 můžeme v případě císaře Karla srovnat s novodobou Pamětní stříbrnou mincí ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn, nebo se Zlatou půluncovou mincí ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn, neboť obě mají totožný námět i rozměr.

V opisu jubilejní medaile je opět užito německého jazyka, v případě pamětních mincí je užito latinského jazyka.

Na Aversu Stříbrné jubilejní medaile k 25 letům vlády, je zpodobněno poprsí císaře Viléma II. s rameny zahaleným pláštěm, který má sepnut na prsou sponou. Vilém II. má hlavu pokrytou císařskou korunou. Císaře Karla máme zpodobněného s hlavou pokrytou Svatoštěpánskou korunou na dvou medailích a jedné plaketě k uherské korunovaci. Na aversu obou pamětních mincí je zobrazeno poprsí císaře Karla I. Císař je zde zobrazen prostovlasý, oděn je do gala uniformy polního maršála. Císař má u krku připjatý Řád zlatého rouna a rytířský kříž řádu Maltézských rytířů Na hrudi je dekorován Vojenským záslužným křížem (*Militärverdienstkreuz*) III. třídy, Vojenskou záslužnou medailí (*Militärverdienstmedaille/Signum laudis*) a Vojenským jubilejním křížem (*Militär-Jubiläumskreuz*). Pozadí je tvořeno ve dvanácti pruzích vedených pokosem, střídajících se iniciál císaře Karla I. K a zjednodušených Rakouských císařských korun. Na heraldicky pravé straně je znak Českého království.

Na reversu Stříbrné jubilejní medaile je zobrazena ve vavřínovém věnci stylizovaná loďka s napjatou plachtou, na níž je vyveden malý znak Německého císařství, loďku kormidluje postava anděla oděného pouze bederní rouškou. Při spodním vnitřním okraji je patrný úzký proužek vody. Za stěžněm, na němž je napjata plachta jsou vyvedeny letopočty 1888 a 1913 ohraničující toto jubileum.

Na reversu obou pamětních mincí je zobrazena hlava královny Alžběty II.

Motiv anděla, konkrétně nebeského knížete archanděla Michaela, je zobrazen na Válečné plaketě 1916 HEERES FRONT ·/· ERZHERZOG ·CARL ·/·1916·, taktéž znak Uherského království je nesen dvojicí postav andělů. Motiv vody, konkrétně řeky Dunaj,

je zobrazen na Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci. Motiv lodí je zobrazen na reversu medaile Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI. Zde je realisticky zobrazen bitevní křižník Kaiser Karl VI. Společným motivem je rovněž zobrazení ozbrojených personifikací obou monarchií Austrie a Germanie. Obě jsou zobrazeny s obnaženým jeden a půl ručním mečem. Postava Austrie je zobrazena na Plaketě k převzetí císařského trůnu. Na reversu Postříbřené pamětní bronzové medaile na stříbrnou svatbu je zobrazena en face trůnicí personifikace Germanie, hlavu má pokrytou korunou Německého císařství.

Na shromážděných a popsaných ražbách vztahujících se k císaři Vilému II. je v opisech vždy použit jazyk německý, což je dáno především národnostním složením Německé říše. Na shromážděných a popsaných ražbách, které jsou spjaty s císařem Karlem I., je v opisu užito latinského, německého a maďarského jazyka. Na novodobých jubilejních ražbách z roku 2016 je taktéž užito latinského jazyka a na jedné medaili z roku 2018 je užito v opisu českého jazyka. Užití těchto jazyků je dáno mnohonárodnostním složením Podunajské monarchie.

Nástupní a jubilejní ražby, na kterých je zpodobněn císař Vilém II., jsou vytvořeny z pochopitelných důvodů jinými medailéry než ty, na kterých je zobrazen císař Karel I. Rovněž se liší rozměry a hmotností. Císař Vilém II. je na jednotlivých medailích zobrazen vždy v uniformě dekorované řády své monarchie. Náš císař Karel I. taktéž na většině ražeb zobrazen v uniformě, ale není vždy dekorován řády.

9.3. Král Jiří V. a císař Karel I.

Zde můžeme komparovat čtyři příklady korunovačních medailí Jiřího V. s pěti korunovačními ražbami císaře Karla I. na uherského krále.

Po formální stránce mají ražby obou monarchií společný kruhový tvar medaile, až na dvě výjimky. První je Oválná plaketa k uherské korunovaci a druhou polygonální Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity. Společným prvkem je i užití příslušných řádů dané monarchie. Ražby se od sebe liší rozměry, autory i rozdílnými řádovými dekoracemi. Král Jiří V. je dekorován na uvedených ražbách řády své vlastní monarchie a jedním Řádem Indického císařství, jehož byl taktéž panovníkem, arcivévoda a pozdější císař Karel není na všech uvedených ražbách dekorován řády a vyznamenáními své monarchie a na rozdíl od krále Jiřího V. je také na několika ražbách dekorován i pruským řádem Pour le Mérite.

Na aversu uvedených britských korunovačních medailí je zobrazeno vždy poprsí královských manželů z profilu, oba mají hlavu pokrytou korunami, v jednom případě na Jubilejní medaili k 25 letům vlády má Jiří V. pokrytou hlavu Britskou imperiální korunou a na ostatních ražbách Korunou svatého Eduarda. Jiří V. je vždy oděn do uniformy, která je dekorována řády.

Na aversech dvou korunovačních ražeb spjatých s Karlem I. je císař a král zobrazen z pravého profilu prostovlasý, na obou medailích je oděn do uniformy polního maršála a přes ramena má přehozen plášť s kožešinovým límcem. Na Velké pamětní medaili na uherskou korunovaci je císař Karel zobrazen bez řádových dekorací, nad jeho pravým ramenem je zobrazena Svatoštěpánská koruna, pod kterou je vyvedena Karlova iniciála K proložená IV. Naopak na medaili Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci, je císař Karel I. zobrazen s připjatým Řádem zlatého rouna. Na třech ražbách je čtyřikrát zobrazen císař Karel s hlavou pokrytou Svatoštěpánskou korunou. Jedná se o aversy Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity, Oválné plakety k uherské korunovaci a Pamětní medaile na uherskou korunovaci. Na aversu první zmíněné medaile je zobrazena polopostava císaře Karla I. z levého profilu, císař Karel je oděn do korunovačního roucha. Na jednostranné oválné plaketě je zobrazen císař Karel v sedle na Korunovačním vršku. Jedná se o jednu ze tří ražeb, na které je zobrazena Karlova postava v totálu. Další je revers Pamětní medaile na uherskou korunovaci, zde je opět zobrazen císař Karel v sedle oděný do korunovačního roucha z pravého profilu. Třetí ražba, kde je císař Karel zobrazen v totálu je původně nevydaná a roku 2010 vydaná mince 20 korun. Autorem mince je Josef Reisner.

Na aversu Pamětní medaile na uherskou korunovaci jsou zobrazena poprsí císařských manželů z pravého profilu.

Na reversu Korunovační medaile olovené je zobrazen znak Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku nesený štítonoši, doplněný pouze opisem podél okraje medaile. Na reversu Korunovační bronzové medaile je zobrazen znak Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku začleněný do alegoricky bohaté kompozice. Na útesu vystupujícím z moře je zobrazena kartuše krytá imperiální korunou, na které je vyveden znak Spojeného království. Na heraldicky pravé straně je vyobrazena sedící postava Británie, která pravou rukou spočívá na kartuši, v ruce levé drží trojzubec směřující hroty vzhůru. V následujícím plánu je zobrazeno moře, na jehož horizontu vychází slunce.

Rovněž tak na reversu Velké bronzové korunovační medaile, je v alegorické kompozici zobrazena stojící ozbrojená postava Británie, ta v pravé ruce nad královou postavou drží vavřínový věnec, v ruce levé drží trojzubec.

Motiv ozbrojené personifikace země je na ražbách spjatých s naším císařem Karlem I. zastoupen na Plaketě k převzetí císařského trůnu, na jejímž reversu je zobrazena stojící postava Austrie, která má hlavu pokrytou vavřínovým věncem, ozbrojena je mečem směřujícím hrotem k zemi. Zde je společným motivem zobrazení ozbrojené personifikace obou zemí.

Společným motivem je rovněž vycházející slunce na horizontu, to je zobrazeno na reversech Korunovační bronzové medaile a Velké korunovační bronzové medaile. Na ražbách spjatých s císařem Karlem I. je tento motiv zobrazen na reversech Plakety k převzetí císařského trůnu a Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaili k uherské korunovaci.

Architektonické motivy jsou na vybraných ražbách spjatých s králem Jiřím V. zastoupeny stavbou dómu a stavbou hradu Windsor a částečně také kubickým pilířem s kulovou hlavicí.

Na ražbách spjatých s císařem Karlem jsou architektonické motivy zastoupeny monumentální profánní i interiérovou sakrální architekturou. Profánní architektura je zpodobněna na Oválné plaketě k uherské korunovaci, částí fasády městského paláce. Sakrální architekturu interiéru zastupuje oltář na Plaketě k převzetí císařského trůnu. Z novodobých ražeb můžeme zmínit Zlatou pamětní minci 1000 šilinků, zde je na reversu zachycen pohled do Kapucínské krypty a v ní zachycené funerální architektury rokokových náhrobků. Rovněž je na reversu jedné medaile zachycen pohled na město Budapešť. Přestože není na uvedených ražbách zobrazen hrad Habichtsburg, od kterého Habsburkové odvozují své rodové jméno, můžeme na reversu jedné z uvedených ražeb, konkrétně na Pamětní medaili k narození arcivévody Františka Josefa Otty, nalézt zobrazené průčelí vily Wartholz, ve které Karlova rodina pobývala.

Na uvedených Uherských korunovačních ražbách konkrétně na Velké Pamětní medaili na uherskou korunovaci, na Pamětní medaili k uherské korunovaci/Karl IV, König von Ungarn a Oválné plaketě k uherské korunovaci, je zobrazeno Karlovo poprsí, císař je zde oděn do uniformy dekorované řády

Na aversu první uvedené medaile je Karel zobrazen prostovlasý, avšak na téže straně je vyvedena Svatoštěpánská koruna, na druhé uvedené medaili je Karel taktéž prostovlasý, pouze na Oválné plaketě k uherské korunovaci je zobrazen na koni s hlavou pokrytou Svatoštěpánskou korunou.

Na Pamětní medaili k uherské korunovaci Karla a Zity a Pamětní medaili na uherskou korunovaci, jsou zobrazeni oba manželé, první uvedená medaile je polygonální, na aversu je vyobrazen do pasu císař Karel I. uherský král Karel IV. Ramena má zahalena

korunovačním pláštěm a hlavu pokrytou Svatoštěpánskou korunou. Na reversu je zobrazena do pasu císařovna Zita, rovněž s hlavou pokrytou královskou korunou a vlasy zakrytými závojem. Na aversu druhé uvedené medaile je zpodobněno poprsí z pravého profilu císaře Karla a císařovny Zity. V prvním plánu je zobrazen císař Karel v uniformě polního maršála, přes kterou má přehozen korunovační plášť, hlavu má pokrytou Svatoštěpánskou korunou. V druhém plánu je císařovna Zita opět s hlavou pokrytou královskou korunou. Na reversu této medaile je zachycen císař Karel z pravého profilu sedící na koni.

Dvě jubilejní medaile k 25 letům vlády krále Jiřího V. můžeme srovnat dle námětu i rozměrově totožnými ražbami, které upomínají na 100 let od nástupu císaře Karla I. na trůn Jsou to: Pamětní stříbrná mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn a Zlatá půluncová mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn.

Na aversech obou jubilejních medailí jsou zobrazena poprsí královských manželů z levého profilu. V prvním plánu je zobrazen král Jiří V. Ten je na první medaili oděn do uniformy, na druhé medaili nošené na prsou není uniforma patrná, neboť ji zakrývá plášť. Na obou medailích je král dekorován Řádem Lázně (*The most honourable Order of the Bath*).

Císař Karel I. je na aversech obou zmíněných mincí zobrazen oděný do uniformy polního maršála dekorované řády. Přes ramena má přehozen vojenský plášť. Císař má u krku připjatý řád Zlatého rouna a rytířský kříž řádu Maltézských rytířů, byl členem II. třídy, tedy obedienním rytířem. Na hrudi z heraldicky pravé strany následují: Vojenský záslužný kříž III. třídy, Vojenská záslužná medaile a Vojenský jubilejní kříž.

V opisech uvedených ražeb spjatých s králem Jiřím V. je použito především anglického jazyka v jednom případě urdštiny a na Jubilejní medaile k 25 letům vlády je použito latinského jazyka.

Na ražbách spjatých s císařem Karlem je užito v opisech latinského, maďarského, německého a v jednom případě českého jazyka.

Na většině uvedených ražeb je zobrazeno poprsí zmíněných monarchů, to je dáno rozměry jednotlivých medailí a plaket, aby bylo možné realisticky znázornit postavu panovníka.

10. Vybrané portréty arcivévody a císaře Karla I.

V této části jsem shromáždil a popsal vybrané portréty arcivévody a pozdějšího císaře Karla. Portréty jsou řazeny chronologicky, První portrét, který zde uvádím je z roku 1888, autorem je Karlův otec arcivévoda Otto. Druhý portrét je z doby, když arcivévoda Karel sloužil u 7. dragounského pluku. Následuje obraz Josefa Koudelky, který na svém obraze zachytil císařské manžele společně s prvorozeným synem Františkem Josefem Ottou. Na dvou posledních obrazech jsou zachyceny portréty císaře Karla I. Autorem prvního je John Quincy Adams a autorem druhého je Josef Steiner.

10.1. Portrét arcivévody Karla Františka Josefa

Prvním portrétem, na kterém je arcivévoda Karel zpodobněn, je dílem Karlova otce arcivévody Otty [61], a myslím, že je na něm možno demonstrovat Ottovo umělecké nadání. Použitá technika je pastel. Portrét je velice realistický, s čistými liniemi svědčícími o pevné ruce tvůrce. Na obraze je zachyceno poprsí arcivévody Karla en face. Arcivévoda Karel je oděn do bílé blůzy. V pravém horním rohu je obraz signován: Otto 88.⁴⁶⁹ obraz je zasazen do neprofilovaného rámu potaženého sametem v odstínu bordó.

10.2. Arcivévoda Karel František Josef v uniformě rytmistra

Tento Karlův portrét [62] se vztahuje k době armádní služby u 7. dragounského regimentu. Je dílem Ludwiga Kocha.⁴⁷⁰ Použitá technika je akvarel. Je zde zpodobněno poprsí arcivévody Karla en face. Arcivévoda Karel má hlavu pokrytou dragounskou helmicí, oděn je do uniformy rytmistra (Rittmeister) s připjatým Řádem zlatého rouna a dle stuhy nejspíše s Jubilejním křížem Františka Josefa I. V pravém dolním rohu je akvarel signován: Ludwig Koch 1912.

⁴⁶⁹ FEIGL 1990, 33.

⁴⁷⁰ UNTERREINER 2018, 13.

10.3. Skupinový portrét Císař Karel císařovna Zita arcivévoda Otto

Příkladem rodinného portrétu může být malba Josefa Koudelky [63].⁴⁷¹ Kompoziční rozložení rodiny odpovídá dobovým kabinetním fotografiím. Obraz je rozdělen do pomyslných třech plánů, kdy v prvním plánu sedí císařovna Zita na čalouněném křesle s područkami, v plánu druhém stojí na heraldicky pravé straně prvorozený syn František Josef Otto a v plánu třetím císař Karel I. Ten je oděn do služební uniformy polního maršála, levou rukou se opírá o opěradlo křesla, pravou rukou spočívá na levém rameni svého syna. Císařovna Zita je oděna do tmavého šatu, který splývá na zem, v levé ruce drží rozevřený vějíř tmavé barvy. Krk má ozdoben dvouřadým perlovým náhrdelníkem. Přes levou područku křesla je přehozena světlá řasená látka, snad plášť. Arcivévoda Otto je oděn do bílého šatu. Císař má krku připjat Řád zlatého rouna, na prsou z heraldicky pravé strany k levé: Řád železné koruny (*Österreichisch-Kaiserlicher Orden der Eisernen Krone*) na stuze s miniaturou řádové hvězdy, Velké Signum laudis, Vojenský záslužný kříž (*Militärverdienstkreuz*) a bronzové Signum laudis na červené stuze. Na levé straně hrudi má císař Karel I. na kapse připnutý Železný kříž a v knoflikové dírci má připnutou stužku Železného kříže.

Děj je zasazen do interiéru, na heraldicky pravé straně je patrný sokl, z něž se vypíná kanelovaný pilastr, plocha stěny je zvýrazněna obdélnou profilovanou šambránou v rozích s čtvrtkruhovými výsečemi. Kompozičně i prostorově je obraz realistický, hloubka je zde zdůrazněna stínováním, pomyslným rozčleněním postav do třech plánů a taktéž císařovniným bohatě řaseným šatem, který splývá z křesla. Postavy arcivévoda Otto i jeho matka císařovna Zita jsou realisticky ztvárněny, zvláště Ottův obličej. Méně realisticky se zdařilo autorovi zachytit císařův obličej zvláště v oblasti očí a obočí. Přesto je však možné císaře Karla I. bezpečně identifikovat.

10.4. Portrét císaře Karla I.

V prvním plánu je zobrazen císař Karel I. [64] v galauniformě polního maršála. V plánu druhém je patrný bohatě zřasený, částečně lanem stažený závěs, který částečně zakrývá schodiště, které je patrné v plánu třetím. V plánu čtvrtém je patrná polovina segmentově zaklenutého portálu. Za císařem je patrná iónská patka sloupu s kanelovaným dřikem,

⁴⁷¹ FEIGL 1990, 36.

který je posazen na kubický sokl zakončený profilovanou římsou, do nějž ústí kamenné zábradlí s kuželkovou balustrádou. Císařova postava je zobrazená en face, pravou nohu má mírně nakročenou a hlavu pootočenou k pravému rameni. Císař je oděn do maršálské gala uniformy. Na šarlatových kalhotách jsou patrné maršálské lampasy. Přes pravé rameno má přehozen vojenský kabát se šarlatovou podšívkou. V pravé ruce drží maršálský klobouk s chocholem, levou rukou spočívá na jílci šavle, na kterém je zavěšeno zlaté portepee se střapcem. U krku má císař připjat řád Zlatého rouna, na prsou pak hvězdu Řádu Železné koruny. Z pravého ramena k levému boku má císař řádovou zlatožlutou velkostuhu s modrými okraji.⁴⁷² Na prsou má císař ještě připjat jeden řád, který nelze bezpečně určit.

V heraldicky levém rohu signováno John Quincy Adams. Ten je rovněž autorem císařova portrétu v uniformě veloadmirála a vrchního velitele rakusko-uherské flotily.⁴⁷³

10.5. Portrét císaře Karla I. v gala uniformě polního maršála

Autorem tohoto portrétu je malíř Josef Steiner.

Třičtvrtě postava císaře Karla I. [65] zasazena do interiéru. Na heraldicky levé straně za postavou císaře je na vysokém soklu patrná patka iónského sloupu, který má hladký dřík. Císař je oděn do gala uniformy polního maršála, do bílého Waffenrocku a šarlatových kalhot s maršálskými lampasy. U krku má císař připjat Řád Zlatého rouna, na levé straně hrudi má připjatou hvězdu Vojenského řádu Marie Teresie (*Militär-Maria-Theresien-Orden*) a přes pravé rameno k levému boku má řádovou velkostuhu. Pod hvězdou Vojenského řádu Marie Teresie má císař připjatý Velkokříž Železného kříže (*Großkreuz des Eisernen Kreuzes*). Na pravé straně hrudi má císař připnutý Kříž Františka Josefa. Na hrudi má císař připnuté následující řády: Císařský rakouský Leopoldův řád (*Österreichisch-Kaiserlicher Leopold-Orden*), Vojenský záslužný kříž (*Militärverdienstkreuz*) se zkříženými meči na stuze, následuje zlaté Signum laudis opět se skříženými meči na stuze. V pravé ruce drží císař maršálský klobouk se střapcem, v levé, pokrčené ruce, která spočívá na jílci šavle, drží císař bílé jelenicové rukavice.

⁴⁷² LOBKOWICZ 1999, 137.

⁴⁷³ FEIGL, 1990, 194, reprodukce tohoto Adamsova obrazu je zobrazena na téže straně.

11. Úvod k portrétům císaře Karla na známkách.

V této části své práce jsem se pokusil popsat poštovní známky, na nichž je zobrazen náš císař Karel I. Tradice zobrazení panovníka na poštovních známkách v rámci Rakouského císařství a pozdějšího Rakouska–Uherska sahá k roku 1858,⁴⁷⁴ kdy na nich byl poprvé zobrazen císař František Josef I. K roku 1916, kdy nastoupil císař Karel I. na trůn, uběhlo již 66 let od doby, kdy se začaly v Rakouském císařství používat poštovní známky. První série známek je z roku 1850, kterou navrhl Dr. Herz. Tisk do roku 1854 je proveden na ručním papíru, od tohoto roku na strojním papíru.⁴⁷⁵ Použitý námět je malý státní znak. Nominální hodnoty známek byly: 1 Kreutzer žlutá/oranžová barva [66], 2 Kreutzer černá, 3 Kreutzer červená, 6 Kreutzer hnědá a 9 Kreutzer modrá. Protože se poštovní známky začaly používat za panování císaře Františka Josefa I., tak je pochopitelné, že na nich byl zobrazen nejprve on sám. Na novinové známky byl zvolen ušlechtilý antický námět, a to postava, respektive hlava, boha Merkura⁴⁷⁶ z profilu, ta se udržela i přes nešťastný zánik Podunajské monarchie i v samozvaném Německém Rakousku (Deutchösterreich),⁴⁷⁷ jako příklad se dá uvést vydání novinových známek s hlavou Merkura z en face z roku 1920/1921. Do roku 1908, konkrétně 1. ledna, byl v několika sériích použit námět hlavy císaře Františka Josefa I. zobrazené z profilu s vavřínovým věncem na hlavě. Ve výše uvedeném dni vyšla jubilejní série známek k 60 letům nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn. V této sérii jsou poprvé zobrazeni někteří z jeho vznešených předchůdců, včetně jeho samotného, a to: 1 Heller, černá, císař Karel VI, 2 Heller, fialová, císařovna Marie Theresie, 3 Heller, liliově červená, císař Josef II, 5 Heller, zelená, panující císař František Josef I, 6 Heller, žlutozelená, císař Leopold II, 10 Heller, liliově růžová, císař František Josef I, 12 Heller, rumělková, císař František I. (II.), 20 Heller, tmavě hnědá, Ferdinand I. (V.), 25 Heller, modrá císař, František Josef I, 30 Heller, olivově zelená, císař František Josef I. (portrét z roku 1848), 35 Heller, lodní modř, císař František Josef I, portrét z roku 1878, 50 Heller, tmavě zelená, František Josef I. v maršálské uniformě, 60 Heller, karmínová, císař František Josef I. v maršálské uniformě na koni, 1 Krone, tmavě fialová, císař František Josef I. v korunovačním rouchu, 2 Kronen, červená/olivová, pohled na Schönbrunn, 5 Kronen, olivověhnědá /černofialová, Hofburg, pohled na Leopoldův trakt,

⁴⁷⁴ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 499.

⁴⁷⁵ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 498.

⁴⁷⁶ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 499.

⁴⁷⁷ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 507.

10 Kronen, tmavě hnědá/olivová/černohnědá, portrét k roku 1908 císaře Františka Josefa en face⁴⁷⁸.

Ke dni 18. srpna roku 1910 vyšlo opět jubilejní vydání k 80 narozeninám J. V. císaře Františka Josefa, ve větším formátu než vydání z roku 1908, kromě rozměru se vydání liší vložením letopočtu, při horním okraji 1830 a při dolním okraji 1910, tedy letopočty ohraničující císařův dosavadní život. Náměty na uvedené sérii jsou totožné jako u výše jmenované.

11.1. Výplatní známky

První série výplatních známek s portrétem císaře Karla I. [67] vyšla v roce 1917, 10. května,⁴⁷⁹ autorem by Alfred Cossmann. Nové známky měly vyjít ještě v roce 1916, ale přes několikeré úpravy vyšly až rok následující.⁴⁸⁰ Zoubkování je 12 ½ na 2 centimetry. Hodnoty známek byly: 15 Heller, hnědočervená,⁴⁸¹ 20 Heller,⁴⁸² modrozelená/světlezelená, 25 Heller, modrá,⁴⁸³ 30 Heller, fialová.⁴⁸⁴ Na známce je zachycena v oválném medailonu busta císaře Karla I. v uniformě polního maršála. Pod císařovým portrétem je obdélný rámeček se zaoblenou horní a dolní stranou, v němž je uvedena hodnota známky. Před a za rámečkem, ve kterém je uvedena hodnota známky, je vytištěno HEL-LER. V oválném medailonu je vytištěn nápis: ·KAISERLICHE KÖNIGLICHE ÖSTERREICHISCHE POST·. Prostor okolo medailonu je vyplněn paprskovitým reliéfem. Pod hodnotou známky signováno A.COSSMANN.

11.2. Bosna a Hercegovina

15. července 1917 vyšlo nové vydání známek pro Bosnu a Hercegovinu [68], zoubkování je 12 ½, u vybraných známek pak zoubkování je opět 11 ½ na 2 centimetry, použitá technika je měditisk. K roku 1918 byla navržena nová série s totožným námětem,

⁴⁷⁸ ZUMSTEIN, Europa 1978, 837.

⁴⁷⁹ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 505.

⁴⁸⁰ PTAČOVSKÝ s.d., 157.

⁴⁸¹ IBIDEM.

⁴⁸² IBIDEM.

⁴⁸³ IBIDEM.

⁴⁸⁴ IBIDEM.

s rozdílným ztvárněním, avšak nikdy nebyl návrh uskutečněn.⁴⁸⁵ Námět je stejný jako u III. vydání známek polní pošty, tedy poprsí císaře Karla I. en face, oděného do uniformy polního maršála. Rozdíl je patrný v tom, že nápis v obdélném rámci nad císařovým portrétem K·u·K·FELDPOST je přesunut do obdélného rámce pod císařovým portrétem. Do horního rámce je umístěn nápis BOSNIEN·HERCEGOVINA. Známky mají rovněž jiné hodnoty než III. vydání známek polní pošty.

11.3. Polní pošta

Další série známek s portrétem císaře Karla je III. vydání známek polní pošty,⁴⁸⁶ [69] kdy na dvou předchozích vydáních je zobrazen císař František Josef v uniformě polního maršála. Série o dvaceti kusech vyšla na přelomu let 1917/1918, je zde vyobrazeno poprsí císaře Karla I. v uniformě polního maršála en face, tištěno hlubotiskem,⁴⁸⁷ zoubkování je zde opět 12 ½ na 2 centimetry a u vybraných hodnot i 11 ½.⁴⁸⁸

Známky vyšly v hodnotách: 1 Heller, zelenomodrá, 2 Heller, červeno oranžová, 3 Heller, tmavě olivová, 5 Heller, žlutozelená, 6 Heller, fialová, 10 Heller, červenohnědá, 12 Heller, modrá, 15 Heller, karmínově růžová, 20 Heller, čokoládová, 25 Heller, ultramarínová, 30 Heller, černozelená, 40 Heller, žluto olivová, 50 Heller, tmavě zelená, 60 Heller, vínová, 80 Heller, ocelově modrá, 90 Heller, tmavě fialová, 2 Kronen, karmínová, 3 Kronen, tmavě zelená/modrá, 4 Kronen, karmínová/zelená, 10 Kronen, fialová/šedá.⁴⁸⁹

III. vydání známek polní pošty bylo využito pro obsazené rumunské území [70] za použití přetisku pod císařovým poprsím s názvem rumunské měny BANI v červeném provedení a LEI v černém provedení.⁴⁹⁰ Známky III. vydání polní pošty použité pro obsazené rumunské území jsou použity v hodnotách od 3 Heller po 4 Kronen, v totožných barvách.⁴⁹¹

K 1. červnu 1918 vyšla série známek pro obsazené italské území. Známky jsou totožné jako u III. série známek polní pošty, tedy poprsí císaře Karla I. en face v maršálské uniformě. S tím rozdílem, že nad uvedenými hodnotami s naší měnou je přetisk s italskou

⁴⁸⁵ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 64.

⁴⁸⁶ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 520.

⁴⁸⁷ IBIDEM.

⁴⁸⁸ IBIDEM.

⁴⁸⁹ ZUMSTEIN 1978, 875.

⁴⁹⁰ ZUMSTEIN 1978, 876.

⁴⁹¹ IBIDEM.

hodnotou. Vybrané známky byly použity od 1 Heller po 3 Kronen v totožných barvách. Pod císařovým poprsím je přetisk s patričnou italskou hodnotou od 2 Centisimi po 3 L.⁴⁹² Známky mají zoubkování 12 ½ zoubku na 2 centimetry, známky s naší hodnotou 40 Heller a italským přetiskem 43 Centisimi mají zoubkování 11 ½, známka s hodnotou 6 Heller a italským přetiskem 7 Centisimi má zoubkování 12 ½ : 11 ½.⁴⁹³

IV. vydání známek polní pošty 1919 - Na známkách je vyobrazeno poprsí císaře Karla I. totožné jako na pamětních známkách. To je zasazeno do otevřeného vavřínového věnce, nad císařovým portrétem nápis K·U·K·FELDPOST. Pod císařovým portrétem v koutech známky v oválných rámcích je uvedena příslušná hodnota dané známky. Série známek byla připravena, ale vzhledem k rozpadu Podunajské monarchie nebyla dána do oběhu.⁴⁹⁴

IV. vydání známek polní pošty s přetiskem s italskými hodnotami od 2 Centisimi po 1 L, bylo připraveno, ale vzhledem k rozpadu monarchie nebyly tyto známky dány do oběhu.⁴⁹⁵ Známky mají totožné barvy jako u polní pošty, a jsou zde použity známky celé série. Rovněž tak totožné zoubkování.⁴⁹⁶

11.4. Pamětní známky k týdnu císaře Karla, císař a císařovna. / Gedenkmarken zur Kaiser–Karl Woche. Kaiser und Kaiserin

Známky [71] vyšly roku 1918 se zoubkováním 12 ½.⁴⁹⁷ V hodnotách 10 Heller, zelená, s bustou císaře Karla I., 20 Heller, liliově červená, s bustou císařovny Zitty a v hodnotě 45 Heller s bustou císaře Karla v modré barvě. Císař Karel je zobrazen en face v uniformě polního maršála, jeho portrét je zasazen do kartuše, která je na každé straně konkávně vypouklá. Kartuše je obklopena rozvilinami, v dolních koutech vytvářejí dva kruhové medailonky, do kterých je vytištěna příslušná hodnota známky. Nad Kartuší je konkávně prohnutý dvouřadý nápis K·UND·K/FELDPOST a pod kartuší nápis: KARLFONDS. Na známce v hodnotě 20 Heller je zpodobněna císařovna Zitta oděná do šatů, u krku má připjatý perlový náhrdelník. Kartuše, do které je busta císařovny zasazena má konvexně prohnuté dvě boční a jednu stranu spodní konkávně prohnutou, jejíž tvar kopíruje i nápis KARLFONDS.

⁴⁹² MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 521.

⁴⁹³ IBIDEM..

⁴⁹⁴ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 521.

⁴⁹⁵ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 521.

⁴⁹⁶ IBIDEM.

⁴⁹⁷ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 520.

11.5. Shrnutí k uvedeným známkám

Na známkách používaných v předlitavské polovině říše je zobrazen císař Karel I. v uniformě polního maršála s připjatým řádem Zlatého rouna a vždy je prostovlasý. Zobrazení rakouského císaře v uniformě polního maršála můžeme již pozorovat u Karlova předchůdce císaře Františka Josefa I. Nikdy není zobrazena císařova celá postava, nýbrž pouze poprsí, pochopitelně z důvodu, aby vzhledem k rozměru známek, bylo patrné, kdo je na nich zobrazen. Výjimku tvoří pouze známky vydané v Uhrách, kde je císař Karel I. uherský král Karel IV. zobrazen se Svatoštěpánskou korunou. Známky vyšly 30. prosince 1916⁴⁹⁸ k příležitosti královské korunovace v Budapešti. Použitá technika je kamenotisk se zoubkováním 15 zoubků na 2 cm. Na známce v hodnotě 10 Filler, čevenofialová,⁴⁹⁹ fialová,⁵⁰⁰ je zobrazeno v kruhovém medailonku poprsí královny Zity en face. Na známce v hodnotě 15 Filler, červená,⁵⁰¹ je v medailonku zobrazeno poprsí krále Karla I. v maršálské uniformě z pravého profilu s hlavou pokrytou Svatoštěpánskou korunou. V roce 1918 vyšla nová série známek o šesti hodnotách, čtyři s poprsím krále Karla IV. a dvě s poprsím královny Zity. Známky mají zoubkování 15 zoubků na 2 centimetry.⁵⁰² Známky s poprsím krále Karla IV. 10 Filler, rumělková, 15 Filler, fialová, 20 Filler, tmavě hnědá, 25 Filler, světlemodrá, 40 Filler, olivová, 50 Filler, purpurová. Na dvou posledních hodnotách je zobrazena královna Zita.

⁴⁹⁸ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 801.

⁴⁹⁹ ZUMSTEIN 1978, 1420.

⁵⁰⁰ MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 801.

⁵⁰¹ ZUMSTEIN 1978, 1420.

⁵⁰² MICHEL Briefmarkenkatalog 1936, 802; ZUMSTEIN 1978, 1421.

Závěr

V části své práce věnující se životu arcivévody a pozdějšího císaře Karla I. jsem se pokusil nastínit některé etapy jeho života. S přihlédnutím k jeho vzdělání. Rovněž jsem se zde věnoval příkladu jedné z kaplí jemu zasvěcených.

V hlavní části své práci jsem se pokusil formálně popsat a katalogově zpracovat drobnou plastiku spjatou s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem I. Do tohoto širokého pojmu jsou zahrnuty dobové řády, medaile, vyznamenání, mince, korunovační i jinak tematicky zaměřené ražby. Tento dobový materiál je doplněn i novodobými mincemi a pamětními medailemi. Potěšilo mne, že se mi zdařilo shromáždit rozsáhlejší průřez ražeb spjatých s císařem Karlem I., než v jaký jsem původně doufal. Myslím, že je třeba rovněž zmínit, že se nejedná o úplný výčet zmíněných ražeb. Na srovnání vybraných ražeb je možno poukázat na podobné formální znaky, jako vyobrazení panovníků, zobrazení mytologických personifikací daných monarchií. A jiných formálních znaků. Krom uvedených ražeb spjatých s císařem Vilémem II. je i totožné užití latinského jazyka v opisech na vybraných ražbách.

Stěžejním materiálem jsou pochopitelně ražby dobové, na které jsem navázal s ražbami novodobými, na kterých je možno poukázat na kontinuální vývoj zobrazení osoby arcivévody a pozdějšího císaře Karla I. Rovněž jsou zde zastoupeny nevydané mince a jedna, která se dočkala v době nedávné nového vydání dle původního návrhu. Nato navazují příklady tří novodobých pamětních mincí, jedna z Rakouska a dvě mince z České republiky. U dvou českých pamětních mincí, které byly raženy k roku 2016, se jedná o 100 jubileum od nástupu císaře Karla na trůn. Řekl bych, že v novodobé historii od roku 1918 se jedná o ojedinělý příklad, kdy se české prostředí oficiální cestou hlásí ke svému zatím poslednímu panovníkovi. A jedná se o jeden z mála příkladů, kdy se portrét císaře Karla dostal na jubilejní ražbu. Za druhý můžeme považovat Pamětní medaile na císaře Karla I., která je však odlitkem medaile, jejímž autorem je Rudolph Ferdinand Marschall. Na jednotlivých ražbách, s výjimkou většiny mincí, je vyobrazena Karlova postava, respektive poprsí a v jednom případě polopostava a třičtvrtě-postava. Na jedné minci je zobrazen císař Karel I. v totálu, tedy celá postava. Císař Karel je rovněž na dvou ražbách vztahujících se k uherské korunovaci vyobrazen v totálu, konkrétně v sedle koně. Arcivévoda a pozdější císař Karel je zobrazován až na výjimky ve vojenské uniformě, ta odpovídá dobové Karlově vojenské hodnosti. Povětšinou se jedná o naše rakouské uniformy, v některých případech to jsou uniformy uherské. Karel je vždy zobrazen

realisticky, v kvalitě odpovídající zručnosti zastoupených medailérů a sochařů, ale vždy je možno poznat, že se jedná o něj. Císař Karel je většinou zobrazován prostovlasý, pouze na některých ražbách je zobrazen se Svatoštěpánskou korunou na hlavě. Na dalších dvou plaketách a jedné medaili má hlavu také pokrytou, na jedné plaketě hlavu pokrytou tyrolským kloboukem a na druhé plaketě a jedné medaili vojenskou čapkou se štítkem. Na několika ražbách je arcivévoda a pozdější císař zobrazen se svou chotí Zitou. Na dvou z nich je císařovna Zita zobrazena s královskou korunou. Pozdější císař Karel je na dvou konkrétních ražbách zobrazen po dvakrát se zbraní, jednou to je dvouhlavňová brokovnice typu lankaster a podruhé se jedná o tasenou šavli. Arcivévoda a pozdější císař Karel je na většině ražeb dekorován řády a vyznamenáními své vlastní monarchie, výjimku tvoří pouze dvě ražby z uvedených, kde je císař Karel rovněž dekorován pruským řádem Pour le Mérite (*Orden Pour le Mérite*). Jednotlivé ražby jsou vyhotoveny z rozličných materiálů, Jsou zde zastoupeny ražby zlaté, stříbrné, bronzové (postříbřené/pozlacené), zinkové (pobronzovaný zinek), měděné (postříbřená). U některých ražeb není materiál a taktéž autor určen, neboť se mi tyto informace nepodařilo dohledat. Je zde zastoupena městská heraldika prostřednictvím znaků měst Linz, Komotau (Chomutov), Budapešť, Také jsou zde zastoupeny znaky jednotlivých žup Uherského království. Ze státních znaků to jsou Malý znak Rakouského císařství, střední znak Uherského království, střední znak Podunajské monarchie, malý znak Německého císařství a znak Otomanského impéria. Na některých ražbách je zpodobněn znak arcivévodů rakouských a malý znak dynastie Bourbon–Parma. Na dvou pamětních mincích je zobrazen malý znak Království českého.

Nejrozměrnější plaketa z uvedených je Novoroční plaketa na rok 1912, s rozměrem 78x111 mm, jejímž autorem je Stefan Schwarz. Rozměrově nejmenší z uvedených je Svatební plaketa s rozměry 60x60 mm, jejímž autorem je Anton R. Weinberger.

Z hlediska heraldiky a bohatosti zpracování i rozměru je nejvýznamnější Velká pamětní medaile na uherskou korunovaci, s průměrem 100 mm, jejímž autorem je Richard Placht. Richard Placht je rovněž autorem Medaile za zranění a převážné většiny návrhů mincí s Karlovým portrétem.

V Rakousku vyšla rovněž roku 1987 jubilejní medaile ke 100 výročí narození císaře Karla, autorem reversu je Arnold Hartig,⁵⁰³ který však zemřel roku 1972 a bylo zde

⁵⁰³ Nabídkový katalog České numismatické společnosti – pobočka Šumperk, na aukci dne 12. května 2018. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Sumperk/S080_Katalog/080kat0701.htm, položka 737, vyhledáno 20. 1. 2020.

použito nejspíše jeho návrhu, na aversu je zpodobněno poprsí císařského páru z pravého profilu, na reversu je Rakouská císařská koruna a opis, medaile má průměr 45 mm a je vyhotovena z postříbřeného kovu.⁵⁰⁴ Avšak nepodařilo se mi nalézt její fotografii a větší dostatek podkladů, a proto zde není zahrnuta.

Skrze svá díla jsou zde zastoupeni naši dva němečtí medailéři pocházející z Království českého, Prvním z nich je náš pražský rodák Heinrich Kautsch a druhým je Arnold Hartig, rodák z Tanwaldu.

Dílo našeho Tanwaldského rodáka Arnolda Hartiga je zde zastoupeno jednou medailí z roku 1915 Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI. Hartigova tvorba přečkala i svržení monarchie, byl velmi činným i v poválečné Rakouské republice, taktéž po Anschlussu, velkým to snu kancléře Rennera. Z té doby je možné uvést příklad medaile, na které je vyobrazena hlava z pravého profilu lineckého rodáka a pozdějšího říšského kancléře.⁵⁰⁵ Z doby poválečné je vhodným příkladem medaile z roku 1950 upomínající na Svatý rok. Na aversu je vyobrazen Svatý Otec, ctihodný Pius XII.⁵⁰⁶

Naším významným pražským rodákem a druhým v pořadí co do rozsahu děl zde uvedených je medailér Heinrich Kautsch (28. I. 1959 Praha / 29. IX. 1943 Vídeň). Ten studoval nejprve v Praze a později ve Vídni u Stephana Schwarze a O. Königa.⁵⁰⁷ Příklady jeho děl uvedené v této práci se vyznačují velice kvalitním jemným, detailním a realistickým provedením. Z jeho děl jsou zde zastoupeny: Medaile za statečnost (Tapferkeitsmedaille), Válečná plaketa Heeresfront Erzherzog Karl 1916, Plaketa k zahájení Jihotyrolské ofenzivy 15. V. 1916, Svatební medaile, Plaketa k převzetí císařského trůnu a Pamětní medaile na uherskou korunovaci.

U obou výše zmíněných autorů záměrně zdůrazňuji sepjetí s Českým královstvím, protože České království bylo historicky více národnostní, stejně tak jako celá Podunajská monarchie, a právě Heinrich Kautsch a Arnold Hartig zastupují naši druhou nejpočetnější národnost, Německou. Přesto, že tvořili převážně a z pochopitelného důvodu v centru říše a později v Rakouské republice, myslím, že se k nim můžeme směle hlásit.

Početně nejobsáhleji je zde zastoupeno dílo Antona R. Weinbergera. Ten je autorem bronzové plakety Arcivévoda Karel na lovu, rovněž tak je autorem dvou ze čtyř uvedených ražeb k výstavám pod protektorátem arcivévody Karla a autorem aversu třetí

⁵⁰⁴ IBIDEM.

⁵⁰⁵ <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4325243&AucID=4541&Lot=2049&Val=9c51c1c7421d205dae903036c8729038>, položka 2049, vyhledáno 27.4. 2020.

⁵⁰⁶ <https://www.coinarchives.com/w/lotviewer.php?LotID=4382962&AucID=4645&Lot=4125&Val=bfe1d5203ef67658f937b3342b27f3a6>, položka 4125, vyhledáno 27. 4. 2020.

⁵⁰⁷ NOVÁK 1997, 214.

z nich, Kärtner Landeshandwerker Ausstellung in Klagenfurt 1911, přičemž autorem reversu je R. Cizek. Z dvou samostatně vytvořených plaket to jsou měděná postříbřená plaketa Oberoesterr-Landes-Handwerker-Ausstellung, Linz 1909 a Pamětní medaile k Německo České zemské výstavě v Komotau (Chomutov) z roku 1913. Autorem poslední uvedené Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913 je Rudolph F. Marschall. Ten je taktéž autorem Civilní záslužné medaile a Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zitty princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911.

Novodobé sochaře a medailéry zde zastupuje Luigi Teuggi skrze Velkou pamětní medaili k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského a skrze její miniaturu na Řádu Karla I. České kulturní prostředí je zastoupeno Pamětní stříbrnou mincí ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn a Zlatou půluncovou mincí ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn. Jejichž autorem je akademický sochař Vladimír Oppl. A z Rakouských novodobých medailérů to jsou H. Waehner a Andreas Zanaschka.

Florální motivy na ražbách spjatých s arcivévodou a pozdějším císařem Karlem I. zde zastupuje břečťan popínavý (*Hedera helix*). Ten je na ražbách zobrazen v podobě rostliny a věnce. Stromy jsou zde zastoupeny skrze dub letní (*Quercus robur*), z něj jsou na ražbách zobrazeny ratolesti, snítky a žaludy. Rovněž je na ražbách zastoupen vavřín vznešený (*Laurus nobilis*), jako rostlina, věnec, ratolesti a snítka. Na ražbách se taktéž, vyskytuje motiv otevřeného růžového věnce.

Architektonické motivy jsou zde zastoupeny skrze monumentální profánní i interiérovou sakrální a funerální architekturou. Monumentální profánní architektura je zde zastoupena částí fasády městského paláce a průčelím vily Wartholz. Sakrální architekturu interiéru zastupuje oltář na Plaketě k převzetí císařského trůnu. Z novodobých ražeb můžeme zmínit Zlatou pamětní minci 1000 šilinku, zde je na aversu zpodobněn pohled do Kapucínské krypty a v ní zachycené funerální architektury rokokových náhrobků. Rovněž je na reversu jedné medaile zachycen pohled na město Budapešť.

Na shromážděných ražbách je zastoupena jedním příkladem vojenská technika, Těžkým bitevním křižníkem Kaiser Karl VI. a dvěma příklady dopravní technika horkovzdušným balonem a automobilem.

Na několika ražbách je užito motivu vycházejícího slunce, které symbolizuje započínající se vládu císaře Karla I.

Mytologie je zde zastoupena poraženým drakem a bosou postavou Austrie.

Nebeskou sféru zastupuje nebeský kníže archanděl Michael a Karlův svatý předchůdce na Uherském trůně, svatý Štěpán.

Na dvou plaketách ražených k příležitosti výstav je zachycena postava řemeslníka a na příkladu reversu jedné medaile je zachycena postava starořeckého ozbrojeného válečníka. V části své práce jsem se rovněž věnoval vybraným ražbám spjatým s císařem Františkem Josefem I. Shromáždil jsem a formálně popsal určitý průřez ražeb s ním spjatých, následně jsem tyto vybrané ražby komparoval s vybranými karlovskými ražbami. Je zde rovněž zahrnuta jedna ražba spjatá s jeho ctihodným předchůdcem Ferdinandem I. (V.), na té je možno poukázat na tradici zobrazení Rakouského císaře s hlavou pokrytou vavřínovým věncem, tato tradice však zároveň s císařem Františkem Josefem I. prozatím končí.

Je možné poukázat na některé společné motivy.

Jedná se o motiv oltáře s korunovačními insigniemi, a motiv vycházejícího slunce, na ražbách k převzetí trůnu. Společným motivem na svatebních medailích je i užití aliančního znaku.

Je zde rovněž možno poukázat na užití stejných případně podobných motivů. Jedná se o zobrazení personifikací Austrie a Bohemie. Také se na vybraných ražbách vyskytují mytologické postavy jako pták Fénix a poražený drak. Na zmíněných ražbách je v opisech užito latinského, německého i českého jazyka.

Část své práce jsem věnoval rovněž ražbám spjatým s císařem Vilémem II. které jsem následně komparoval s vybranými ražbami spjatými s císařem Karlem. Je zde možné poukázat na užití podobných florálních motivů, kupříkladu motiv věnce, vavřínových větévek, dubových větévek. Společným motivem na svatebních ražbách, u císaře Viléma se jedná o ražby upomínající na stříbrnou svatbu, obou monarchů je užití aliančního znaku na reversu. Na vybraných ražbách je rovněž zpodobněn motiv anděla a motiv ozbrojené personifikace Austrie a Germanie. U uvedených ražeb spjatých s císařem Vilémem II. je v opisech a nápisech užito německého jazyka. U ražeb spjatých s císařem Karlem převažuje užití latinského, německého, maďarského jazyka, což je dáno především mnohonárodnostním složením Podunajské monarchie.

V poslední části práce věnující se ražbám jsem se pokusil shromáždít, formálně popsat a katalogově zpracovat vybrané ražby spjaté s králem Jiřím V. a jeho chotí královnou Marií. Na uvedených medailích jsou vždy zobrazena poprsí obou manželů z profilu, císař a král Jiří V. má vždy pokrytou hlavu korunou. Jeho choť královna Mary má hlavu rovněž pokrytou královskou korunou a šiji ozdobenou perlovým náhrdelníkem. Jiří V. je na

uvedených ražbách vždy oděn do uniformy, na poslední z uvedených ražeb má ramena zahalena pláštěm, a proto není uniforma patrná.

Na uvedených ražbách je v opisech použita angličtina, v případě korunovace na indického císaře se jedná o urdštinu a v jednom případě, na aversu Jubilejní medaile k 25 letům vlády, je v opisu užito latiny. Z florálních motivů je zde použita rostlinná girlanda, vavřínový věnec, kvetoucí růžová větévka, na jedné medaili je taktéž užito motivu smíšeného lesa. Rovněž je zde užito rostlinných motivů, které se váží k heraldice. Jsou to národní květinové odznaky, nerozvítené květy bodláku (Skotské království), 13 trojlístků (Irsko) a dva růžové květy (Anglie). Faunu zde zastupuje lev. Má oblíbená architektura je zde zastoupena stavbou domu, stavbou hradu Winsdor a částečně také kubickým pilířem s kulovou hlavicí. Z mytologických bytostí jsou zde zastoupeni dva zoomorfni štítonoši, Jednorozec a Gryf, taktéž dva puti a také ozbrojená ženská personifikace Britannie.

Na základě komparací vybraných ražeb je možné poukázat na určité analogie v zobrazení uvedených panovníků. Použití řádů daných monarchií i užití podobných nebo totožných motivů, kupříkladu motivu vycházejícího slunce. Společným motivem krom uvedených ražeb spjatých s císařem Vilémem II. je i užití latinského jazyka v opisech u ostatních monarchů.

V práci jsou rovněž shromážděny a popsány vybrané portréty, na kterých je zobrazen arcivévoda a pozdější císař Karel I. Nejedná se pochopitelně o úplný výčet Karlových portrétů. Jsou to příklady pěti rozdílných autorů a pěti rozdílných ztvárnění Karlových portrétů.

Práce je rovněž doplněna poštovními známkami s Karlovými a v některých případech i Zitinými portréty. Protože primárním cílem této práce nejsou poštovní známky, uváděl jsem u nich jen základní informace. Snažil jsem se je zasadit do rámcového kontextu, co známkám s Karlovými portréty předcházelo a na co se jimi navazovalo.

Myslím, že by bylo možné část práce věnující se ražbám spjatým s arcivévodou a pozdějším císařem v pozdější době použít jako základ pro možné další bádání, které by se mohlo zaměřit kupříkladu na medailéra/y Kautsche a Hartiga a karlovske ražby zasadit do kontextu jejich díla.

Na závěr této práce si můžeme položit akademickou otázku, zda bylo skutečně přínosné rozbití našeho společného domova v rámci Podunajské monarchie, čímž byla destabilizována střední Evropa a vzniklo zde mocenské vakuum. A zda by nebylo moudřejší uskutečnit plánované reformy k přetvoření monarchie ve stabilní stát s výrazným mocenským i politickým vlivem než vytvoření malých států, které nutně

musejí spadat do toho či onoho vlivu? Tuto otázku si můžeme položit i v kontextu dějin minulého století, čeho bychom mohli být uchráněni v reformované Podunajské monarchii. Myslím, že je vhodné si zde připomenout devízu císaře Františka Josefa I. *Viribus Unitis*, že spojenými silami se toho dá vždy dokázat více než osamoceně. O tom, že monarchie a císař Karel I. spojuje národy bývalé Podunajské monarchie nejen nábožensky, ale i přesvědčením, není pochyb. Protože je to skutečně osoba panovníka a společná víra, která může národy ale i jednotlivé osoby navzájem spojit.

Seznam pramenů a literatury

- ČORNEJOVÁ/RAK/VLNAS 1995 — Ivana ČORNEJOVÁ/Jiří RAK/Vít VLNAS:
Habsburkové v českých dějinách. 1995
- DACHAUER 1939 — Max DACHAUER: Das Ende Österreichs. Aus der k. u. k.
Monarchie ins Dritte Reich. Berlin 1939
- DEMERLEOVÁ 2006 — Eva DEMERLEOVÁ: Císař Karel I. Praha 2006
- FEIGL 1990 — Erich FEIGL: Kaiser Karl. Wien - München 1990
- FEJTÖ 1998 — Francois FEJTÖ: Rekviem za mrtvou říši. Praha 1998
- FILIP 2005 — Vladimír FILIP: 1759-1918: Papírové peníze od Marie Terezie po Karla
I. Brno 2005
- GALANDAUER/HONZÍK 1986 — Jan GALANDAUER / Miroslav HONZÍK: Osud trůnu
habsburského. Praha 1986
- GALANDAUER/BRUNER–DVOŘÁK 1994 — Jan GALANDAUER/Jan BRUNER–DVOŘÁK:
František Ferdinand d'Este. 1994
- GALANDAUER 2004 — Jan GALANDAUER: Karel I. Poslední český král. Praha –
Litomyšl 2004
- GOLL 1916—Jaroslav GOLL: Z pobytu arcivévody Karla Františka Josefa v Praze
1906-1908, In: Venkov, nedělní vydání ze dne 26. listopadu 1916, číslo 283
- GEHRING /REISINGER 1955 — Emmy GEHRING /Franz REISINGER: Umjubelt verkannt
verbannt–Kaiserin und Königin Zitta. Wels 1955
- GRIESSER–PEČAROVÁ 1994 — Tamara GRIESSER — PEČAROVÁ: Zita poslední
císařovna. 1994
- HAMANNOVÁ 1996 — Brigitte HAMANNOVÁ: Habsburkové. Praha 1996
- HERZÁN 2018— Martin HERZÁN: 100 let pádů republiky. Ústí nad Labem 2018
- HLAVÁČ 1933— Bedřich Hlaváč: František Josef I. Praha 1933
- JAROŠ NICKELLI 2018— Jiří JAROŠ NICKELLI: Blábol Eurozpráv.cz-Prý Zita
Bourbonsko-Parmská poslední česká královna? Nesmysl, In: Haló noviny, ročník 28,
číslo 100, 30. dubna – 1. května 2018
- JEDLIČKA/SEDLÁK 2013— Roman JEDLIČKA/Ladislav F. SEDLÁK: Kříž Františka
Josefa zvaný „Militantibus a latere meo.“ In: Signum, zpravodaj klubu faleristů
v Brně, 2 číslo, červen 2013, 57–61
- KOKAISL/KOKAISLOVÁ 2010 — Petr KOKAISL/Pavla KOKAISLOVÁ: Kostely a kaple
v Domažlickém okrese. 2010

KOLÁČNÝ 2006 — Ivan KOLÁČNÝ: Řády a vyznamenání Habsburské monarchie. Praha 2006

LANGSTEIN 1930 — Jiří LANGSTEIN: František Ferdinand d'Este. 1930

LOBKOWICZ 1999 — František LOBKOWICZ: Encyklopedie řádů a vyznamenání. Praha 1999

MÁDROVÁ 2014 — Kamila MÁDROVÁ: Pedagogové ve službách trůnu. 2014

MORAVEC 1990 — Jaroslav MORAVEC: Rakousko–Uherská měna za panování Karla I. Praha 1990

NOVÁK 2011 — Milan NOVÁK: Náš arcivévoda císař a král Karel I. Rakouský. Brno 2011

PEJŘIMOVSKÝ 2012 — Josef PEJŘIMOVSKÝ: Blahoslavený český král císař Karel z Domu Rakouského. 2012

PTAČOVSKÝ s.d. — Klement PTAČOVSKÝ: Znamky Rakouska 1850–1918. Bratislava s.d.

REZEK/DOLENSKÝ/KOSINA 1924 — Antonín REZEK/Jan DOLENSKÝ/Jaroslav KOSINA: Obrazové dějiny národa československého II/2. Praha 1924

SÉVILLIA 2012 — Jean SÉVILLIA: Statečná císařovna. Praha 1997

SÉVILLIA 2010 — Jean SÉVILLIA: Poslední císař Karel Rakouský. Plzeň 2010

SCHUSCHNIGG von 1947 — Kurt von SCHUSCHNIGG: Requiem v červeno – bílo – červené. Praha 1947

SMOLLE 1917 — Leo SMOLLE: Císař Karel I. Obraz jeho života. Praha 1917

ŠEDIVÝ 2001 — Ivan ŠEDIVÝ: Češi, České země a Velká válka, 1914–1918. 2001

ŠKUTINA 1990 — Vladimír ŠKUTINA: Český šlechtic František Schwarzenberg. Praha 1990

TAYLOR 1998 — Alan John Percivale TAYLOR: Poslední století Habsburské monarchie. Brno 1998

TÖTSCHINGER 2013 — Gerhard TÖTSCHINGER: Habsburkové a jejich profese. Praha 2013

UNTERREINER 2018 — Katrin UNTERREINER: Poslední Habsburský císař Karel I. 2018

VOCELKA/HELLER 2011 — Karl VOCELKA/Lynne HELLER: Soukromý svět Habsburků. Plzeň 2011

WEISSENSTEINER 2005 — Friedrich WEISSENSTEINER: Rakouští císařové. Praha 2005

WERKMANN, Freiherr von 1925 — Karl Freiherr von WERKMANN: Karel Habsburk. Praha 1925

ZESSNER – SPITZENBERG 2004 — Hans Karl ZESSNER – SPITZENBERG: Císař umírá.
Olomouc 2004

Katalogy známek:

Michel Briefmarkenkatalog Europa – Übersee. Leipzig 1936

Zumstein Briefmarkenkatalog Europa. Bern 1978

Periodika:

Brünner Morgenpost, Montag, den 3. April 1922, Abendausgabe

Deutsche Zeitung Bohemia 89, 22. 11. 1916, č. 324

Lidové noviny, č. 168, 3. IV. 1922, odpolední vydání

Národní listy, č. 92, 3. IV. 1922, večerní vydání

Národní listy, č. 324, 22. listopadu 1916, večerní vydání

Národní listy, č. 325, 23. 11. 1916

Internetové zdroje:

Aukční katalog České numismatické společnosti, 144. členská aukce – Rakousko, Tyrolsko, vládní medaile a početní žetony. Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2502

Aukční katalog České numismatické společnosti: 144. členská aukce – Medaile – numismatické a medaile dle autorů a míst. Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2520

Aukční katalog: Dorotheum GmbH & Co KG

November 2013 Auction 20-21 November 2013. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=586&lot=1545>

Aukční katalog: Auktionen Münzhandlung Sonntag

Auction 18 25-26 November 2013. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=566&lot=905>

Aukční katalog: H.D. Rauch

Auction 95 30 Sep. - 2 Oct. 2014. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=815&lot=2101>

Aukční katalog: E-Auction 19 26-27 February 2016. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=642>

Aukční katalog: H.D. Rauch

E-Auction 19 26-27 February 2016. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=639>

Aukční katalog: Gorny&Mosch Auction 242, 13.10.2016. Dostupné na:

<https://auktionen.gmcoinart.de/Auktion/KatalogArchiv?intAuktionsId=359&los=1195874>

Aukční katalog: Gorny & Mosch

Auction 242 13-14 October 2016. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1656&lot=4900>

Aukční katalog: H.D. Rauch

Auction 104 22-23 Jun 2017. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2058&lot=173>

Aukční katalog: Macho & Chlapovič

Auction 14 20-21 Oct 2017. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?search=Karl&p=sale&sid=2200>

Nabídkový katalog České numismatické společnosti – pobočka Šumperk, na aukci dne 12. května 2018. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Sumperk/S080_Katalog/080kat0701.htm

http://www.numismatika.cz/web/CNS-Sumperk/S080_Katalog/080kat0701.htm

Aukční katalog: Münz Zentrum Heinz-W. Müller

Auction 185 18 May 2018. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2570&lot=5401>

Aukční katalog: Aurea Numismatika Praha

E-Auction 16 7-9 Oct 2018. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2805&lot=559>

Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 15. prosince 2018.

Dostupné na: [http://www.numismatika.cz/web/CNS-](http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm)

[Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm](http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm)

Aukční katalog: MACHO&CHLAPOVIČ 4–5.5.2019. Dostupné na:

<https://machochlapovic.com/storage/import/catalogues/auction-18-elive-catalogue.pdf>

Aukční katalog: H.D. Rauch

E-Auction 31 11-13 Sep 2019. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3368&lot=1517>

Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019.

Dostupné na: <http://www.numismatika.cz/web/CNS->

[Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm](http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm)

Nabídkový katalog k aukci České numismatické společnosti ze dne 25. května 2019.

Dostupné na: <http://www.numismatika.cz/web/CNS->

[Praha/P077_Katalog/077kat1201.htm](http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P077_Katalog/077kat1201.htm)

Aukční katalog: Leipziger Münzhandlung Heidrun Höhn

Online Auction 13 25 Aug 2019. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3355&lot=4107>

<https://austria-forum.org>

<https://bawue.museum-digital.de>

<https://ceskamincovna.cz>

<https://www.cgbfr.com>

<https://www.coinarchives.com>

<https://colnect.com>

<https://www.cultmancollectables.com>

<https://digital.belvedere.at>

<https://www.dorotheum.com>

<https://www.edelmetall-handel.de>

<https://www.emedals.com>

<http://www.franzjosefmuseum.de>

<https://www.gebetsliga.com>

<https://karel1.estranky.cz>

<https://www.ma-shops.com>

<http://www.mlorenz.at>

<https://www.numisbids.com>

<https://www.sixbid.com>

<http://smh.net/at/>

<https://www.worthpoint.com>

<https://www.youtube.com/>

Přílohy

Obrazová příloha

1. Pamětní odznak na císaře a krále Františka Josefa I., I. třídy, černě patinované železo, pozlaceno, průměr 52 mm, 46 g, 22. VII. 1918.

2. Karlův vojenský kříž (Karl Truppenkreutz), legovaný zinek, 29x29 mm, 11-12 g, 13. 12. 1916.

3. **Uherský rytířský řád Zlaté ostruhy**, zlacené stříbro, smalt, 67x40 mm, udělen 30. 10. 1916.

4. **Medaile za statečnost (Tapferkeitsmedaille)**, bronz, 30 mm, Heinrich Kautsch, 1917-1918.

5. **Medaile za zranění (Verwundetenmedaille)**, zinková slitina, 38 mm, 23 g, Rudolph Placht, založena 12. VIII. 1917.

6. **Vojenská záslužná medaile**, (Militärverdienstmedaille, Signum laudis) Ag, 1917–1918.

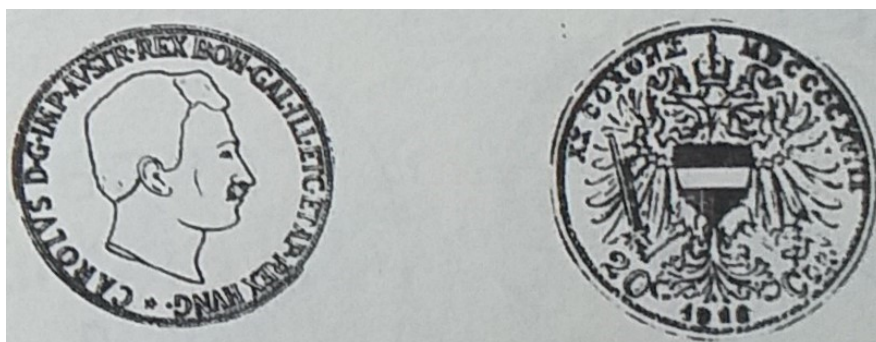
7. **Civilní záslužná medaile**, 42 mm, 36,9 g, R. Marschall, založeno 30. IV. 1918.

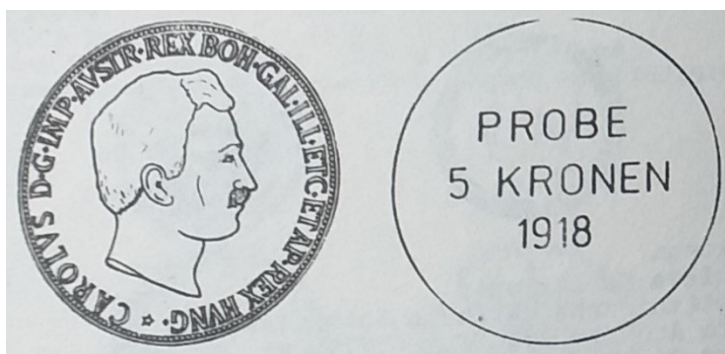
8. **Řád Karla I.** obecný kov, medailon z pozlaceného bronzu, řádová hvězda 72 mm, 2018, středový medailon navrhl Luigi Teruggi.

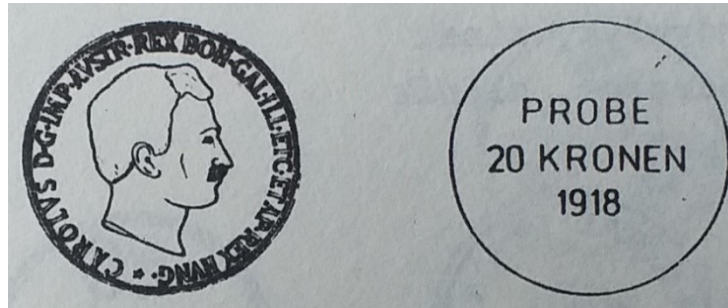
9. **Nevydaná mince 20 Korun**, 1918, AuCU 900:100, 6,7750g, 21 mm, náklad: 2000 ks, (dochován 1.ks.), Richard Placht.

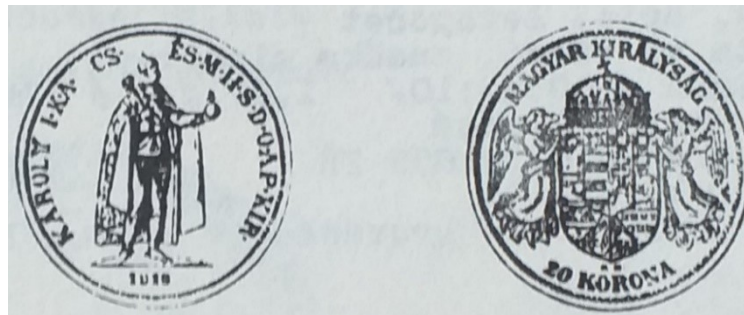
10. **Zkušební ražba 5 korun**, 1918, mosaz, 36 mm, Richard Placht.

11. Zkušební ražba 20 korun, 1918, měď, 21 mm, Richard Placht.

12. Nevydaná mince 20 Korun (pod ní zobrazeno nové vydání dle staré předlohy), AuCu 900:100, 6,7750 g, 21 mm, původní náklad neznámý, novodobý náklad: (z roku 2010), 100 ks, Josef Reisner.

13. Zlatá pamětní mince 1000 šilinku, Au, 995/1000, 30x1,5 mm, 16,00 g, náklad 50000, Andreas Zanaschka, 1999.

14. Pamětní stříbrná mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn, Ag 999/1000, 13 g, 28 mm, náklad 1000 ks, ak. soch. Vladimír Oppl, březen 2016.

15. Zlatá půluncová mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn, Au 999,9/1000, 15, 56 g, 28 mm, náklad 500 ks, autor ak. soch. Vladimír Oppl, březen 2016.

16. Plaketa arcivévoda Karel na lovu, materiál a rozměr neuveden, Anton R. Weinberger, před rokem 1914.

17. Plaketa Oberoesterr-Landes-Handwerker-Ausstellung, Linz,
postříbřená měď, 62 x 44,85 mm, 61,54 g, Anton R. Weinberger, 1909.

18. Kärntner Landeshandwerker Ausstellung in Klagenfurt, pozlacený
kov, 60 mm, Av. Anton Weinberger, Rv. R. Cizek, 1911.

19. Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni, patinovaný bronz, 50 mm, Rudolph F. Marschall, 1913.

20. Pamětní medaile k Německo Česká zemská výstavě v Komotau /Chomutov/ bronz, 60 mm, Anton R. Weinberger, 1913.

- 21. Medaile s portrétem J.V. císaře Františka Josefa a následníka trůnu arcivévody Karla, materiál neveden, 41 mm, Anton R. Weinberger, 1915.**

- 22. Medaile arcivévoda Karel František Josef, 1915, Válečná medaile, bronzovaný zinek, 54 mm, 49, 84 g, autor neveden, 1915.**

- 23. Medaile Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI. materiál neveden, rozměr neveden, Arnold Hartig, 1915.**

24. Válečná plaketa 1916 HEERES FRONT·/

·ERZHERZOG·CARL·/·1916·, materiál neveden, 60 x 69 mm,
Heinrich Kautsch, 1916.

25. Pamětní medaile k zahájení Jihotyrolské ofenzivy 15.V.1916,

materiál neveden, 65 mm, Heinrich Kautsch, 1916.

Click anywhere to close

26. Svatební plaketa arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma 21.X. 1911, patinovaný bronz, 60x60mm, Anton R. Weinberger, 1911.

27. Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zitty princezny de Bourbon-Parma 21. X. 1911, postříbřený bronz, 80 mm, Rudolph F. Marschall, 1911.

28. Novoroční plaketa k roku 1912, materiál neuveden, 78x111 mm, Stefan Schwartz, 1912.

29. Pamětní medaile k narození arcivévody Františka Josefa Otty, materiál neuveden, 60 mm, Anton R. Weinberger, 1912.

30. Plaketa Následník trůnu arcivévoda Karel František Josef, materiál neuveden, 43x65 mm, Anton R. Weinberger, 1915.

31. Plaketa k převzetí císařského trůnu, bronz, 75x55 mm, Heinrich Kautsch, 1916.

32. Velká pamětní medaile na uherskou korunovaci, bronz, 100 mm, Rudolf Placht, 1916.

33. Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci, stříbro, 50 mm, Heinrich Kautsch, 1916.

34. Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity, (polygonální), bronz, 24x24 mm, hrana 10 mm, Vilmosz Szas, 1916.

35. Oválná plaketa k uherské korunovaci, zinek, 61,2x42,5 mm, 40,37 g, autor neuveden, 1916.

36. Pamětní medaile na uherskou korunovaci, zinek, 65 mm, Anton R. Weinberger, 1916.

37. Pamětní medaile k 50 rokům střelecké školy 1868–1918, materiál neúveden, rozměr neúveden, autor neúveden, 1918.

38. Velká pamětní medaile k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského, pozlacený bronz, 70 mm, Luigi Teruggi, 2004.

39. Pamětní medaile na císaře Karla I., slitina, 50 mm, autor neuveden (avers je odlitkem Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913, jejímž autorem je Rudolph Ferdinand Marschall), 2018.

40. Medaile k nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn, cín, 41 mm, Rabausch, 1848.

**41. Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu, materiál
neueden, 55 mm, 68, 14 g, Demeter Canzoni, 1849.**

**42. František Josef I. a Alžběta Bavorská, cín, 40 mm, 25.297 g, Sebald
a Drentwett, 24. 4. 1854.**

43. Ferdinand I. (V.). Velký žeton ke korunovaci na uherského krále
28.9.1830 v Pozsony, Ag, 24 mm, 5,54 g, nesignováno, 1830.

44. Uherská Pamětní mince na korunovaci Františka Josefa I.
v Budíně, Ag, 20 mm, 3,275 g, signováno A, 1867.

**45. Jubilejní medaile k 40. letům vlády, neueden, 43 mm, 34, 71 g,
F.Leisek, 1888.**

**46. Jubilejní medaile k 50letům vlády, materiál neueden, 45 mm,
Christlbauer, 1898.**

47. Pamětní medaile k založení České akademie císaře Františka Josefa I. pro vědu slovesnost a umění, bronz, 66 mm, Av: V. Šantrůček, Rv: navrhl M. Pirner, provedl: V. Šantrůček, 1890.

48. Pamětní medaile k nástupu vlády, mosaz, 27 mm, nečitelná signatura, 1888.

49. Bronzová pamětní medaile k nástupu vlády, Bronz, 70 mm, 131, 50 g, W. Lauer, L. Chr. Lauer, 1888.

50. Stříbrná pamětní medaile na stříbrnou svatbu, Ag, 33,5 mm, 15, 8 g, MAYER & WILHELM, 27. 2. 1906.

51. Pamětní medaile na stříbrnou svatbu, materiál neuveden, 33 mm, 14, 96 g, autor neuveden, 27. 2. 1906.

52. Velká pamětní stříbrná medaile na stříbrnou svatbu, Ag, 45 mm, 50 g, nečitelná signatura, 27. 2. 1906.

53. Postříbřená pamětní bronzová medaile na stříbrnou svatbu, postříbřený bronz, 59, 8 mm, H. Weckwerth, 27. 2. 1906.

54. Stříbrná jubilejní medaile k 25 letům vlády 1888–1913, Ag, 60 mm, 105,38 g, Mayer & Wilhelm, 1913.

55. Korunovační medaile olověná, pozlacené olovo, 45 mm, 25,88 g, nesignováno, 1911.

© <http://www.egb.fr>

56. Korunovační bronzová medaile, bronz, 52 mm, 63 g, autor neuveden, 1911.

57. Velká korunovační bronzová medaile, bronz, 63 mm, Av. Frank Bowcher, Rv. Spink, 1911.

**58. Pamětní medaile na Indickou korunovaci, Ag, 38,5 mm, autor
neuveden, náklad 26 800, 1911.**

**59. Jubilejní medaile k 25 letům vlády, Ag, 32 mm, 15,5 g, sg: P. M,
1935.**

60. Jubilejní medaile k 25 letům vlády, Ag, 32 mm, nesignováno, 1935.

**61. Arcivévoda Karel František Josef, pastel, rozměr neuveden,
arcivévoda Otto, 1888.**

62. Arcivévoda Karel František Josef v uniformě rytmistra, akvarel, rozměr neuveden, Ludwig Koch, 1912.

63. Skupinový portrét Císař Karel císařovna Zita arcivévoda Otto, olej na plátně, rozměr neuveden, Josef Koudelka, nedatován (1917/1918).

- 64. Portrét císaře Karla I., olej na plátně, 235 x 146 cm, inventární číslo: 3718, John Quincy Adams, 1917.**

- 65. Portrét císaře Karla I. v gala uniformě polního maršála, olej na plátně, 150,5 × 100 cm, inventární číslo: Lg 1846, Josef Steiner, 1918.**

66. 1 Kreuzer, žlutá/oranžová barva, knihtisk na ručním papíru, cca 20x23 mm, navrhl Dr. Herz, 1850–1854.

67. Výplatní známky, zoubkování 12 ½, Alfred Cossmann, 10. května 1917

68. Nové vydání známek pro Bosnu a Hercegovinu, příklad tří známek ze série, zoubkování 12 ½, měditisk, 15. července 1917.

69. III. vydání známek polní pošty, (vyobrazená série je neúplná, chybí zde 3 Kronen, tmavě zelená/modrá, 4 Kronen, karmínová/zelená, 10 Kronen, fialová/šedá, 1917/1918, hlubotisk, zoubkováním 12 ½.

**70. III. vydání známek polní pošty pro obsazené rumunské území,
1918, zoubkování 12 ½.**

**71. Pamětní známky k týdnu císaře Karla, císař a císařovna. /
Gedenkmarken zur Kaiser-Karl Woche. Kaiser und Kaiserin,
1918, zoubkování 12 ½.**

Seznam vyobrazení

1. **Pamětní odznak na císaře a krále Františka Josefa I.**, založen 22. VII. 1918. Reprodukce z: KOLÁČNÝ 2006, 289
2. **Karlův vojenský kříž (Karl Truppenkreutz)**, založen 13. XII. 1916. Reprodukce z: <http://www.mlorenz.at/>
3. **Uherský rytířský řád Zlaté ostruhy**, udělen 30. 10. 1916. Reprodukce z: KOLÁČNÝ 2006, 291
4. **Medaile za statečnost (Tapferkeitsmedaille)**, bronz, Heinrich Kautsch, s vyobrazením císaře Karla I. po 21. 11. 1917. Foto: archiv autora
5. **Medaile za zranění**, zinková slitina, Rudolph Placht, založena 12.VIII.1917. Reprodukce z: <http://www.mlorenz.at/>
6. **Vojenská záslužná medaile (Militärverdienstmedaille, Signum laudis)**, s vyobrazením císaře Karla I. po 21. 11. 1917. Reprodukce z: <http://www.mlorenz.at/>
7. **Civilní záslužná medaile**, R. Marschall, založena 30. IV. 1918. Reprodukce z: KOLÁČNÝ 2006, 296
8. **Řád Karla I.**, 2018, Luigi Teruggi. Reprodukce z: <https://karel1.estranky.cz/clanky/rad-karla-i..html>
9. **Nevydaná mince 20 korun**, 1918, AuCu, Richard Placht. Reprodukce z: MORAVEC 1990, 16, obr. 8
10. **Zkušební ražba 5 korun**, 1918, mosaz, Richard Placht. Reprodukce z: MORAVEC 1990, 16, obr. 15
11. **Zkušební ražba 20 korun**, 1918, Cu, Richard Placht. Reprodukce z: MORAVEC 1990, 16, obr. 17
12. **Nevydaná mince 20 korun**, 1918, AuCu/900:100, Josef Reisner. Reprodukce z: MORAVEC 1990, 18, obr. 26; novodobé vydání dle starého vzoru, 2010. Reprodukce z: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=943&lot=3385> , položka 3385
13. **Zlatá pamětní mince 1000 šilinků**, 1999, Au, Andreas Zanaschka. Reprodukce z: <https://www.edelmetall-handel.de/goldmuenze-1000-schilling-1999-kaiser-karl-i.html>

14. **Pamětní stříbrná mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn**, březen 2016, Ag 999/1000, ak. soch. Vladimír Oppl. Reprodukce z: <https://ceskamincovna.cz/stribrna-mince-karel-i--proof-456-8711-d/>
15. **Zlatá půluncová mince ke stému výročí od nástupu blahoslaveného císaře Karla I. na trůn**, březen 2016, Au 999.9 / 1000, ak. soch. Vladimír Oppl. Reprodukce z: <https://ceskamincovna.cz/zlata-puluncova-mince-karel-i--proof-456-8710-d/>
16. **Plaketa arcivévoda Karel na lovu**, do roku 1914, Anton R. Weinberger. Reprodukce z: <http://www.franzjosefmuseum.de/plakette-kaiser-karl-in-einer-jagd-anzug-mit-einer-waffe-1064.html>
17. **Pamětní medaile, Oberoesterr-Landes-Handwerker-Ausstellung, Linz 1909**, 1909, postříbřená měď, Anton R. Weinberger. Reprodukce z: Aukční katalog: Leipziger Münzhandlung Heidrun Höhn Online Auction 13 25 Aug 2019. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3355&lot=4107>, položka 4107
18. **Pamětní medaile, Kärtner Landeshandwerker Ausstellung in Klagenfurt 1911**, 1911, pozlacený kov, Av: Weinberger, Rv: Cizek. Reprodukce z: Aukční katalog: H.D. Rauch E-Auction 19 26-27 February 2016. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=639>, položka: 639
19. **Pamětní medaile k III. Mezinárodní farmaceutické výstavě ve Vídni 1913**, 1913, patinovaný bronz, Rudolph F. Marschall. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm, položka 1235
20. **Pamětní medaile k Německo Česká zemská výstavě v Komotau /Chomutov/ roku 1913**, 1913, bronz, Anton R. Weinberger. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P076_Katalog/076kat1151.htm, položka: 1235

21. **Medaile s portréty J.V. císaře Františka Josefa a následníka trůnu arcivévody Karla**, nedatováno (od 28. 6. 1914), materiál neveden, Anton R. Weiberger. Reprodukce z: Aukční katalog: H.D. Rauch Auction 95 30 Sep. - 2 Oct. 2014. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=815&lot=2101>, položka 2101
22. **Medaile Erzherzog Karl und SMS Kaiser Karl VI.**, 1914-1915, materiál: neveden, Arnold Hartig. Reprodukce z: <http://www.franzjosefmuseum.de/medaille-kaiser-karl-und-sms-kaiser-karl.html> .
23. **Válečná medaile, 1914–1915**, bronzovaný zinek, autor neveden. Reprodukce z: <https://bawue.museum-digital.de/index.php?t=objekt&oges=18521>
24. **Válečná plaketa 1916, Erzherzog Karl Heeresfront**, 1916, materiál neveden, Heinrich Kautsch. Reprodukce z: AUKČNÍ KATALOG: H.D. Rauch Auction 104 22-23 Jun 2017. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=bidlist&sid=2058> , položka 173
25. **Pamětní medaile k zahájení Jihotyrolské ofenzivy 15.V.1916**, po 15.V.1916, materiál neveden, Heinrich Kautsch. Reprodukce z: Dorotheum GmbH & Co KG November 2013 Auction 20-21 November 2013. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=586&lot=1545> , položka 1545
26. **Svatební plaketa arcivévody Karla Františka Josefa a Zity princezny de Bourbon-Parma** 21.X. 1911, patinovaný bronz, Anton R. Weinberger. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 25. května 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P077_Katalog/077kat1201.htm, položka 1237
27. **Svatební medaile arcivévody Karla Františka Josefa a Zitty princezny de Bourbon-Parma** 21. X. 1911, postříbřený/pozlacený bronz, Anton R. Weinberger. Reprodukce z: Aukční katalog: Aurea Numismatika Praha E-Auction 16 7-9 Oct 2018. Dostupné na:

- <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2805&lot=559>, položka 559
28. **Novoroční plaketa k roku 1912**, materiál neuveden, Stefan Schwartz. Reprodukce z:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=3368&lot=1517> ,
položka 1517
29. **Pamětní medaile k narození arcivévody Františka Josefa Otty**, 1912, materiál neuveden, Anton R. Weiberger. Reprodukce z: Aukční katalog: Münz Zentrum Heinz-W. Müller
Auction 185 18 May 2018. Dostupné na:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2570&lot=5401>,
položka: 2570
30. **Plaketa Následník trůnu arcivévoda Karel František Josef**, 1915, Anton R. Weinberger, materiál neuveden. Reprodukce z:
<https://www.numisbids.com/n.php?p=sale&sid=943&cid=&pg=2&so=1&search=pl>, položka 2332
31. **Plaketa k převzetí císařského trůnu**, 1916, bronz, autor: Heinrich Kautsch. Reprodukce z: Aukční katalog: E-Auction 19 26-27 February 2016, <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1417&lot=642>,
položka 642
32. **Pamětní medaile na uherskou korunovaci**, 1916, bronz, Rudolph Placht. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na:
http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1300
33. **Karl IV, König von Ungarn/ Pamětní medaile k uherské korunovaci**, 1916, stříbro, autor: Heinrich Kautsch. Reprodukce z:
<http://www.franzjosefmuseum.de/cisar-karel-1917.html>
34. **Pamětní medaile k uherské korunovaci Karla a Zity**, 1916, bronz, Wilmosz Szas. Reprodukce z: Aukční katalog:
<https://machochlapovic.com/storage/import/catalogues/auction-18-elive-catalogue.pdf>, položka 2889
35. **Oválná plaketa k uherské korunovaci**, 1916, zinek. Reprodukce z: Aukční katalog: Macho & Chlapovič
Auction 14 20-21 Oct 2017. Dostupné na:

<https://www.numisbids.com/n.php?search=Karl&p=sale&sid=2200> ,
položka 1379

36. **Pamětní medaile na uherskou korunovaci**, 1916. zinek, Anton R. Weiberger. Reprodukce z: <https://www.sixbid.com/en/h-d-rauch/201/historische-medailen/92535/b-historische-medailen-b-br-b-osterreich-b-br>
37. **Pamětní medaile k 50 rokům střelecké školy 1868–1918** 1918, materiál neuveden. Reprodukce z: <http://www.franzjosefmuseum.de/1868-1918-schutzschule-seltene-medaille.html>
38. **Velká pamětní medaile k beatifikaci císaře Karla I. Rakouského**, 2004, pozlacený bronz, Luigi Teruggi. Reprodukce z: <https://www.gebetsliga.com/home/shop/>
39. **Pamětní medaile na císaře Karla I.**, 2018, slitina. Reprodukce z: <https://karel1.estranky.cz/clanky/medaile-karla-i..html>
40. **Medaile k nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn**, 1848, cín, Rabausch. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1265
41. **Pamětní medaile na obnovu monarchie a právního řádu**, 1849, materiál neuveden, Demeter Canzoni. Reprodukce z: https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailen/5517894/oesterreich-habsburg-franz?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSessions=&sidebarIsSticky=false , položka 1901
42. **František Josef I. a Alžběta Bavorská**, 1854, cín, Sebald a Drentwett. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti – pobočka Praha, na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm, položka 1294
43. **Ferdinand I. (V.). Velký žeton ke korunovaci na uherského krále 28.9.1830 v Pozsony**, 1830, Ag. Reprodukce z: ČNS, 144. členská

- aukce – Rakousko, Tyrolsko, vládní medaile a početní žetony.
Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2502 , položka 468
44. **Uherská Pamětní mince na korunovaci Františka Josefa I. v Budíně**, 1867, Ag. Reprodukce z: Nabídkový katalog České numismatické společnosti na aukci dne 14. září 2019. Dostupné na: http://www.numismatika.cz/web/CNS-Praha/P078_Katalog/078kat1251.htm , položka 1272
45. **Jubilejní medaile k 40. letům vlády**, 1888, materiál neuveden, F.Leisek. Reprodukce z: https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailen/5517903/oesterreich-habsburg-franz?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSessions=&sidebarIsSticky=false, položka 1910
46. **Jubilejní medaile k 50letům vlády**, 1898, materiál neuveden, Christlbauer. Reprodukce z: https://www.sixbid.com/de/h-d-rauch/6669/historische-medailen/5517911/schuetzenmedailen-innsbruck-br-d?term&orderCol=lot_number&orderDirection=asc&priceFrom&displayMode=large&auctionSessions=&sidebarIsSticky=false, položka 1918
47. **Pamětní medaile k založení České akademie císaře Františka Josefa I. pro vědu slovesnost a umění**, 1890, bronz, Av. Šantrůček, Rv. invenit M. Pirner, fecit: V. Šantrůček. Reprodukce z: Aukční katalog České numismatické společnosti: 144. členská aukce – Medaile – numismatické a medaile dle autorů a míst, položka 1434. Dostupné na: http://cns-hk.cz/?page_id=2520
48. **Pamětní medaile k nástupu vlády**, 1888, mosaz. Reprodukce z: <https://www.ma-shops.com/sesambestcoins/item.php?id=31045>
49. **Bronzová pamětní medaile k nástupu vlády**, 1888, bronz. Reprodukce z: Aukční katalog: Gorny & Mosch Auction 242 13-14 October 2016. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1656&lot=4900>, položka 4900

50. **Stříbrná pamětní medaile na stříbrnou svatbu**, 1906, Ag, W. Lauer, L. Chr. Lauer. Reprodukce z: <https://www.ma-shops.com/sesambestcoins/item.php?id=32899>
51. **Pamětní medaile na stříbrnou svatbu**, 1906, materiál neuveden, Mayer&Wilhelm. Reprodukce z: <https://www.dorotheum.com/cz/1/1352524/>, položka 440
52. **Velká pamětní stříbrná medaile na stříbrnou svatbu**, 1906, Ag. Reprodukce z: <https://www.ma-shops.com/kohlross/item.php?id=6701>
53. **Postříbřená pamětní bronzová medaile na stříbrnou svatbu**, 1906, postříbřený bronz, H. Weckwerth. Reprodukce z: Aukční katalog: Auktionen Münzhandlung Sonntag Auction 18 25-26 November 2013. Dostupné na: <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=566&lot=905>, položka 905
54. **Stříbrná jubilejní medaile k 25 letům vlády 1888–1913**, 1913, Ag, Mayer & Wilhelm. Reprodukce z: Aukční katalog: Gorny&Mosch Auction 242 - 13.10.2016. Dostupné na: <https://auktionen.gmcoinart.de/Auktion/KatalogArchiv?intAuktionsId=359&los=1195874> , položka 4898
55. **Korunovační medaile olověná**, 1911, pozlacené olovo. Reprodukce z: https://www.cgbfr.com/grande-bretagne-georges-v-medaille-couronnement-de-george-v-ttb,fme_523249,a.html
56. **Korunovační bronzová medaile**, 1911, bronz. Reprodukce z: https://www.cultmancollectables.com/shop-online/military-medals?product_id=1591
57. **Velká korunovační bronzová medaile** 1911, bronz, Av. Frank Bowcher, Rv. Spink. Reprodukce z: <https://www.emedals.com/a-large-1911-medal-for-the-coronation-of-king-george-v-and-queen-mary>
58. **Pamětní medaile na indickou korunovaci**, 1911, Ag. Reprodukce z: <https://colnect.com/en/medals/medal/10888-The-Delhi-Durbar-Medal-1911-British-India-Medals-India-British>
59. **Jubilejní medaile k 25 letům vlády**, 1935, Ag, sg. P. M. Reprodukce z: <https://www.ma-shops.com/vermeulen/item.php?id=607>

60. **Jubilejní medaile k 25 letům vlády, 1935, Ag.** Reprodukce z:
<https://www.emedals.com/a-king-george-v-and-queen-mary-jubilee-medal-1935>
61. **Arcivévoda Karel František Josef**, pastel, rozměr neuveden, arcivévoda Otto, 1888. Reprodukce z: FEIGL 1990, 33
62. **Arcivévoda Karel František Josef v uniformě rytmistra**, akvarel, rozměr neuveden, Ludwig Koch, 1912. Reprodukce z: UNTERREINER 2018, 13
63. **Skupinový portrét Císař Karel císařovna Zita arcivévoda Otto**, olej na plátně, rozměr neuveden, Josef Koudelka, nedatován (1917/1918). Reprodukce z: FEIGL 1990, 36
64. **Portrét císaře Karla I.**, olej na plátně, 235 x 146 cm, inventární číslo 3718, John Quincy Adams, 1917. Reprodukce z:
<https://sammlung.belvedere.at/objects/2513/kaiser-karl-i-von-osterreich;jsessionid=5EE57A9C7C17A73C121C0C6BFBB84156>
65. **Portrét císaře Karla I. v gala uniformě polního maršála**, olej na plátně, 150,5 × 100 cm, inventární číslo: Lg 1846, Josef Steiner, 1918. Reprodukce z: <https://sammlung.belvedere.at/objects/69203/kaiser-karl-i>
66. **I Kreuzer**, cca 20x23 mm, navrhl Dr. Herz, 1850–1854. Foto: archiv autora
67. **Výplatní známky**, zoubkování 12 ½, Alfred Cossmann, 10. května 1917. Foto: archiv autora
68. **Nové vydání známek pro Bosnu a Hercegovinu**, příklad tří známek ze série, zoubkování 12 ½, měditisk, 15. července 1917. Foto: archiv autora
69. **III. vydání známek polní pošty**, (vyobrazená série je neúplná, chybí zde 3 Kronen, tmavě zelená/modrá, 4 Kronen, karmínová/zelená, 10 Kronen, fialová/šedá), hlubotisk, zoubkování 12 ½, 1917/1918. Foto: archiv autora
70. **III. vydání známek polní pošty pro obsazené rumunské území**, 1918, hlubotisk, zoubkování 12 ½. Foto: archiv autora

71. **Pamětní známky k týdnu císaře Karla, císař a císařovna. /**
Gedenkmarken zur Kaiser–Karl Woche. Kaiser und Kaiserin,
1918, zoubkování 12 ½. Foto: archiv autora

